

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Prof. Dr. ÖVGÜN AHMET ERCAN

GÖÇÜK ALTINDA

Yaşanmış Gerçek Deprem Öyküleri

Sözcü Kitabevi 37. Kitap

GÖÇÜK ALTINDA

Prof. Dr. Övgün Ahmet Ercan

Göçük Altında

Yazan

Prof. Dr. Övgün Ahmet Ercan

Yayıncı

Sözcü Kitabevi

Editör

Mehmet Ali Çatal

Kapak

Müşen Davarcı

ISBN

978-605-74295-7-5

1. Baskı

Ekim 2021, İstanbul

Baskı ve Cilt

Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1

Baha İş Merkezi. A Blok Kat: 2 34310 Haramidere-İstanbul

Tel. (212) 412 17 00 Sertifika no: 44452

Kitabın tüm yayın hakları Estetik Yayıncılık A.Ş.'ye aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik ortamda çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları gizlidir.

Sözcü Kitabevi, Estetik Yayıncılık A.Ş.'nin markasıdır.

Maslak Mahallesi Maslak Meydan Sokak Veko Giz Plaza

No: 3 İç Kapı No: 1 Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 948 22 78

www.sozcukitabevi.com

sozcukitabevi@estetikyayincilik.com

Yayınevi Sertifika No: 43254

SÖZCÜ KİTABEVİ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Prof. Dr. ÖVGÜN AHMET ERCAN

GÖÇÜK ALTINDA

Yaşanmış Gerçek Deprem Öyküleri

SÖZCÜ KİTABEVİ

*Bu betiği, depremi anasının karnındayken yaşamış,
daha doğup yaşamın tadını tatmayan
yavrucaklara adıyorum...*

ÖNSÖZ

Anadolu'nun Geçmiş Deprem İnançları ; depremin bir yasası vardır: Bir yerde daha önce belli bir büyüklükte deprem olmuşsa, gelecekte de en az o büyüklükte bir deprem olacaktır. Ancak depremler jeofizik biliminin gelişmesiyle 19. yüzyılda ölçülmeye başlamış, depremde boşalan gerginliğin oranını gösteren büyüklük belirlenebilmiştir. Bunun öncesindeki bilgiler; eski yerleşimlerdeki yerdeki, yer biçimindeki, yerleşimlerdeki değişimlere, yıkımların boyutuna bakarak, arkeolojik yazıtları (kitabe), eski belge ile betikleri (kitap) okuyarak bilinirdi. Arkeolog ile ötkencilerden (tarihçilerden) edinilen bilgilerle, depremin yaygınlığı ile etki alanı, yıkım oranı ile gücü (şiddeti) ile buradan da jeofiziksel büyüklüğü kestirilebilir. Bu tür bilgiler İTÜ, İÜ, Kandilli'ce yıllar boyu toplanıp geçmişe yönelik deprem bilgi dağarcığına katılmıştır. Anadolu'nun deprem geleceğini bilmek için ta ilk yerleşimden bugüne dek geçmiş dönem deprem bilgilerinin incelenmesi gerekir.

Eski Yunan her doğa olayını başka bir tanrıya atamıştır. Denizler, yeraltı ile yersarsıntılarının da Poseidon adlı tanrıdan kaynaklandığını söylemiştir. D.Ö. 8 ile 9. yüzyıllarda yaşayan Homeros deprem için yeri sarsan-titreten anlamında olaya Enosikhon adını vermiştir. Helenler (eski Yunan) yapılarında, sarsıntı için seismos, sarsmak için seio, yersarsıntısı için gaka, sıvılaşma, toprak akması ile kayması için anabrasmosges, silkeleme için ektinagmos, yerkırığı için kaitos, deprem ile kasırğa için susseismos sözcüklerini kullanmışlardır. Bodrum'la (Halikarnassos) Herodotos (D.Ö. 490-425), Teselya'daki

yerkırıklarının Poseidon yeraltı tanrısına bağlamıştır. Aynı Herodotos' dan 2500 yıl sonra doğmuş Türk siyasetçilerinin deprem olayının kökenini tanrıya yollama yapmaları gibi. Miletli (Miletos) Thales (D.Ö. 7-6. yüzyılda) yerka- buğunun okyanus ile deniz üstünde yüzdüğünü varsay- mıştır. Sular devindikçe, yerin sarsıldığını düşünmüştür. Romalılar, bu doğa olayını işledikleri günahların karşılığı olarak tanrıların kıyınlaması (cezalandırması) diye yo- rumlamışlardır. Bu yüzden çeşitli dini ayinler düzenleye- rek dinsel kişilere sığınma gereğini duymuşlardır. Bunun yanı sıra Romalı bilim adamları, Yunanlı düşünür Aristo- teles'in depremleri yeraltındaki kasırgaların esintisinden kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir. Bazıları da depremler- in yeraltında aşırı oranda biriken sulardan kaynaklandı- ğını savlamışlardır. Ne var ki, Romalı bilim adamlarının görüşlerini toplum pek inandırıcı bulmamış, çareyi kili- selerde, manastırlarda yakarmakta aramışlardır. Aynı bugün Türkiye'de kimi kimselerin depremleri durdur- mak için yakarmaları, Tanrı'ya sığınmaları gibi. Sanki depremler tanrısal, yaratıcı o büyük gücün düzeninin bir parçası olduğunu yadsır gibi.

16. yüzyılda yerkabuğunun kayması kuramı ile bir- likte 20. yüzyılda depremlerin kaynağı, okyanuslarda 5, karalarda 30 ile 100 km kalınlığı olan yerkabuğunun, yü- zeryuvar (astonosfer) üzerinde içteki basınç ile sıcaklıktan kaynaklanan çevrim akımları ile gerilerek itilmesi sonucu güçsüz yerlerinden kırılması ile oluştuğu belirlenmiştir. Uzaysal boyutta, yerin Ay, Güneş ile Mars ile konumları depremlerin oluşumunu etkilediği, ayrıca tetikleyici ol- duğu günümüzde tartışılmaktadır.

Antik dönemde bir kent depremle yıkıldıktan sonra, genellikle aynı yerde yaşam sürdürülmemiş, o yerleşimin

taşları ile sütunları başka bir kente taşınmıştır. İstanbul'daki birçok taş ile sütun Güney Marmara bölgesinden getirilmiştir. Her depremten sonra Poseidon deprem tanrısı için kültleri ile yontuları yapılmış, adaklar kesilmiştir. Friky'a da ise Poseidon'un simgesi olan yunus balığı gömüt (mezar) duvarları ile tabutlara işlenmiştir (1). Bu simgeler, nerelerin depreme uğradığını göstermede birer kanıttır.

Anadolu'da deprem bilgileri bundan 5000 yıl öncesinde, DÖ (Doğumdan Önce) 3000 yılında Truva deprem bilgileri ile başlar. Tarsus, Alishar, Hitit döneminde Hattuşaş, Frig, Lidya, Likya, Kilikya, Misya, Bitinya, Iyonya, Pontus, Kappadokia, Mezopotamya, Urartu uygarlıklarının yazıtları bize Anadolu'nun sallantıları üzerine derin bilgiler vermiştir. Ne var ki, geçmişteki bilgiler kentlerin en yoğun olduğu deniz kıyıları ile Batı Anadolu'ya özgüdür. Anadolu içlerine ilişkin deprem bilgileri daha seyrek.

Verilen bilgiler, depremin yaptığı yıkım ya da gücüdür (şiddeti). Yıkım ölçeği I'den XII'ye dek gider. Ancak Türkiye'de M8'den büyük deprem olmadığından, XII yıkım gücünde deprem olmamış, en çok IX'de kalmıştır. Büyüklük ise deprem ölçeklerle ölçülen, depremten çıkan güre (enerji) oranını gösteren bir niceliktir. 20. yüzyıl öncesi deprem ölçekler yoktur. O nedenle yıkım gücü (I) ile büyüklük (M) arasındaki ilişkilerden yararlanarak, geçmişteki yıkımların büyüklüğüne bakıp, önce I-deprem yıkım gücü, sonra M-deprem büyüklüğü kestirilmiştir. Türkiye için bu ilişki yaklaşık olarak $M = 0,6 I_0 + 1,62$ 'dir. Sözelimi, Gölcük depreminin yıkım gücü XI'dir. Bağintıda yerine konulursa Ms yüzey dalgası büyüklüğü M8,2 bulunur.

İşte bugün jeofizik mühendisleri bu bilgilere bakarak, Anadolu ile Trakya'nın neresinde, hangi aralıklarla, hangi büyüklükte bir deprem olacağını bilirler. Bu bilgiler ne ABD, ne Rusya, ne Almanya, ne de İngiltere'de vardır. Bu konuda sizin için bir Türkiye deprem haritası hazırladım. Bu haritaya baktığınızda Türkiye'nin neresinde, hangi büyüklükte deprem olacak onu bileceksiniz.

Bu betikte, Anadolu'da oluşmuş depremlerde yaşanmış gerçek anıları öykü tadında okuyacaksınız.

10 Ağustos 2021

DEPREMİN NE SUÇU VAR?

Atatürk'ün uçmağa gidişinden tam 8 yıl sonra 10 Kasım 1947 yılında Nazilli-Aydın'da, Kurtuluş semtinde, dedemin kendi elleriyle yaptığı tek katlı, bahçeli bir evde doğmuştum. Evgilimin (ailemin) bir yarısı Selanik göçmeni, bir yarısı Toros yörüngüydü. Babam, Atatürk'ün 3 milyon TL narenciye karşılığında Ruslara kurdurduğu Nazilli Basma Fabrikasında yetişmiş bir motor ustasıydı. Bir motor-traktör tamirhanesi açarak Nazilli'nin ilk sanayisi olmuştu. Bahçe arasında, kargıdan bir çitle çevrili, iki odalı bir bahçeli, tulumbalı, evde dört çocuk (İhsan, Gürsen, Ahmet, Ayşe), iki büyük (Zekiye, Hüseyin) kalıyor-duk, bir de tavuklarımız, karağaç üzerinde yılanlarımız, yazın öten ağustos böceklerimiz, kurbağalarımızla birlikte. Babamın düzgün geliri yoktu. Dar günlerde annem, bahçe arasında topladığı otlarla yemek yapar, tarhana çorbası, kendi kestiği makarna, kümesteki yumurtalar, dalganlı saç börekleri pişirir, ya da "Bahçıvan Hakkı" diye bilinen dedemin bahçesinde patlıcan, domates, biberlerle yemekler yaratır, önümüze koyardı.

Doğduğum, Kurtuluş Mahallesi'ndeki arkadaşlarım (Hasan, Nahit, Mehmet, Hamdi, Mustafa, Gözlük Hasan, Ahmet'ten) ayrılmamak için dedemlerde sık sık kalırdım. 1952-1953'lü yıllarda, 5-6 yaşlarında iken, Nazilli sık sık depremlerle ırlanırdı. Ürepererek, o her şeyi bilen "Macır Ayşe Hanım" denilen anneanneme sorardım:

"Anneanne bu da ne?"

"Zelzele"

"Neden sarsıyor?"

“Bak torunum Ahmet, bu üzerinde yaşadığımız dünya, sarı öküzün boynuzu üzerinde durur. Öküz ırlandıkça, yer de sarsılır?”

“Öküz nerde anneanne? Neden ırlanıyor?”

“Dünyanın altında te be torunum. Başının üzerine sinek konunca, kuyruğuyla itmek için, kuyruğunu, başını sallıyor.”

Bu açıklamayı bir türlü kafama sığdıramıyor, kendi kendime sorguluyordum. Böyle ırlanmalarla dolu günler, toprak yollarda oynadığımız, patlak topraklarla çift kale, çelik çomak, yanar top, saklambaç oynayarak geçip gidiyordu. Bir gün sarsıntıları dedeme sordum. O da,

“1899’da Nazilli’de ‘koca zelzele’ oldu. Ta Aydın’dan Denizli’ye kadar yıkılmadık ev bırakmadı. Tren yolunun, ‘gıdıgıdı’nın’ altı 2,5 metre göçtü” dedi.

Kendi kendime,

“Bu ne kadar büyük öküzmüş böyle?” diye düşündüm.

Böylece, sık sık depremlere tanık oluyorduk.

Hakkı Baba dediğimiz Hakkı dedem, her yıl genç kız olan Ziyet teyzemi de yanına alıp kesinkes 20 Ağustos’ta açılan İzmir Uluslararası Sergisine (İzmir Enternasyonal Fuarı) gider, Basmane’deki otelde birkaç gün kalırdı. Bir gidişinde beni de yanlarına almışlardı. Belki 1953 olmalı. Çine Madran diye otobüse binip, Varyant’ın tepesine geldiğimizde ilk kez denizi görmüştüm.

“Dede dede! Bu ne?”

“Deniz.”

“O içinde yüzenler gemi mi dede?”

“Gemi.”

Şaşırmış, otobüs varyanttan Konak’a inerken her dö-

nüşte, göznek (pencere) kıyısına koşup, imrenerek mavi denize bakıyordum.

“Çok büyük! Masmavi. Bak bak Ziynet teyze! Gemi-ler çok güzel yüzüyor!”

1937’de Atatürk Nazilli Sümerbank Basma Fabrika-sını kurunca, bir koşul koymuştu; her çalışan, ayda en az 3 kitap okuyacaktı. Böylece aydınlanma başlamıştı.

1950-1960 arası Demokrat Parti yönetiminde, “ko-münist” avı yapılıyordu. Komünist olmak, “veba” gibi görülüyordu. Tıpkı bugünlerin “Fetocusu” gibi. Anne-min küçük teyzesi Müşeref teyzenin kocası, Cevdet Şigay amca, çok okuyan, çok efendi, İstanbullu, Nazilli Basma Fabrikasında çalışan bir işçiydi. Bir gün ona komünist yaftası takmışlar, üç yıl tutukevine kapatılmıştı. Müşerref teyzeye, büyük dayım Münir Damar ile babam, annem korumalarına almışlardı. Cevdet amcam, çıktıktan sonra kimse ona iş vermediğinden, iki çocukla (Keriman, Sü-leyman) İzmir, Bayraklı (Mersinli’ye) göçmüşlerdi. Mer-sinli, Bornova ovasında, Meles ırmağının kıyısında, çatal ağzındaki yoksul semtiydi.

Avni dayımlar da (Fuat, Fikret, Gönül), İzmir Kızıl-cıllu (Şirinyer’de) oturuyorlardı. Eski İzmir’in (Symyrna) ünlü ötkenbilimcisi (tarihçisi) Homeros’un yo-maklarını (destanlarını) yazdığı, Meles ırmağı kaynağına yakın Homeros Üngürüne (mağarasına) yakın bir yerdi, oturdukları ev. O nedenle Homeras’a “Meles’in oğlu” derlerdi.

Meles, D.Ö. 8. yüzyılda yaşamış Lidya Kırılının adını alan kışın dolu dolu akan, yazın kuru bir deredir. Meles çayı Kadifekale’nin arkasında 15 km uzakta, Kızıl-

çullu Su Kemerı yakınında bir mağaranın yakından, günümüzde Şirinyer, Buca'dan doğardı. Denize varmadan bir göle akar, oradan da Bayraklı'dan denize kavuşurdu. Lidyalılar eski Symyrna'yı (İzmir'i), söz konusu, Abdülmecit döneminde 1850'de kuruyan bu Halkapınar Gölü kıyısında kurmuşlardı. Osmanlılar döneminde Türkler, Meles çayına Kemer çayı ya da Kervan Köprüsü çayı derlerdi.

Avni dayımlara, Müşerref teyzelere arada bir gittiğimizde, bir yanda Halkapınar çayından lağımın aktığı, bir yanda Salhane'nin işkembe ile bağırsaklarını attıkları Bayraklı kıyısında ilk denizde yüzme deneyimlerimizi edinmiştik. O dönemde orada çok keskin bir dışkı ile bozuşma kokusu egemendi. Sırtüstü denizde yüzen bir adamı ilk kez görünce şaşırmıştım.

“Mehmet enişte, bu adam niye batmıyor böyle?”

“Kim bilir, belki kemikleri hafif olabilir.”

Mersinli, Bayraklı'nın olduğu yer, Bornova ovasında, sulak, verimli, her yer, ünlü, kınalı Bornova bamyahaçeleriyle örtülü, şeftali, mandalina, portakallık, dutluk, incir bahçeleriyle dolu yemyeşil bir alandı. Küçük küçük, içlerinde çamurlara bulanana, kara kara koskocamandaların geviş getirdikleri, bataklık gölleri, onların kıyılarında çayırılığa oturmuş, Nazilli basmasından kocadonlu kadınlar, mani maniye sepet ördükleri sazlıklar vardı. Giderken ördekler havalanır, kuşlar cıvılcıvıloverdi. Batmayalım diye çimenler üzerinden yürür, koşar, bataklıklarda öten kocaman kocaman kurbağaları ürkütürdük.

İlkokulda çetin ceviz, sıkı Atatürkçü, cumhuriyet ülkücüsü Şükriye Ercan halamın öğrencileri olarak yakın

arkadaşlarım; Ender Akkın, Celal Batur, Mehmet Alptuna, Mehmet Yeltan, İlhan ile İclal Akbay, Ahmet Özkul, Coşkun, Cem Bükey, Demirci Efe'nin torunu Mehmet Dünder, Meral Akyavaş, Nadire vardı. Kulağımız çekilerek, tokatlar yiyerek birer “yavru kurt” olarak Türkiye sevdası eviniyle büyütüldük. Arkadaşlarıma arada uzayla ilgili kendi uydurduğum “bilim-kurgu öykülerimi” anlatırdım. Onlar da, saf saf dinlerler, süreğini beklerlerdi. Ortaokul, bilgitey (lise) yıllarında Kepçe Ali, Turhan Eren, Selahattin Mersin, Aydın Yoğurtcuoğlu, Kamil Çağlayan, Hidayet Sevgili, Abdurrahman Özkuyu, Ömer Günver, Ömer Gürpınar, Türkan ile matematikçi Mayk, Edebiyatçı İrfan, Bedenci Aydın, Kel Fehmi beyler, Türkçeci Bilge hanım gibi öğretmenlerimiz bizi yukarılara bakmaya öğretmişti.

İlk kez bir kıza uzaktan gönül bağlama titreşimlerinin başladığı gençlik yıllarında, çarçabuk büyümüş Nazilli Bilgiteyini (lisesini) bitirmiştım. Annem ile babamı duyurmadan İzmir’de bilimtey (üniversite) sınavına girmiş, İstanbul’da Teşvikiye’de bodrum katta beş Nazillili arkadaşım ile kalmıştık. “Kimse beni uyurken görmeyecek” diye kendi kendime söz vermişim. Newton’dan daha çok çalışacaktım.

Böylece, dört yıllık, jeofizik-jeoloji yüksek eğitimini iki buçuk yılda bitirip, Prof. Dr. Hüseyin Soysal’ın yanında “Deprem Bilimi/Sismoloji” asistanı olmuşum. Artık depremleri sarı öküzün yapmadığını öğrenmiş, anneannemin o “çok bilmiş” açıklamalarını gülümseyerek anımsamıştım. İlk deprem bölgesi gezisini 1969’da Gediz depreminde görüp, derin yoksulluğun deprem ölümlerine neden olduğunu öğrenmişim.

Sonra Atatürk'ün çıkartmış olduğu MEB Öğretim Üyesi yetiştirmek üzere yurt dışı bursuyla, ABD'ye gitmiş, Kaliforniya'da Stanford'da Amerika'nın Kuzey Kıvrığı olan San Andreas Kıvrığı üzerinde çalışmış, master derecesini almıştım. Palo Alto'da, sayışmanlık bilgisini kullanarak yapılmış dört katlı evin göçmediğı, yalnızca bölündüğünü orada görüp şaşırdım. Sonra Colorado'da doktoramı yaparken "Amerika'nın En Başarılı Öğrencisi" ödülüyle bursumu almıştım. Ayrıca, bilimteyde "öğretim görevlisi" olmuşum. Boston MIT'de deprem keşistirmeleri üzerine 'Post Doktoramı' Tübitak bursuyla yapmıştım.

İTÜ, Jeofizik Mühendisliği Bölümündeyken, İzmir; Ege, Dokuz Eylül, Zonguldak Hacettepe, KTÜ Trabzon'da geçici öğretim üyeliğı yapıyordum. Bu arada, Karakaya Büveti (barajı) ile Taşucu Nükleer Santrali deprem çekince ölçümelerini sürdürdüm.

Babam 1972'de ölünce, annemler, kız kardeşlerim İzmir Karşıya, Bostanlı'ya, abimler Kuşadası'na göçmüşlerdi. Ben de önce Ege, sonra da Dokuz Eylül Üniversitesine, haftada bir kez ders vermek için gidip geliyordum. Böylece bir ayağıım İzmir olmuştu. Her gittiğimde, Bostanlı'dan çıkıp, Meles Irmağı kıyısından geçerek Bornova'da bilimteye gidiyordum. Önce o bataklıklar içine Adliye Sarayı, sonra Makine ile İnşaat Mühendisleri Odası (Başkan Muzaffer Tunçağa döneminde) kuleleri izinsiz (ruhsatsız) alana yapılıncı şaşırmıştım.

"Bunlar depremde yıkılırlar" diye yakınmıştım.

Her yıl, onların yanlarına başka başka yapılar ekleniyordu. Bu bir kıyıma çağrı gibiydi. Bir süre sonra Meles çatalağzında (deltasında) Özkanlar diye yeni bir semt doğmuş, Bornova ovasında, tüm meyve bahçeleri kesil-

miş, bir karış ekilecek toprak kalmamıştı. Artık o balıkların cıvıl cıvıl oynadığı Meles çayı kapkara atıklarla dolu akıyordu.

İzmir’de, dayımın kızı çağımcı (gazeteci) Gönül Soyoğlu’nun çalıştığı yeni gün gazetesinde köşe almış, İzmir’in deprem ile çevresi sorunları üzerine sık sık yazılar yazmaya başlamıştım. İzmirliiler bana sürekli olarak, İzmir’de öncelikli deprem nerede olacak diye sorduklarında,

“Birisi, Midilli-Karaburun-Foça üçgeninde, ötekisi Sisam Adası kuzey kıyısında, biri de İzmir kırığında” diye yanıtlıyordum. Bugün, o yazılarımı betikleştiremediğim için yeriniyorum.

İTÜ’de görevdeyken ilk kez 1982’de Gölcük depreminin 1994 dolayında, M7,5 büyüklükte beklenildiğini Cumhuriyet Bilim Teknik’te yazmıştım. 1984’te İTÜ’de yarı zamanlıya geçip, kendi araştırma kuruluşumu 10 dolarım ile kurmuş, İstanbul ile Anadolu’da, yer incelemeleri, su, kızık alan (jeotermal), maden, petrol aramaları, depremsellik, arkeolojik çalışmalar yapmaya başlamış, dalında Türkiye’nin en büyük “jeofizik deneyliğini” oluşturmuştum. Uşak Eşme’de jeofizik-jeokimya yöntemiyle bulduğumuz 260 ton altın yatağı, Türkiye’nin en büyük, Yersu’nun (Dünya’nın) üçüncü büyük altın yatağıydı. Dalan döneminde İstanbul’da “iki göl” arasının yapılaşma için yer seçimi, deprem ile kayıntı (heyelan) etkileri ile yapılaşma koşullarının belirlendiği Türkiye’nin dalında en büyük çalışmasını bitirmiştik. Şimdi oralarda, İkitelli Organize Sanayi, Beylikdüzü, Esenyurt, Bahçeşehir var. Türkiye’nin iki tane deprem haritası ile 2300 geriye giden deprem dağarcığını yapmıştım.

Doğada gezdikçe, doğa ananın ne denli uyum içinde, ne üretken, ne sevilgen olduğunu anlamıştım. Meğer depremler; yeri kıyım kıyım biçerek ovaları, verimli, sulak tarım alanlarını, ırmak yataklarını, yeraltı sularını, kızık alanları, kaplıca, ılıcaları, kaynak sularını, maden sularını, maden yataklarını, gölleri, toprağı, kentler arası kolay, düz ulaşım yollarını oluşturunuyordu. Her deprem odağı bir güre (enerji) ocağıydı. Ne görkemli, ne toplum yararına çalışan, ne yeryüzünü biçimleyen, dağları, yarıları, koyakları, darağızları (kanyon), boğazları, çağlayanları, yeşil ormanları üreten çok yararlı bir işleştirdi bu depremler? Buralarda da, toplumun beslenme alanlarını oluşturunuyordu. Tanrı Anadolu'yu çok sevdiği için mi burayı deprem ülkesi yapmıştı yoksa?

Bütün bu sayılanları yapması için bir o kadar büyük bir güç boşatması gerekiyordu ki, yeryüzü zangır zangır sarsılıyordu. Bu sarsıntılardan etkilenmemek için eski uygarlıklar, Luwiler, Hattiler, Hititler, Lidyalılar, İyonlar, Romalılar, Selçuklar, Aydınogulları, Osmanlılar kentlerini sağlam tepelere, dağlara yapıyorlar, sulak, gevşek düzleri tarım, andıkçılık (hayvancılık) için kullanıyorlardı. Artık deprem de yaratılıştaki görevli, uyumlu bir doğa olayı olduğundan onu da çok seviyordum. Onu sevmek, Yaratana saymaktı. Yaratan da toplu iğnenin başı kadar bir hata yoktu.

1999'da deprem olunca, birden adım "Depremi bilen Ercan hocaya" çıkmış, televizyonlarla topluma açılmıştım. Depremden hemen sonra TMMOB, Jeofizik Mühendisleri Odası'nda Genel Başkan seçilmiş, Anadolu'da deprem bekleyen 27 ilde "Deprem ile Yer Dayanımı, Yapılaşma için Yer Seçimi, Kentleşme" üzerine bir dizi su-

nuşlar yapmış, buna ilintili, her ilin “deprem-yer-çekince” betiğini basmış, dağıtmıştık. 2001-2003 arasında amansızca kaleme sarılarak 7 tane deprem, yapılaşma ile yapı jeofiziği, deprem kestirmeleri, kentsel dönüşüm üzerine kitap yazmış, 2004’te Başbakan olan Recep T. Erdoğan ile Dolmabahçe’de bire bir Kentsel Dönüşümü anlatmış, isteği üzerine iki sayfalık özet ile ne yapılması gerektiğini anlatmıştım.

Türkiye’de deprem olacak 33 yeri, betiğimde saymıştım. Bunlar sıra düzen oluyordu.

1999 Gölcük depremini 2020 yılına dek birçok orta, büyük depremler takpi etti. 2000 yılında; Çankırı M6,1, Sultandağ/Afyon M5,8, 2002; Sultandağ Afyon M6,5, 2003; Pülümür Tunceli M6,1, Bingöl M6,4, Aşkale, Erzurum M5,3, 2004’te; Doğu Beyazıt M5,3, M5,3, M5,2, 2005’te; Hakkari M5,5, İzmir-Seferhisar M5,9, 2010’da Karakoçan, Elazığ M6,1, 2011’de; Simav, Kütahya M5,8, Van M7,2, Edremit, Van M5,7, 2012’de Fethiye, Muğla M6,0, 2013’te Çanakkale Açığı M6,2, Gökçeada açığı, Saroz M6,9, 2017’de; 12 Haziran Midilli-Karaburun, M6,3, Bodrum M6,3, 21 Temmuz İstanköy-Bodrum M6,6, 2019’da; Silivri M5,7, Akhisar M5,6, Bozkurt, Denizli M6,0, Sivrice, Elazığ M6,8, 2020’de; Van-İran sınırı M6,0, Karlıova-Bingöl M5,9, Saray-Van M5,2, Akhisar M5,5, Marmaris M5,5, Pütürge-Malatya M5,7 depremleri izlemişti, son olarak da 12 gün önce uyardığım Sisam depremi M7,0 olarak 10 km derinde olmuştu.

Şaşırtan; Sisam’da olan depremin 78 km ötede, Bayraklı’da Manavkuyu’da Karadeniz öreği (mimarisi) ile yapıları göçertmesiydi. Yapının ağırlığını taşıyacak sağlam toprağın derinliği 86 ile 98 metre arasındı. İlk 12 met-

rede açıkça çamur gibi gevşek, ıslak, sulu çökel vardı. Yapı sayışmanı olmayan yapımcı, yapı temelini bir metre çamur içinde tutarak 9 katlı yapıyı kondururken, yerin ne dayanımını, ne yük altında davranışını, ne de depremde çalkalanmaya gelip gelmeyeceğini bir jeofizik sayışmanına baktırmıştı.

“Oooo. Biz nerelere ne binalar yaptık. Biz bu işi dededen kalma biliriz” diyerek kasım kasım kasılıyordu.

Otuz yıl önce yaptığı evde, elle karılmış beton, ayrıca düz, ince demir kullanmıştı. Dikmeler ile kirişleri, beton kolay geçsin diye sık yatay sargıyla sarmamıştı. Çıkma (balkon) genişlikler 80 santimi geçmemesi gerekirken, o ger geniş olsun diye 2 metre yapmıştı. Belediyeye verdiği proje ile uygulama projesi birbirine uymuyordu. 1999 Gölcük ile 2011 depreminden sonra, yapıda oturanlar, evlerine yapı ile jeofizik sayışmanları baktırıp, “çürük” bildirisi alınca, yapımcı güçlendirmeyi kendisi yapmıştı. Bu güçlendirme bilime uygun olmadığından, çok katlı yapının ağırlık özeği ile denge özeği sapmıştı. Oturanlar bunu bilemezdi. Yapı güzel, sağlam görünsün diye bir de giydirilmişti. Artık için için çürük, dengesiz, ancak pırıl pırıl görülen Emrah, Barış, Rıza bey, Doğan dikintileri (apartmanları) gelecek bir depremde sınanacaktı.

2020’nin, Ekim ayının 30’uncu günüydü. Saat öğleyin 12:51’di.

Deprem dalgaları nereden bilsindi? Gözü mü vardı görsün, kulağı mı vardı duysun, burnu mu vardı koklasın? 2 milyar yıldır, Bornova ovasına gelerek, toprağı sarşıp, belleyip, sulandırıp verimliliğini arttırmak üzere bir daha sarsım dalgalarını, ta 78 km ötedeki Ege Denizi içindeki Sisam’ın hemen önünde 10 km derinlikten, Meles

Çatalağzına yollamıştı.

Sisam önünde Nazilli Kırığı 2 metre 30 santim, 75 km boyunca çöktüğünde, artan oylumla, Seferihisar, Doğanbey kıyılarından deniz içine doğru 50-75 metre çekilmiş, sonra da 1,90-2,1 metre kabararak orta hızla süpürttü (tsunami) dalgaları olarak gelip, tekneleri kucaklayıp, kumsala atmış, kumsalın tabanını tarayarak, önüne kattığı buyumları (eşyaları) içine katarak, gürül gürül akan ırmaklar gibi Seferhisar yollarına dolmuş, oturağından sağa sola bakan 90 yaşını doldurmuş bir nineyi, kötü amaçla değil, yüzdürmek isterken kazayla boğmuştur.

Kıyıda bunlar olurken, 10 kilometreden göle atılmış bir taşın su dalgaları gibi arda arda gelen dalgalar, yerin yüzeyini deniz dalgaları gibi kayalar sallayarak; Karşıyaka, Bostanlı, Mavişehir, Çiğli’de, Konak, Basmane, Alsancak geçerken 2,5 kat genliklerini büyüterek, Bayraklı’dan Manavkuyu’ya gelince, yer bu kez 4 kat dalgalarını büyütüp üzerindeki evleri, bir kaldırıp, bir indirip, bir itip, bir çekerek çalkalamaya başlamıştı.

“Anne depresyon oluyor. Annemmmmmmm” diye cıgırınmalar, çın çın ortalığı kılıç gibi kesmişti.

Yerden gümbür gümbür sanki yırtılma gibi sesler geliyordu. Kaçmaya çalıştılar, ancak ayakta bile duramıyorlardı. Buyumlar, televizyon, bardak, tabak havalarda uçuşuyor, bir sağa bir sola savruluyorlardı. Tam böyle savrulurken, bu kez Bayraklı Manavkuyu'ya ulaşan yılan dalgaları (S), dikintileri çamaşır sıkarak gibi sıkılaşmaya başlamıştı. Yapılar S-dalgalarına dayanmayıp, dikmeler kopmuş, üzerine bastıkları taban çökerken tavan, üzerlerine çökmeye başlamıştı.

“Anneeeeeeeee. Anneeee... Düşüyorum... Anne kur-

tar beni” diye bağıryorlardı ki, sanki kırılan beton parçaları, demirler ile boğuşarak, dokuzuncu kattan savrulup paldır küldür yere doğru düşerken, betonun un ufak olmasıyla ortalığa bir toz bulutu dolmuştu. Birden bir karanlık, sağa sola kıpırdanılmayan kısılmışlığa, bir sessizliğe, aç ile susuzluğa girilmiş, kimisi üzerine düşen betonlar altında ezilmiş, parçalanmış, kimisi ağır yaralı can çekişiyordu. Bağıryorlardı, seslerini duyan yoktu. Bir süre sonra sesleri kısıldı. Kimisinin ağzı, burnu, gözleri toz ile dolmuş, soluk alamıyor, görmüyordu. Bu yapıları yapan sayışman (mühendis) olmayan kişi de, iki torunuyla göçüntü altındaydı. Torunları ölmüş ancak o yaralı olarak kurtulmuştu.

Deprem der; dışarıya çık, salgın der; evden çıkma! Onlar isteseler de çıkamazlardı artık. Kurtarmacılar, köpekler amansızca çalışmaya başlamışlardı.

Durum çok yakımlıydı.

Bu bir kırandı!

Kimdi bu kırana yol açan?

Ta Sisam’dan gelen deprem dalgaları mı? Bayındırlık yönetmeliği mi? Verimli tarım alanını yapılaşmaya açanlar mı? Çarpık çurpuk yapıları yapanlar mı? Denetlemeyen belediye mi? Toplumunu yoksul bırakan tüzesiz, aymaz yönetimler mi?

Kimdi? Kim?

Sarsım dalgaları yapıya gelince, en duyarlı bilgisayarların bulamadığı yapı kusurlarını bulmuş, yapıyı oradan yıkmaya çalışmıştı.

İşte, “imar affına” başvurup, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na kurtulmalık vererek, yapmacık yasal duruma getirilen yapılar patır kütür çöküyordu.

Deprem dalgaları bile, 114 kişinin ölmesine, 1030 kişinin yaralanmasına hüngür hüngür ağlıyordu.

“Nereden bileyim, sık sık uğradığım sulak, bataklık, kuş cenneti olan Meles çatalağzının; kınalı bamya, bal gibi şeftali, incir yetişen verimli tarım alanlarına yüksek yüksek, kötü yapılar kondurulduğunu? Nereden bileyim buraya bir yapı ormanının kapladığını, nereden bilirdim, nerden?”

“Sen ağlama, sen ağıt yakma, sen dövünme sevgili deprem dalgası. Ne olur ağlama artık, içim kıyılıyor”

Böyle işte!

Depremin ne suçu vardı?

NASIL DEPREMCİ OLDUM?

Yüksek eğitimimde ereğim, sağlık dirigeri (tıp doktoru) olmaktı. Bilgitey’de-lise’de en çok ilgi duyduğum konular; dirimbilim-biyoloji, ile yerbilimleri idi. Koşullar öyle oluştu ki, yerbilimlerinin, üzerine hiçbir ön bilgim olmayan jeofizik koluna yöneliverdim. Damdan düşmüşe dönmüştüm.

Ancak bir de baktım ki, bir sağlıkçı kişi bedeninin sıkıntılarını bulmak, onu sağlatmak için uğraşırken; bir jeofizikçi ise yeryuvarı içindeki sıkıntılar, süreksizlikler, olaylar ile yeraltı kaynaklarının aranması, onlardan korunulması üzerine çalışıyordu. Birisinin boyutu, 40 santim x 170 santimlik bir kişi bedeni, diğerinin ilgi alanı ise 6372 km yarı çaplı bir yeryuvarı gezegeni boyutunda, ötesi uzaya dek uzanıyordu. Dirigerin sayrısı (hastası) konuşuyor, ancak jeofizikçinin hastası olan taş, toprak konuşmuyordu. Peki! Yer ile konuşmanın bir yolu bulunamaz mıydı? Bulunurdu. İşte o dil ‘jeofizik’ di.

O cansız denen yer ile jeofizikçi, dokuz tane yöntemi kullanarak bir ortak konuşma dili oluşturmuştu. Bunların her birine “yöntem” deniliyordu. Jeofizik de, bu yöntem dillerinin öğrenilmesi, yerin yönleme göre konuşmasını çözmeğe dayanıyordu. Bu amaçla, jeofizikçi yer, yer içi, uzay ile iletişim kurmak için ya araştırma ortamı içine im-sinyal yollanıp, geri dönüşümünü alıyor, yer içindeki bir süreksizliğin, yeryüzünde yaratmış olduğu gizilgüç alanını ölçerek onu buluyordu. Böylece yer içiyle iletişim kurup, aradığını görmeden, delmeden gizlendiği yerde belirliyor ya da davranışını, gerginliğinden ya da irkitiminden buluyordu.

İnanılmaz bir gizem çözücüsü!

Kullandığı yöntem, özüğün-fiziğın ilkeleri ile buna göre geliştirilmiş olan elektronik iletişim araçlarıydı. Kıscası, Jeofizik ile sağık bilimlerinin başvuruğu yöntemler birbirine benzer, ancak boyutları değışikti. Bu durumu anlayınca karar kıldım:

“Ben bir yeryuvarı dirigeri-diyesim jeofizik sayışmanı-mühendisi olacağım”

Jeofiziğı tanıdıkça çok sevdim. Ancak bilgiye doyum yoktu. Dört yıllık bilimtey-üniversite bilgisi yetmemişti. Doyumsuzdum. İçimde doldurulmayan büyük bir bilgi boşluğu vardı. Araştırmaya yönelecek bilgi tabanım yoktu. Bu eksikliği gidermek için TC Milli Eğitim Bakanlığı bursulu olarak, yüksek yapmak üzere ABD’ye gittim.

Ancak jeofiziğın “deprem bilimi” konusunda değil, “yeraltı kaynakları aramacılığı” ile “yapılaşma-yapı jeofiziğı” konusunda çalışmak istiyordum. Ama nereye gidersem gideyim, deprem bana yapıştı. Yeraltı kaynakları aramacılığı ile yapılaşma jeofiziğini özel iş kolu olarak yeterince yaptım, 1999 Gölcük depremiyle birlikte toplum beni “Depremciliğe” doğru kaydıldı. Böyle yönlenince ister istemez “Depremci” oldum. Hiç düşünmesem de deprem konusunda dokuz tane betik (kitap) yazdım.

ABDÜLHAMİT'İN 1984 KONSTANTİNOPOL DEPREMİ

10 Temmuz 1894, Pazartesi günü, öğleyin 12’de İstanbul’da bir deprem olup, orduyu (başkenti) sarım sarım sarıyor, uru yerle bir ediyordu.

Abdülhamit erkenden kalkıp, yükünüp (namazını kılıp) çalışma odasına geçip o gün kendine iletilen çuğulları (jurnalleri) inceliyordu. Yorulmuş, çalışma odasındaki batnara (divana) şöyle bir uzanmıştı. Henüz kendinden geçmişti ki, batnar (divan) zangır zangır titremeğe başlamıştı. Kökünden aniden kopan uzundiraz (minare) “Gümmmmmm” diye yere çarparak taş çağana (bahçeye) düşmüştü. Sanki bir top atılmıştı, fırladı kalktı batnardan (divandan):

“Ne oluyor saraya mı bastılar? İsyancılar kim?”

“Korkmayın hünkârım, size bir başkaldırı yok. Bu cenabı hakkın oluşturduğu zelzele.”

“Aman Ya Rabbim, nasıl da zangır zangır sallıyor? Saray yıkılacak mı?”

“Bilemeyiz hünkârım.”

“Tez otağ kurulsun bahçeye, oraya geçeyim.”

Yeleği üstünde bayzının (sarayın) yeşil alanına fırladı çıktı. Şaşkınlıkla bir o yana bir bu yana bakıyor, koşuşturuyordu.

“Bunu önceden bilen yok muydu? Bana daha evvel neden jurnallemedinizzzzz bu zelzeleyi?”

“Takdiri ilahi hünkârım. Allah’ın işine karışılmaz. Dünya... Siz de iyi bilirsiniz arz sarı öküzün boynuzları üzerinde durur. Sarı öküz huzursuz olunca dünya kıpırdaşıyor. Sallanıyor. Biz nasıl bilebilirdik?”

“Yok, mudur bunu bilmenin bir yolu?”

“Vardır hünkârım, Frenkler zelzele ölçer (sismometre) diye bir alet yapmışlar.”

“Derhal birkaç tane alına, saraya konula, derhal.”

“Anlaşıldı hünkârım.”

Gittiler. 1894 İstanbul depreminden padişah II. Abdülhamit’in çok korkmasının sonucu, İtalya’dan iki tane deprem ölçer çarçabuk aldırıldı. Kağan sanıyordu ki, deprem ölçerler alınırsa deprem olacağı önceden bilinebilecekti. Oysa gerçek öyle değildi. Gelen yerözük (jeofizik) aygıtlardan biri bayzına (saraya), biri de Taksim’deki gözlem evine konulmuştu. Ancak, artçı depremler sürünce, gericiler “Kimse Allah’ın işine karışamaz” diye Taksimdeki gözlemevini basıp, algılama düzeneğini de kırdı, yok etti. Osmanlı’da bilimle uğraşmak neredeyse yasaktı. Balkan Savaşları başlarken 1910’da Mehmet Fatin Gökmen Kandilli Gözlemevinin ilk çekirdeğini atmıştı.

Artık bayzının (sarayın) çağanında (bahçesinde) kurulu otağda yaşayan II. Abdülhamit öyle korktu ki, artçı depremler ortalığı sarstıkça, otağından dışarıya fırlıyor, gözüne uyku girmiyordu. Tedirginlikten İstanbul’da kalamadı, Edirne’ye göçtü. Ancak orası da sallanınca, “Ya rabbi yok mudur bu memlekette gideceğim emniyetli bir yer?” diye yakındı.

Deprem günü, Kavurucu sıcak bir gündü, 10 Temmuz 1894 günü. Tura (kent) ard arda üç depremle sarsılmış, kapalı çarşı çökmüş, Sirkeci deniz kıyısında 40 ölçeklik (metrelik) yarık açılmış, deniz suyu ısınıp kaynar bir duruma gelmiş, kıyılardan sular çekilmiş, binlerce ev yıkılmıştı. Depremin artçıları aylarca sürmüş, Edirne’den Marmaris’e dek uzanan geniş bir alan yediler (haftalar) boyunca sallanmıştı. Osmanlı neyle uğraşacağını şaşırmıştı.

Makedonya'daki başkaldırıları mı bastırırsın? Sürekli saldıran Rus'la mı baş etsin? Sınırlarını genişletmek isteyen Yunan'la mı uğraşsın? Depremi yıkımlarını mı gidersin?

İşte bizimkiler bunlarla uğraşırken, bunu düşerlik (fırsat) bilen Yunanistan depremden 3 yıl sonra saldırı. Şuna bakın ki, 1897'de Osmanlı Yunan savaşında yenen Türkler olmasına karşın Abdülhamit Rus baskısına uyarak Epir'i Yunanistan'a bıraktı. Abdülhamit döneminde bütün Anadolu'da düzenli yol (şose) denilebilecek bir çağırım boyu (kilometre) bile yol yoktu. Ötesi, ilhanlığın en büyük yerleşimleri olan İstanbul'a İzmit'ten, Edirne'den bile düzenli yol bağlantısı yoktu. Yol dedikleri andıkların (hayvanların) toz toprak içinde yürüdükleri yerlerdi. Türkçesiyle; irim. O nedenle, ne Anadolulu İstanbul'a, ne de İstanbul Anadolu'ya bir deprem sonrasında yardımcı olabiliyordu. Ancak deniz yoluyla, kıyı kuşağıyla çok sınırlı bağlantı vardı.

Resneli Niyazi, Enver Paşa, Talat, Cemal Paşa, Cavit öncülüğündeki İttihat ve Terakki Koğamı'nın (cemiyetinin) baskısıyla, Abdülhamit döneminde 1908'de II. Meşrutiyet (2. Anayasal Düzen) oluşturuldu. Ardından, 2. Abdülhamit uzaklaştırıldı, kardeşi Sultan Mehmet Reşat getirildi.

17 Ocak 2021

KAPICI YUSUF

17 Ağustos 2021 Marmara depremi artçısında yaşamını yitiren Yusuf kardeşimiz konuşmalarında sık sık 'Allah bana 39 yaşını, 40 dedirttirmesin!' deyimini kullanırdı. Belki şaka olarak kullanıyordu ya da biz öyle düşünüyorduk ancak dediği gibi 39 yaşında yaşamdan ayrıldı.

Yusuf, İzmit'te kapıcı olarak görev yapıyordu. M7,5 büyüklüğündeki büyük depremde Osmancık'ta olduğu için kurtulmuş, depremin hemen sonrasında doğduğu yerde kalmak yerine, doyduğu yere gitmek zorunda kalmıştı. Görevli olduğu apartman yıkılmamış ancak hasarlıydı. Apartman görevlisi olması nedeniyle apartmanı beklemek, gerektiğinde içine girip çıkmak zorundaydı.

Büyük depremden bir hafta sonra, içerdeyken 5 küsur büyüklüğünde artçı deprem oluşmuş, 5 kişi yaşamını yitirmişti. Bunlardan bir tanesi de Osmancık ilçesinin Seki köyünden Yusuf Dikici idi. İçeride depreme yakalanınca kaçışarak dışarı kaçmaya çalışmıştı. Ancak kaçarken çatlak olan kömürlüğün duvarının zarar verebileceğini düşünmemişti. O duvar üzerine yıkılıverdi.

İnsanlar üşümesin diye yıllarca kalorifer kazanına attığı kömürlerin arasında bu sefer dediği biçimde, kırkına giremeden 39 yaşında yaşamdan ayrıldı.

Sen benim her şeyimdin / Uzaktan gördüğümde güven duyduğum / Yanıma yaklaştığında sarıldığım / Ya şimdi öyle mi? / Bir artçı depremle gidiverdin / Hem de, 'Hoşça kal' bile diyemeden / Eşine, dostuna, akrabana, ayrıca seni çok ama çok seven çocuklarına.

Savaşlar için söylenmiş bir söz var: 'savaşlarda savaşanlardan çok kaçanlar ölür' diye. Depremler de tıpkı buna

benziyor. Diyesim deprem olurken yapılarda bilinçli olarak kalanlardan çok, rastgele kaçanlar daha çok zarar görüyor. Bu nedenle kıranlardan önce, bulunduğumuz yapıların neresi güvenli, neresi daha güvensiz tanımak çok önemli. Çünkü, M7 büyüklüğündeki ilk büyük depremde yıkılmayan bir yapı, M4 büyüklüğündeki artçı bir depremde kolayca yıkılabiliyor. Özellikle kriş kolon bağlantılarında çatlaklar oluşmuşsa daha duyarlı olmak gerekiyor. Bunun da en yalın yolu, sivil savunma önlemlerine gereken önemin verilmesi. Kıranlarda olduktan sonra yaptığımız giderin, belki daha az kısmının kıranlarda yaşanmadan önce yapılması çok daha mantıklı. Devlet denetiminin yanında, toplumsal denetim de çok önemli. Ayrıca; bu noktada sivil savunma görevlilerinin, öteki görevlilerinin uyarılarının önemsenmesi de.

‘Söylersen unutturum, gösterirsen yarisını anımsarım. Ancak alıştırma yaptırırsan hiç unutmam, gerektiğinde kıranlarda tıpkı uygulamaya çalışırım’ örneğinde olduğu gibi toplumda bilinçli temel kıran kültürünün önemli olarak oluşması. Bu sağlanırsa, ümitediyorum ki; olası kıranlarda zararlar en aza inecektir. Belki de, kolayca atlatılabilecek, çocuklar öksüz, yetim kalmayacak. Anneler, babalar göz yaşlarına boğulmayacak. Ayrıca devlete nesnel, duygusal anlamda bu kadar yük binmeyecek. Ayrıca; yazılı kuralların yanında, yazılı olmayan toplumsal kuralların da göz önüne alınması önemlidir. Diyesim insan bile bile bir yanlış yaparsa, bu yanlıştan dolayı başka insanlar zarar görürse, bu toplum beni bağışlamaz, dışlar ya da bunların arasına giremem diye düşünebilmeli.

Kısacası, kişi yanlış yaptığında, kendisi için savcı, ancak başkaları için savunman olabilmeli.

GÜLÇİÇEK

30 Ocak 2020, Sisam M7,0 depreminin 78 km uzakta patlayan deprem dalgaları göle atılmış bir taşın su dalgaları gibi arda arda kayaları sallayarak geçerken, Karşıyaka, Bostanlı, Mavişehir, Çiğli, Konak, Basmane, Alsancak'a vardığında birdenbire 2, 5 kat genliklerini büyüterek geçip, Bayraklı'dan Manavkuyu'ya gelince, yer bu kez 4 ile 5 kat dalgalarını büyüterek üzerindeki evleri, bir kaldırıp, bir indirip, bir itip, bir çekerek çalkalamaya başlamıştı. Ayda bebek, annesiyle bir süre oynadıktan sonra çiş geldiğinden, 3 yaşında olmasına karşın ayak yoluna kendisi gitmişti. Tam o sırada deprem dalgaları Rıza Bey apartmanın altından geçmeye, ev zangır zangır sarsılmaya başlamıştı. Ayda'nın, "Anne anne çok sarsılıyor, düştüm anne. Annecimmmmmmm" diye çığırınması, cın cın ortalığı kılıç gibi kesmişti.

Yerden gümbür gümbür sanki yırtılma gibi sesler geliyordu. Buyumlar, televizyon, bardak, tabak havarlarda uçuşuyor, bir sağa bir sola savruluyorlardı. Tam böyle savrulurken, bu kez Bayraklı Manavkuyu'ya ulaşan yılan dalgaları (S), dikintileri, çamaşır sıkır gibi sıkırmaya başlamıştı. Yapılar S-dalgalarına dayanmayıp, dikmeler kopmuş, üzerine bastıkları taban çökerken tavan, üzerlerine çökmeye başlamıştı. Annesi salonda otururken, sarsıntıyla birlikte çığlığı duyunca kızına gitmek üzere yeltenmiş ancak daha ilk adımını atınca, sendeleyip düşmüş. Yeniden ayağa kalkmaya çalışmıştı, ancak ayakta bile duramıyordu. Ev çamaşır avkulanır gibi kıvrılıp, çalkalanınca önce altındaki taban çökmüş, aşağıya doğru uçarak düşerken, üzerindeki katların ta-

vanları da hızla onun peşine takılmıştı. Aşağıya tepe taklak düşerken kızının sesini son kez işitmişti.

“Anneeeeeeeee... Anneeee...Düşüyorum... Anne kurtar beni” diye bağıryorlardı ki, sanki kırılan beton parçaları, demirler ile boğuşarak, dokuzuncu kattan savrularak, paldır küldür yere doğru düşerken, betonun ufak olmasıyla ortalığa bir toz bulutu dolmuştu. Başına bir beton parçası vurmuş, dikmelerden çıkan bir demir demidesi delip geçmişti. Bağırış çağırışları bir süre işitti. Kanaması ağırdı. Kızını düşündü. Kımıldayamıyordu. Üzerinde kocaman bir kiriş parçası altındaydı. Bir süre can çekişti. Sonra derin bir uykuya dalar gibi uçtu gitti. O artık yoktu. Yok olduğunu bile bilememişti. Tam da çiçek gibi iki çocuğu, onu çok seven bir eşini istemeyerek, hiç bilmediği bir günde bırakıp uçup gitmişti. Yıkıntılar altında birden bir karanlık çökmüştü. Sağa sola kıpırdanılmayan kısılmışlığa, bir sessizliğe, aç ile susuzluğa girilmiş, kimisi üzerine düşen betonlar altında ezilmiş, parçalanmış, kimisi ağır yaralı can çekişiyordu. Bağıryorlardı, seslerini duyan yoktu. Bir süre sonra sesleri kısıldı. Kimisinin ağzı, burnu, gözleri toz ile dolmuş, soluk alamıyor, görmüyordu. Her gidenin acı bir yaşam öyküsü vardı, Fidan kardeş de bunlardan birsiydi.

Kurtarılmış 18 yaşındaki Gülçiçek anlatıyordu:

“Manavkuyu’da Emrah Apartmanı’nın 7. katında oturuyorduk. Ev nasıl zangır zangır sarsılıyor. Annem gelmiş ‘Çocuklar gelin eşiğe’ diyor, eşyalar uçuşuyor, dikmeler ile kirişlerin ayrılma, kanıtılma, betonların patlama sesleri duyuluyordu. Kıyamet kopuyor sanki, 11 katlı yapının, 7. katı, eşikte durmaya çalışıyoruz, ancak çalkalanıyor, oradan oraya savruluyor, duvardan duvara çarpıyoruz. Evde anneannem felçli yürüyemiyor. Sarsıntı

gelmeden önce sıkışmış, 'Beni ayakyoluna götürün' demişti. Arabasından düşmüş, bulut gibi üzerimden uçtuğunu gördüm bir ara. Komşular bağıyor 'Serpil'i çıkarın evden o çıkamaz' diye. Annem hepimizi toparlamak için bağıyor, çığırıyor, oysa ev göçüyor. Üç kız çocuğu, bir de inmeli anneannem, kolay değil. Biz içindeyken ev göçüyor, bağırs çağrış. Babamsa gece taksisinde işinden ayrıldığı için ekmeğinin peşinde, o saatte evde yok. Göçükler içinde, eşyalara, betonlara çarpa çarpa uçuşarak, belli olmayan bir yere doğru düşüyorum. Öyle böyle iniyorum ki, toz, toprak, taşlar, parçalar, her an boğulabilirim. Artık ne annemi, ne kardeşlerimi duyuyorum. Bütün bağırışlar, çığırışlar, zır zır çalan cep telefonları, sesler birbirine karıştı. Sonunda durduk, üzerimde yanporoz bir dikme, karanlık bir ortamda, mezar içinde gibiyim. Üzerimde 11 katlı yapının yığıntısı. Bağırp, çağırıyorum, duyan yok. Kimi iniliyor, kimi dua ediyor, kimi pişmanlık getiriyor, telefonlar ısrarla çalıyor. Birisinin uzunca konuştuğunu duyuyorum. Oysa pil çabuk biterse, kurtuluş umudu da biteceğini düşünemiyor. Yığıntı altı anacık babacık gibi. Betonlar, demirler, buzdolapları, raflar, tabaklar, camlar, televizyon kırıkları tümü bir arada bir yığın. Gözlerim, ağzım toz içinde. Sol kolum dönmüş, oynatamıyorum. Sağ ayağымda bir ezik. Yatar durumdayım ancak altımda, yumuşak bir sıcaklık hissettim. Aaa... Bir inildeyen kadının üzerinde yatmıyor muyum!

'Neyiniz var? İyi misiniz ablacım?'

'Benim başım bir betona çarptı, çok kötüyüm, başımda kanama var. Ben baş hemşireydim. Herkese yardımcı oldum, birçok yaşam kurtardım, ancak şimdi bu göçüntü altında beni kurtaracak kimsem yok.'

'Ben yardımcı olurum, ablacım bana söyleyin ne ya-

payım lütfen?’

‘Kafatasım çatlak, beynimin bir kısmı dışarıya çıktı. Camlar da oramı, buramı kesti, çok kan kaybediyorum. Ben çok uzun yaşamam artık.’

‘Ne olur böyle söylemeyin! Gelip bizi kurtaracaklar, buna güveniyorum.’

‘Senin adın ne kızım.’

‘Gülçiçek. Sizinki nedir?’

‘Nebiye Tekin hemşire derler bana. Emekliydim. Artık beni kimse kurtaramaz. Ben gidiyorum. Şu işe bak! Dün cumhuriyetimizin kuruluşunun 97. yılını coşkuyla kutladık. Bugün ölümle burun burunayım. Bu ne güzel hoşça kal hediyesiymiş benim için. Bilemedim!’

‘Umutsuz olmayın lütfen Nebiye teyzecim. Kurtulacaksınız.’

‘Benden umut yok kızım, ben bu işleri bilirim. Ömrüm yaralıları arasında geçti. Ancak kızım, siz cumhuriyetimizi koruyun, kurtarın. Can olmuş, devlet olmamış ne işe yarar. Devleti yaşat ki, insanlar yaşasın.’

‘Ondan kuşkunuz olmasın. İlk görevimiz Atatürk cumhuriyetini korumak, kollamaktır Nebiye teyze.’

‘Bak, Gülçiçek, kurtulursan eğer, söyle onlara, beni musalla taşına sakın yatırmassınlar. Salımın üzerine o üzerinde Arapça yazılarla ne yazdığı belli olmayan yeşil şalı sermesinler. Üzerime al sancağımızı örtün öyle gideyim. Toprakta da kefenimin üzerine, al sancağa sarsınlar beni. Dualar değil, şarkılar söyleyerek, çalgılar çalarak gömün beni. Gömülünce, başıma bir hoca gelip sakın bilmediğimiz Arapça dualar okumasın bana kızım. Benim için bir meyve ağacı dikin, büyüsün kuşlar, kurtlar yesin kızım. Tek istediğim budur. Bir de, bankada arkadaşım Tunay’la çıkacağımız geziler için biraz para vardı. Onu

da alıp Türk Eğitim Derneği'ne bağışlayın. Yapmazsanız gözüm arkada kalır.'

'Ölmeyeceksiniz Nebile teyze, birlikte kurtulacağız.'

Bunları söyledikten sonra Nebiye teyzeye bir soğukta kalmış gibi bir titreme geldi. Zangır zangır titreyince üzerinde yatan ben de titriyordum. Sonra durdu, sesi çıkmadı. Bedeni soğudu. Hüngür hüngür, hıçkıra hıçkıra ağlıyorum. Ağlayış sesimi duyan ilerden biri seslendi.

'Ağlama kızım. Yaran yoksa, kesin kurtulursun. Yalnız biraz zaman alır. Konuşmalarınızı işittim. Ben Tümer Alpaslan, Ege Üniversitesinde jeofiziğin kurucularından biriyim.'

'Nasılsınız Tümer amca?'

'Berbat. Sağ ayağımın üzerinde koskocaman bir kiriş yatıyor. Kalkamıyorum. Bir ağaca bağlı eşek bile benden daha iyi durumda. Ayrıca sol elim kopuk, aşırı kan yitiriyorum. Yani Gülçiçek, dönülmez akşamın ufkundayım, vakit çok geç... Ha ha ha! Bu son şarkıdır, nasıl geçersen geç. Ben de hemşire hanım gibi yolcuuyum Gülçiçek. Kaç kez söyledim bu apartman yöneticisine, apartman yönetim kurullarında sürekli, yer ile yapımızı baktıralım diye.'

'Ne dediler?'

'Siz jeofizik profesörüsünüz. Sağlam olmasa burada oturamazsınız' dediler.

'Aaa..Siz jeofizik profesörü müsünüz?'

'Evet. Artık hiçbir önemi yok. Diyesim o ki! Gülçiçek kızım, canı yalnızca üstlenici değil, Emrah apartmanının yönetimi, buraları yapılaşmaya açan Demokrat Parti ile onun belediye başkanlarıdır.'

'Ay! Tümer amcacım bizim yaşamımız hep umursamazlık, baştan savmacılık, yazgıcılık.'

'Öyle kızım... Bana artık hoşça kal... Sanırım son kanım çevrimde. Ben de biraz sonra üşüyeceğim...'

‘Lütfen böyle konuşmayın. Kurtulacaksınız.’

‘Ha ha ha!’

O durumdayken, Yahya Kemal’in yazdığı bir şarkıyı kısık sesle şarkı söylemeye başladı.

‘Ah, dönülmez akşamın ufkundayım, vakit çok geç

Bu son fasıldır, ey ömrüm, nasıl geçersen geç

Cihana bir daha gelmek hayal edilse bile

Avunmak istemeyiz böyle bir teselli ile

Ah, geniş kanatları boşlukta simsiyah açılan

Ve arkasında güneş doğmayan büyük kapıdan

Geçince başlayacak bitineyen sükunlu gece

Guruba karşı bu son bahçelerde keyfince

Ah...’

dedi, sesi kısıldı.

Tümer amcaıyı hiç görmemiştim. Ancak sesini duymuş-
tum. Ne de yaşam dolu bir kişiydi... Onu da çok sevmiştim...

Bir tutarsız yöneticinin kararı nedeniyle, hemen yanı başımda
bir profesör ile yılların baş hemşiresini yitirmiştik... Bu ülkede,

eğitimsizler yönetimde oldukça bu ülkenin sırtı yerden kalk-
maz diye düşünmüştüm. Çok yorgundum, gözlerim kapandı.

Öylece, Nebiye Tekin teyzemin üzerinde sızıp kalmışım bir
süre. Kaç saat sonra bilmiyorum, yukarıdan gürültüler geliyor.

Bir köpek sesi duyuyorum. Köpek havlıyor. Vinç sesleri, kur-
tarmacıların bağırışları, balyoz seslerini duyunca umudum ar-
tıyor. Bağırdım bağırdım, beni duyan oldu mu bilmiyorum.

Elime bir beton parçası aldım, küt küt vurup ses çıkarıyorum.
Çok sıkışmıştım, koyuverdim. Kimseden utanacak bir duru-
mum yoktu. Böylece kaç saat geçti bilmiyorum. Sonra, bir de-
likten sızan ışık gördüm. Bu daha önce yoktu. Demek ki, birileri
yıkıntıyı kaldırmış. Bağırdım:

‘Ben burdayım. Burdayım ben, kurtarın ne olur, ölmek is-
temiyorum.’

‘Adın ne?’

‘Gülçiçek.’

‘Kaygılanma biraz sonra seni kurtaracağız. Nasılsın? Yaran, beren var mı?’

‘Yaram yok sanırım. Berem var. Ayrıca sol kolumu oynatamıyorum.’

‘Soluk alabiliyor musun?’

‘Ağzım toz toprak dolu.’

Delme makinalarının, üretecin seslerini duyuyor, köpek sürekli havlıyordu. Bir umut kapısı doğmuştu. Başlangıçta duyduğum iniltileri, bağırıışları çok az duyuyordum. Belki kurtulmuşlardı. Anneme, babama, ‘Çıkalım bu evden, çürük. Sonra burası çok kötü bir yermiş. Oynak bir eski göl yatağıymış’ di-yordum.

Babam, ‘Kızım zaten taksicilikten aldığım para yetmiyor. Bir de işsiz kaldım. Büyük bir geçim sıkıntısındayız. Kasaba, manava, bakkala borç yazdırıyoruz. Nasıl, sağlam bir yerde, sağlam bir evde otururuz’ demişti.

Bilmem kaç saat sonra, Gürkan abi diye birisi beni çekti, çıkarttı. Katıla, katıla, hüngür hüngür hem ağlıyor, hem de bağıırıyordum. ‘Kahrolsun yoksulluk, kahrolsun bizi bu duruma getirenler. Kahrolun siz. Siz zenginlik içinde keyf çatar-ken, biz göçük altından kurtulmayı bekliyoruz. Kahrolun siz. Kahrolsun yoksullukkkkk’ diye deli divane olmuş bağıırıyordum. Sanki takılmış bir pikap gibiydim. Bir süre sonra sesim karıldı, gözlerim kızardı. Göz yaşlarım ırmak olmuş, göremiyordum.”

15 Aralık 2020

ÖZHAN EREM

12 KASIM 1999 M7,2 DÜZCE'DE ÇÖMEZ KURTARMACI

İstanbul'a dönünce deprem üzerine Nilgün Bakkaloğlu ile bir izleni yapmaktır üzere EXPO Channel'e çağrılmıştı. Dal hanım ile kısa bir söyleşi yaptıktan sonra, kanalın edincisi Özhan Erem bey, birlikte çay içmek için odasına gitti. Yanında yılların sunucusu Ebru Eğinlioğlu hanım ile oğlu Sarper Celasun da bulunuyordu. Özhan bey çok değerli, girişken, yenilikçi bir iş adamıydı. Genç, iri Sarper de Erol Altaca Bilgiteyini yeni bitirmiş, bilimteye girme sınavında 312 puan çekmişti, jeofizik okumak istiyordu. Çay içerken çeşitli konuları konuştular. Özhan bey düzenledikleri gezgörlerden (fuar) söz etti. Yaptığı yayınları gösterdi. Başarısı şaşırtıcıydı. Konu döndü dolaştı depreme geldi. Özhan Erem bey 1999 Gölcük ile Düzce depremlerinde yaşadıklarını anlattı. Bakın neler dedi:

"Salı, 17 Ağustos 1999, saat 03:00... İstanbul, Kavacık'tayım... Olağan zamanda "top atsalar" uyanmayan ben, depremden üç ile beş dakika önce uyanıyorum... Farklı bir enerji, bir huzursuzluk var içimde. Ve başlıyor... Derinlerden gelen büyük bir gürültüyle, insanı donduran, olduğu yerde kilitleyen o "muhteşem" sarsıntı...

Pencereden bakıyorum... Boğazın Avrupa yakasına, gökdelenlerin olduğu bölgedeki yüksek binalara bakıyorum... Sanki donmuş gibiyim, tek düşüncem:

'Hangisi yıkılacak?'

Sanki bir sinema perdesinde, TV ekranında izlercesine bekliyorum:

'Hangisi yıkılacak?'

Ne dua edebiliyorum, ne kaçıp saklanmak geliyor içimden... Ne de içeride uyuyan çocuklarıma koşuyorum... Sanki ben o anın yalnızca izleyiciyim...

Ne içindeyim, ne dışındayım... Sanki bir düşteyim, yalnızca bakıyorum:

'Hangisi yıkılacak?'

Cuma, 27 Ağustos 1999; yaklaşık on gündür izliyoruz; söz hep habercilerde... Yansıtılan her olay bir üzüntü... Mutluluklar da var arada... Göçük altından çıkabilen mucizeler... Küçük ama büyük mucizeler... Yıkıntılarda yankılanan "Orada kimse yok mu?" tümcesi kazanıyor belleğimize... Tanıdığım bütün "küçük" erkek çocuklarının ve

benim yeni kahramanımız “ Akut gönüllüleri” ... Bağları çözük postaları ve beyaz maskeleri ile simgeleşiyorlar gönlümüzde...

AKUT Düzce depreminde yığıntı içine bir kurtarma oyuğu açıyor. Yaklaşık on gündür sadece izliyor ve dinliyoruz!.. Yardım katarlarını... TV’ler yansıttıkça oradaki çaresizliği, halkımızın verdikçe veresi geliyor... Yardım toplayan toplayana... Eh, Biz de insanız. Benliğimiz rahatsız oluyor!.. Bir şeyler yapmamız gerek, ailecek.. Pazar, 29 Ağustos 1999, öğlen saatleri, Adapazarı... İki kamyon dolusu yükle Adapazarı’na giriyoruz... Kamyonlardın biri silme besin ve giyim giyecek, ötekisi kolonya... Afet koordinasyon merkezi kabul etmiyor... “Ağzına kadar doluyuz, Gölcüğe götürün” diyorlar...

Yollar kapalı, kağını süratinde ilerliyoruz... Varıyoruz... Gölçük’ün içinde kesif bir koku!.. O koku bugün hâlâ içimi titretir hatırladıkça... Yol kenarları hayırseverlerin getirdiği/gönderdiği giyecek eşyalarıyla dolu, ama kimse yüzüne bile bakmıyor elbiselerin... Çünkü göçüklerin başında hala öbek öbek umut var... Birden iniyorum arabadan ve kolonya dolu kamyonu yöneliyorum, ‘açın’ diyorum, ‘Biraz kolonya verin bana...’

Yüklenebildiğim kadar kolonyayı dağıtıyorum göçük başındakilere... Hem de herkese birer şişe... Yıkanyorlar adeta... Bitiren, bir şişe daha, bir şişe daha istiyor... Kolonya ilaç gibi geliyor onlara...

Kolonyacı, babama sormuş:

‘Neden alıyorsunuz bu kadar kolonyayı?’

Deprem görenlere dağıtılacak deyince para almamış bir kamyon kolonyaya...

Soruyorum göçük başındakilere:

‘Nasıl oldu?’

Diyorlar ki,

‘Bağıra bağıra can verdi bir çoğu.’

Ekliyor biri:

‘Ne yiyecek, ne çadır, ne giysi, ne de battaniye... Can kurtarmak önemli, gerisi hikâye.’

Karar veriyorum, ahdediyorum:

‘Bir daha olursa, oraya hemen ulaşacağım ve kurtarabildiğim kadar can kurtaracağım.’

Bu büyük travma ile küçük dünyama geri dönüyorum... Yaşam sürüyor...

Cuma,12 Kasım 1999, İstanbul... Saat 18:57... Levent'te, işyerimde yakalanıyorum... 17 Ağustos'a göre daha küçük bir sarsıntı ama bu kez iliklerime dek duyumsuyorum.. Çünkü artık biliyorum, daha birkaç ay önce gözümle gördüklerim geliyor aklıma... Titriyorum...

'Bir yerler yıkıldı mı acaba? Öyleyse, şu anda nerede, kaç kişi, nasıl öldü? Ya da ölen var mı acaba?'

İlk dürtü, en yakınlarının durumunu öğrenmek, sonra hemen "Haber alabilmek" oluyor insanın bu gibi durumlarda... Hey hat! Çelişkili ve biri birini tutmayan haberler sağanak gibi yağıyor üzerimize... Zaten akşam olmuş, hemen eve gitmek üzere yola çıkıyorum... Kavacık, Beykoz'a... Arabada radyodan alıyorum doğru haberi: 'Deprem in odağı Düzce... Düzce'ye ulaşlamıyor...'

Evde televizyona yapışıyorum... Daha çok haber? Daha çok haber?

Kanalın birinde canlı telefon bağlantısı var... Düzce Devlet Hastanesi Başhekimi, feryat, figan! Arabadan konuşuyor:

'Henüz hastaneye varamadım' diyor... 'Her yer enkaz ve duman var.'

Perişan oluyorum, Ahdim aklıma geliyor:

'Bir daha olursa, oraya hemen ulaşacağım ve kurtarabildiğim kadar can kurtaracağım.'

Sürücümüzü, Eray'ı arıyorum, 'Hemen gel Düzce'ye can kurtarmaya gidiyoruz' diyorum. Son depremin kahramanı Akutçular gibi postalları giyiyorum, bağları açık. Bahçede kazma kürek var ama sığmıyor arabanın bagajına... 'Kes' diyorum Eray'a, 'Saplarından biraz kes, sığsınlar.'

Adapazarı'ndan sonra jandarma anayolu kapatmış, 'Yalnızca ivedi yardımlar geçebilir' diyor... Jandarmaya, komutanı edasıyla sesleniyorum... 'Oğlum aç, görevliyiz!' diyorum... 'Baş üstüne' diyor açıyor bariyeri... Geçiyoruz... Arkama bakıyorum, canlı yayın arabaları dahil, bir Allah'ın kulunu bırakmıyor. Yol bomboş, biz de bastıkça basıyoruz...

Ve Düzce'deyiz...

Haydâ! nereden başlayacağız bilemiyorum... Binaların bir çoğu yıkılmış... Yer yer hâlâ duman çıkıyor...

Düzce'ye geldiğimizde AKUT'u çalışıyor bulduk.

Bir yerden başlamamız gerek. İlk gördüğümüz yapı göçüğüne

yöneliyorum.

‘Kimse var mı!’

Ses yok!...

Beş katlı bir apartman... Akordeon gibi öne yatmış... Birkaç adım atınca beşinci kattayım... Biraz arkaya doğru yürüyünce odalar beliriyor... Şimdi mutfaktayım!.. Yemek pişiyormuş belli ki, her yer batmış... Yerdeki tencereye dokunuyorum hala sıcak mı diye... Buzdolabı devrilmiş, üzerine perdeler dökülmüş... Yerlerde insan arıyor gözlerim, sesleniyorum yine...

Alt katlara ulaşmak mümkün değil, ama hiç ses yok zaten... Orayı terk ediyorum...

Biraz ilerde bir yapı, bu kez üst katlar birbirine yapışmış... Alt iki kat kısmen girilebilir gibi. Seksen, doksan santimetrelik bir kat düşünün... Giriyorum içeri... Eşyalar üst üste ve ezilmiş... Yine insan arıyor gözlerim, sesleniyorum... Cevap yok! Tam çıkarken, o gece orada TGRT adına haber kovalayan Jülide Ateş'i görüyorum, araçtan bana yönelip soruyor:

‘Orada kimse var mı?’

‘Yok’ diyorum.

Olasılıkla benim, o göçükten kurtulup çıkmakta olan bir deprem-gören olduğumu sandı diye düşünüyorum. Orada rastladığım çoğu depremgöreni, kaldırımlarda oturup, durağan bir yere boş gözlerle bakan, ilk şaşkınlığı atlatmaya çalışan, yüzü gözü bereli insanlar olarak hatırlıyorum. Sonunda göçük altında biriyle sıcak temas sağlıyoruz.

Biraz daha merkezde bir yapı, o da arkaya yatmış... İçeri girdikçe tavan alçalıyor... Tam en kuytu köşeye vardığımda artçı sarsıntı başlıyor!... İnanılmaz bir duygu, yıkık bir yapının içindesiniz ve yine deprem oluyor!.. Yapı zaten yıkıklık gibi, her an yerle bir olabilir ve siz içinde çaresiz, sarsıntının geçmesini bekliyorsunuz... Sarsıntı bitince bizim gibi arama kurtarma yapan başkaları da geliyor içeri...

Biri, ‘Abi, arkadaki duvardan ses geliyor’ diyor...

Daha önce belirlemiş ancak artçılar başlayınca dışarı kaçmış çocuk... O yere odaklanınca derinden bir ses, bir yakarış duyuyorum. Bulunduğum, sırtımı yasladığım duvarın arkasından geliyor... Adı Hüseyin’miş... Konuşuyorum onunla, tam yerini belirlemek için... ‘Baçağımı hissetmiyorum’ diyor Hüseyin.

Alt kata atlamam lazım... Bir delik buluyorum ama aşağısı kap-karanlık, atlasam kaç metre belli değil... 'Fener' diyorum, iki dakika sonra elden ele geliyor... Delikten alt katın tabanı yaklaşık iki buçuk metre, hemen aşağı sarkıyorum, hop tabandayım... Hüseyin'in bulunduğu girişin altındaki kat bu... Yine ulaşamıyorum ama artık rahatça konuşabiliyoruz... Kirişten kan damlıyor, belli ki Hüseyin'den damlıyor... Delikten yukarıdakilere konumları bildiriyorum. Donanımlı takımlar ile cankurtaran geliyor, kurtarma başlıyor. Biz Eray'la yine karanlık bir sokağa dalıyoruz... Hüseyin'e ne olduğunu, kurtulup kurtulamadığını hâlâ bilmiyorum...

Biraz ilerleyince bir arsa görüyorum, üzerinde iki metre yıkıntı... Belli ki yapı bütünüyle... Üzerine çıkıyorum, sesleniyorum, cevap yok... Eray bir kasa buluyor, kasa kapalı ama açkılar üzerinde... 'Açkılarını çıkar, uzaklara fırlat at' diyorum...

Artık sabah olmak üzere, göçüklerden kurtarılanlar devlet hastanesine götürülüyor.

'Hastaneye gidelim' diyorum...

Hastane tam dolu... Yaralılar bahçede şilteler üzerinde yatıyor... Görevliler canla başla çalışıyor ama çok sayıda yaralıya yetişmeleri olanaksız. 'Hadi Eray' diyorum, 'Sıva kolları.'

Bir kadın yerde, serum takılmış inliyor, belli ki durumu ağır... Yanında beş yaşlarında bir kız çocuğu, onun da kolunda serum takılı, ağlıyor. 'Bir yerin mi ağlıyor yavrum' diyorum.

'Çişim var' diyor, ağlıyor.

Yıllarca İki oğlumu da her gece çişe kaldırıp içeten ben, çaresiz bir durumda kalıyorum... Hiç kız çocuğu içetmemişim ki! Oysa oğlanların pipilerini tutarsın ileri doğru, oldu bitti işte!

'Destur' diyorum, kollarımı oturak yapıp kızı kavriyorum, Eray da serumu tutuyor... Hemen bahçenin bir köşesine gidiyoruz, yapıyor, rahatlıyor yavrucak. Annesi gözleriyle teşekkür ediyor. Ertesi gün öğlende İstanbul'dayız... Yorgun, üzgün ama huzurlu. Anneme anlatıyorum yaşadıklarımı. Annem hakkını helâl ediyor. Annem sütünü helal ediyor."

MÜREFTE DEPREMİ - 1912

Deli Engin

Günlerden 8 Ağustos 1912 Perşembe, üzümler koruktan alacalı reнге бүрүнmeye başlamış. Uçmakdere'den Şarköy'e tüm Binbirçiçek-Ganohora'da bağ bozumu düzenlemeleri başlamış, üzüm seleleri yenilenmiş, yeni yeni fıçılar yapılmış, salkım kesme bıçakları bileylenmiş, kölüklerin (tek atlı araba) tekerleri bakıma alınmış, katırlar, beygirler kaşağılanmış, nalları nalbantta yenilenmiş, semerleri onarılmış, parafinler (mumlar) eritilmiş, şarap evlerinde sıkıcılar elden geçirilmiş, salkım kesmek, üzüm taşımak, çiğnemek, seleleri taşımak için işçiler kazanacakları paranın düşünüyormeye başlamış. Rumlar üretecekleri şaraplar için yeni yöntemler geliştirmeye başlamışlar, ayrıca yurt dışı bağlantılarını levantenler aracılığıyla kurmuşlardı. Konstantiniye'den gelen çakır(şarap) tecimenleri bağları dolaşarak hangi üzüm türünün veriminin ne olduğunu bağları tek tek gezerek bakıyorlardı. 8 Ağustos 1912 Perşembe günü saat 07.30'da küçük bir sarsıntı olmuş, pek önemsenmemişti.

Binbirçiçek-Ganohora'nın soğuk soğuk esen poyrazı hiç eksik olmazdı. İşte o, uğursuz 8 Ağustos 1912 günü, çok sıcak mı sıcak bir gün olarak gelip çatmıştı. Kalık ıslaklığının (hava nemliliği) olmadığı Binbirçiçek Ganohora'da şırım şırım terleyenler kendilerini çakıllı, ancak tertemiz denize atmışlar, yüzüp serinliyorlardı. Ancak deniz de, sanki bir başka sıcaktı o gün. Yoksa onlara mı öyle geliyordu. Bir haftadır, balığa çıkan balıkçılar özellikle kırmızı renkli balıkları bol bol tutmuşlardı. Balık, o kadar bol tutuluyordu ki, on paraya yiyen olmadığından tarlalara gübre diye atılıyordu. İpek böcekleri

kozalarını daha da hızlı örerken, çiftleşmeye de başlamışlardı. Pavuryalar o gün kıyılara vurmuş. Halk kıyılara dolup elle-riyle pavuryaları sepet sepet toplamışlardı. Hoşköy ile Müref-te’de bol oranda toplanan karidesi koyacak yer bulamıyorlardı. Toplanan kum midyeleri/ cickikler ile midye-lerin çoğunun ağzı açık oluşuna şaşırmışlardı. Binbirçiçek, Ga-nohora’da çok yılan balığı tutulurdu, ancak daha bir hafta önceden hiç görülmez olmuşlardı. Ne olmuştu şu yılan balık-larına? Istakozlar ve koca ayaklı yengeçlerin bile çok kolay tutulur olmaları, yoksa yaklaşmakta olan bir olayın belirteçleri miydi?

Türkler genelde oğlak eti, Rumlar balık tüketirlerdi. İsta-koz, karides, midyeyi de böcek diye yemezlerdi. Türkler gün batımında akşama yemeklerini yerler, evlerine çekilirler, yad-sıdan sonra yataklarına girip uyur, ertende/sabahleyin erken-den kalkarlar, tarlalarda, bahçelerde işe koyulurlardı. Rumlar ise akşam yemeklerini yadsı dolayında yerler, kıyıda deniz kı-yısında tavernalara doluşurlar, türlü türlü mezelerle rakıları, şarapları içip, kadınlı erkekli oynarlar, gün ışımaya başladığı sularda yatmaya giderler, geç kalkarlar, ayrıca öğleden sonra da uykularını “fiesta” olarak sürdürürlerdi. Kimileri geç saat-lerde evlerine dönmez, deniz kıyısındaki kumlarda sarmaş dolaş yatarken üzerlerine doğan güneşle uyanırlardı.

Rumlar, türev ürünler, üzümünden şarap, ipek kozasından iplik, alkol, rakı, viski, lavantadan koku, maden, kiremit, tuğla ürettiklerinde çok kazanır, çok yer içer, çok eğlenirler, çok uyurlardı. Türkler için Kuran’da yazıyormuş, alkol, şarap, domuz eti yasaktı. Türkler tarla ile işçilikte çok çalışırlar az ka-zanırlardı. Kiremitin, tuğlanın çamurunu karar, taşır, fırınlar ancak onu Rum işletmelere pazarlardı. Üzümü kendi yiyecek-leri kadar pekmez yaparlar, gerisini konu komşuya ya dağıtır

ya da satarlardı. Zeytin sıkma üretim evi Rumlar ile Ermenilerindi. Sıkma karşılığı çıkan zeytinyağından alırlardı. Türkler, “haram” diye hamura el sürmezler, “francala” ekmeği de Rumlar, Ermeniler üretirlerdi. Türkler ona “çarşı ekmeği” derler, ara sıra armağan gibi satın alıp eve getirirlerdi. Balığı tutan, kıyıya taşıyan, ondan salamura, uskumru kurusu, konserve yapıp satanlar da onlardı. Türkler, demire de haram diye dokunmazlar, ancak nalı çakan nalbant, semeri yapan saraçlar, ayakkabı tamircileri Türklerdi. Sabanı Rumlar yapar, Türkler kullanırdı. Türklerde kömür ütüsü olması bile lükstü. Onlar kırışıkları, gömleği, könçeği minder altına sarıp düzeltirlerdi. Tarım emlerini/ilaçlarını da satan Rumlardı. Tütünü, eken, diken, dizen, kurutan Türkler, sigara yapıp satan Rumlardı. Türkler ile Museviler kız çocuklarını okula yollamazlar, erkek çocukların da kafa sallayarak öğrenmeye çalıştığı Arap harflerinden oluşan Osmanlıcadan başka bir şey değildi. Okulu bitirenler kerat cetvelini bile bilmezdi. Matematik, kimya, fizik, biyoloji bilmezlerdi. Ancak, tecimle uğraşan birkaç varlıklı Türk’ün çocuğu yabancı okullarda eğitim görürdü. Bunlar da genelde, Müslüman olmuş Sabetaycı Türklerdi. Tüm bunlara karşın, yoksulluk içindeki Türkler, her gün beş vakit yükünür/namaz kılar, bu durumları için Allah’a şükrederler, iyilik ile kötülüğün (hayır ve şerrin) Allah’tan geldiğine inanırlardı. Asıl varsılık ile bolluk öbür dünyadaydı. Burada darlık çeken, orada varlık içinde yüzecekti. Yeter ki ibadetlerini bırakmasınlardı. Kısacası, Rumlar, Ermeniler, Museviler geleceklerini kendileri kurar, Türkler yazgılarına bağlarlardı. Ne var ki, bu yaşam biçimi benimsenmiş olduğundan, kimse kimseye dokunmaz, uyum içinde yaşarlardı.

İşte 1912 yılının, 8 Ağustos Perşembe günü çok balık çıktığından, kıyı boyunca mangallar yakılmış, közde balıklar pi-

şirilip, fışılardan oluk oluk akan şaraplarla bir güzel içmişler, gün tam bir toy ile eğlenceye dönüşmüştü.

Sarkis, kürek çekmekte üstüne kimsenin olmadığı oğlu Grigos'u alarak, 12 metrelik teknesiyle karşıdaki Marmara adasından, süt beyaz mermer almak üzere gece 24.00 gibi denize açılmışlardı. Mermerler gelecek, onunla sokak çeşmesinin yalağı yapılacaktı. O gece hiçbir esinti yoktu, deniz sanki göl gibi durgundu. Ancak, sanki dibi görünürcesine apaydınlıktı. Yıldızlar pırıl pırıldı. Bir yanda oğlu, bir yanda kendi kürek çekerek, yıldızlardan yön alarak derin karanlığa doğru ilerliyorlardı. O gün ay hiç doğmamıştı. Önlerinde sürekli balıklar atlıyor, iki üç yunus balığı onlara eşlik ediyordu. Akşamdan beri çok içtiklerinden, bir süre sonra güçleri düşmüş, uykuları gelmiş, çarşaf gibi Marmara Denizi'ndeki teknede sızıp kalmışlardı. Ta ilerden bir yük gemisi buharlı düdüğünü öttürerek geçiyordu. Onun yarattığı dalga bir süre sonra geldi tekneyi salladı. O sallantı onlara beşik gibi geldi.

* * *

Şarköylü Karga Hasan, yadsı namazını kıldıktan sonra yatmadan önce oğlu Engin'e seslendi:

"Bre Engin çalar saati, sahur zamanına kurasın. Gün doğmadan kalkıp, Doluca Tep'e'ye odun kömürü yapmak üzere çıkacağız. Te gün doğmadan orada olmalıyız."

"Baba saat kurmaya gerek yok be. Anam her gün sahurdan önce ayak yoluna gitmek üzere kalkıyor. Ben onun sesine hep duyar, uyanırım. Te onu duyunca seni kaldırırim."

"Sen saati kur be Engin."

"Gerek yok bre baba. Sen git yat. Ben seni erkenden kaldırırim, te kaygılanma."

Oysa kurma saat bozuktu. Engin'in onu Mürefte'de Kör Lütü'nin arkadaşı olan saatçi topal Ahmet'e götürmeye bir

türlü eli ermemişti. Karga Hasan, “Te bre inat çocuk” deyip yorganın altına girdi.

O gün Karga Hasan’ın karısı, kapı ağzında komşularla dedikodu yaparken, oradan buradan konuşurken, ben diye-yim 7, sen de 10 bardak çay içmişti. Akşam yemeğinden sonra da sık sık ayak yoluna gider olmuştı. Gün boyu, bağlarda çapa saldığından kocasından önce bembeyaz çarşafla örtülü yatağa girip, yorganı başından çekmiş, tavşan uykusuna dal-mıştı. Karga Hasan, karısının domalan iri kalçalarını bir süre okşadı. Ancak yarın çok iş vardı. Bu gece onunla oynasha-mazdı. Bir an önce uyumalıydı. Oysa karısı onun okşamasını duyunca, usulca ayak parmaklarını kullanarak iç donunu sı-yırıp çıkarmıştı. Karga Hasan, yeltendi, ancak bir türlü olmu-yordu. Canı sıkıldı, elini kalçalardan çekip, derin bir uykuya dalınca, o da horul horul uyumaya başlamıştı. Karga Hasan, sigara içtiği için ağzı kül tablası gibi kokuyor, ayrıca hırılda-yarak uyuyordu. Bazen uzun süre soluk almadan kalıyor, so-luksuz ölecek gibi oluyor, sonra irkilerek uyanıyordu. Haftada bir kazanı kaynatıp yıkandıklarından, iç giysileri, cildi leş gibi duman kokardı. Pek sık da bıyık sakalı olmadığından dağınık görünürdü. Kaldı ki son yıllarda sigara nedeniyle karısıyla bir-likte olma isteği gittikçe azalıyor, ayrıca ne olduysa başarısız olmaya da başlamıştı. Bu başarısızlığı kendine konduramıyor, karsından da utanıyordu. Ne var ki, çetin ceviz olan karısı Hatçe bu durumu görüp kocasına çıkışırdı, “Siz o zıkkım olası sigarayı bırakmayın, karılarınızı mutlu edemediğinizden, ka-rınız başkasına kaçarsa, “..rospu” deyin emi!” diye dırdır ederdi. Haklıydı da, sigara içen her üç erkekten biri Karga Hasan gibiydi.

Oysa, evin çilekeşi Karakaçan adlı eşek, oğulları Engin’in taşkın isteklerini karşılamaktan bıkmıştı. Karakaçan, evin

emektar e e iydi. O koca kulakları, koca kafasının önündeki masum masum bakan gözleri de ne kadar güzeldi. Ya o kır tüyleri, boynundaki, terzi masurası gibi sarkan siyah kılları. Nede güzel bir hayvandı  u e ekler. A zındaki samanı yerken, keyfi gelince, up uzun kuyruğunu bir sa a, bir sola sallardı. Evin tüm y k n  çektiği gibi, Engin'in  n n  alamadığı isteğine de boyun e iyordu. Ancak, Engin'in asıl gönlünde yatan, karşı komşunun sarı ın, uzun boylu, güler yüzlü, pembe dudaklı, yeşil gözlü kızı Asuman'dı. Biraz kibirli, biraz kendini be enmi , alımlı, güzel giyimli, saçları yabancı kadınlar gibi örülü güzeller güzeli Asuman. Asuman, özellikle gençleri baştan çıkartmak için g  s n n  n  yarı açık, kırmızı  i ekli ete iyle, yola çıkıp kırta kırta y r d   nde, giysisinden taşan ikiz tepeler gibi tombul g  s lerine, sıırım gibi uzun bacaklarına bakan tüm gençler ona i  geçirirler, o da buna bayılırdı. Erkenler, onun etek giydi i günlerde güçlü poyrazın onun ete ini savurarak bacaklarının açılmasını öylece, ağızları sulanarak beklerlerdi. O da bunu bilir, hoşuna giderdi. Engin, Asuman'a uzaktan uzağa yanıktı. Onun için ölüp bitiyordu. Yemek yerken, ba da çalışırken,  tesi Karakaçan ile birlikte iken bile d   nde hep Asuman vardı. Artık o onun sevgili-siydi. Oysa, da  da a sevmi , dağın haberi yoktu. Engin d   nde onunla çoktan evlenmi ti. Mutlu bir yuva kurmuş, çoktan çoluk çocuğa bile karı mı tı. Her baktığı, her gördüğü yalnızca Asuman'dı.

“Asuman'ım, ben seni kuca ıma alıp, kanatlarımı açıp göklerin enginlerine çıkarayım. Oradan hiç dönmeyelim. E mi?”

Oysa, Asuman'la hiç konu mamı , yalnızca  e meye su doldurmaya gittiğinde bakı mı lardı. Onun gözleri de Engin'e takılmış, içinde bir şeyler kayna mı tı. Kaytan bıyıklı, ak tenli,

mavi gözlü Engin'e o da vuruk olabilir miydi belli değildi. Engin ise düşlerinde bile sık sık Asuman'ı görüyordu, onunla el ele kırlarda koşuyor, onun için binbir çeşit çiçekten desteler yapıp veriyordu. O da papatyalardan kendisine taç yapınca sanki bir eceye dönüşüyordu. Onun pembe dudaklarından öpüyor, patlayacak derecede sert, şişkin göğüslerini okşuyordu. Bu ne doyumsuz bir düştü böyle? İşte, o akşam Engin'in eli apış arasında, Asuman'ı düşlerken, kıvrana kıvrana uyuya kalmıştı.

Gün 9 Ağustos'a dönmüştü. Saat kaç oldu belirsiz, arada vız vız eden birkaç sivrisinek, bir ona, bir ona konuyor, elleri ile şap şap, bir kollarına, bir yüzlerine vuruyorlar, ancak bir türlü öldüremiyorlardı. Karga Hasan sinirli sinirli kalktı, gaz lambasını yaktı, sivrisineği aramaya koyuldu. Birisi perde-deydi. Onu iki avucunun içine alıp "şap" diye vurunca, beyaz perde kırmızı kana bulandı. Sonra duvarda daha tombulunu buldu. Belli ki onun kanını emen oydu. Bu kez yastığı alıp, ona da "güm" diye vurunca, hem yastığın beyaz kılıfı, hem de duvar kırmızı kan lekesi oldu. Kaldı ki, duvarda böyle birçok kahverenkleşmiş sivrisinek ölüsü lekeleri doluydu.

"Te be karı. Demedim mi ki ben sana cibindirlik kurasın?"

Gaz lambasını üfleyip girdi yatak içine. Kaç saat geçmişti bilmiyordu. Karısının gece yarısı ayak yoluna kalktığını bile duymamıştı. Engin, düşünde Asuman ile alt alta üst üste sevişirken, annesinin gürültüsüne uyanınca, o güzel düşü kesilmiş, uyanmıştı. Bir de baktı ki, donu oluk gibi akan dölüyle sırlıklam olmuş. İç gömleği batmış biçimde öylece kalıp annesinin yatıp uyumasını bekledi.

"Tüh! Tam da oduna gideceğimiz günde! Ne zaman kirlensem, o gün çok güçsüz oluyorum" deyip, utanarak, kimseyi uyandırmadan usulca kalktı, ayakyolundaki, Hoşköy yapımı

taharat testisindeki soğuk suyu dökünerek, yarım yamalak boy (gusül) abdesti aldı. Boy abdesti almadan birinin yüzünü görürse, ne onun ne de gördüğünün işleri rast gidermiş. Kuran'da te böyle yazarmış, te böyle işte!

Tavşan uykusundaki Hatçe, ayakyolundan gelen su şakırtılarını duyunca, uyanmış, kendi kendine, "Bre bu kızan azdı gene. Gerek Karakaşanı kurtarmak, gerekse bir an önce çocuk sahibi etmek için bir an önce bir kız bulup baş göz etmeli. Te böyle söylerim" diye düşündü.

Engin, kirli donunu, önce yıkayabildiği kadar yıkadı. Sonra da çitin arasına sokuşturdu. Küçük bir havluyla yarım yamalak kurulandı, giyindi yatak odasına geldi. Babasını dürterek uyandırdı.

"Baba baba kalk, sahur zamanı. Anam ayakyolundan şimdi döndü."

Karga Hasan tam da uykusunu alamamıştı. Gözleri çapaklı, yarı kapalı, açamıyordu. İsteksiz, isteksiz yatağın içine oturdu. Gözlerini oğuşturdu. Derin derin esnedi. Kıcı yamalı, potur könçeğini (pantolonunu) giydi. Oğluyla ocağın başında sarımsaklı, kırmızı toz biberli, zeytinyağlı yumurtayı karıştırarak pişirip, köy ekmeğinden koparıp koparıp, hiç konuşmadan bir güzel yediler. Tablasından bir tütün alıp, bir sigara sarıp pofurdata pofurdata içti. Yanlarına katık olarak, birkaç domates, biber keçi peyniri, çökelecek, tandır ekmeği heybeye atıp, baltaları, testereyi karakaşana yükleyip, hep birlikte, karanlıkta, dağ yoluna doğru tıpış tıpış vurdular. Sahurda horozlar öterdi, ancak hiçbir horoz sesi yoktu. Yalnızca köpekler bir araya gelmiş yere doğru uluyorlardı. Gökyüzünde ay yoktu, ancak yıldızlar ıslıl ıslıldı. Sanki ellerini uzatsalar tutacak gibi yakındılar. Oysa daha 02.30 sularıydı, onlar 05.30 dolayısı sanıyorlardı. İğdebağları köyüne gelmek üzereydiler, ancak

halen gün ağarmamıştı. Sabah ezanı da okunmamıştı. Oysa Şarköy, İğdebağları arası altı kilometreydi. Olsa olsa yaya bir, bir buçuk saat çekerdi.

“Bre Engin, sen saati kurmadın, ananın bızdık saatine göre mi kalkışı ayarladın? Sahur diye gece yarısı kaldırdın, bre çocuk!”

Öyle olmuştu. O gün çok çay içen Hatçe kadın, çövdürmeye sahurda kalkarken, saat 00.30 dolayında kalkınca, Karga Hasan da erkenden uyandırılmış, toz toprak yolda Doluca Tepe’ye doğru yol alıyorlardı. Başında yan duran kasketle Karga Hasan eşek üzerinde, Engin yaya. İğdebağları Köyü’ne vardıklarında, 9 Ağustos Cuma günü, saat belki 02.30 dolayında olmalıydı. Köpek ulumalarına horoz, keklik, sakar meke, martı, serçe, kırlangıç ötüşleri, leylek laklaklamaları, tilki, çakal kevlmeleri katılmış, sanki ormanda olan tüm andıklar (hayvanlar), kuşlar bağırmaya başlamıştı. Bu bağırışmaya bir anlam verememişlerdi. İğdebağları köyünde birkaç at kişnemesi, inek böğürmeleri başladı.

Karakaçan da kazık gibi durup anırmaya başlamış Doluca Tepe’ye hızlı hızlı koşar gibi yürümeye başlamıştı. O kadar hızlıydı ki, neredeyse üzerindeki Karga Hasan’ı atacaktı.

“Ulan ne oldu bu eşeğe?” diye şaşırdılar.

Oysa üzerinde koca göbekli Karga Hasan ile baltaları taşıyordu.

* * *

Şarköy’deki seçkin Ermeni evgillerden (aile), kuyumcu Adis Ağa’nın oğlu Andranik, güzeller güzeli Talin ile evlenmişti.

Henüz üç günlük evliydi. Evleri hemen limanın arkasında iki katlı taştan yapılmış bir yapıydı. Ev, Aleksandr de-

desinden kalma, süsleriyle, biçimiyle gerçek bir Ermeni öreği (mimari) örneğiydi. Anneleri alt katta, o karısı Talin ile yukarı katta kalıyordu. O akşam kıyıdaki toylara, eğlencelere katılmışlar, 02.30 dolayında evlerine esrik biçimde gelmişler, soyunmuşlar, yatakta bedenlerini birleştirmişler, öylece uyuya kalmışlardı. Sevişmeyi sürdürmeye artık güçleri kalmamıştı. Derin bir uykuya dalmışlardı. O kadar çok içmişlerdi ki, beyinlerinde her şey dönüyordu. Ah biri tutsa da şu dünya dönmese.

* * *

Mürefteci saatçi Topal Ahmet de, saat onarımını yapıyordu. Bu işi, yanına çırak olarak girdiği Ermeni Aram'dan öğrenmişti.

Fırının yanında küçük bir işlikleri vardı. Yakışıklı uzun boylu, ela gözlü, güçlü bir delikanlıydı. Bir gün işliklerine abisi Engin'le çalar saat onarımı için Şarköy'den gelen Karga Hasan'ın kızı Kardelen, Ahmet'i görüp yıldırım aşkıyla vurulmuştu. O gün bugün ikisi arasında yer yer buluştukları gizli bir sevi (aşk) başlamıştı.

Kısa bir süre sonra saatçi Ahmet kızı istetmiş, sözlenmişlerdi. Artık bıyıkları terlemeye başladığından, Ahmet askere gidecek, döndükten sonra Kardelen ile evleneceklerdi. Ahmet askerlik şubesinden Erzincan'a kura çekmişti. Elinden iş geldiğinden onu telli bölüğe verdiler.

Bir gün telgraf direkleri kardan yıkılmıştı.

O soğuk, dondurucu Erzincan gününde, onu trafıoyu değıştirmek üzere direğin tepesine çıkardıklarında, ayak kelepçesinden ayağı kaymış yere düşünce kötürüm kalmış, erken terhis edilmişti.

Askerliği bitmeden sakat sakat evine yollanan, yürüyemeyen, yatalak olan Saatçi Ahmet için, Hoşköy'den Ramazan

Güneş usta üç teker, oturaklı bir binek yapmıştı.

Kim olursa, onun üç tekerini kaktırarak saatçi işliğine götürüyordu. Kardelen, yavuklusu kötürüm olsa da halen Ahmet'e vurgundu. Onu kötürüm olarak da benimsiyordu. Ancak annesi Hatçe diretiyordu. Ahmet'in bir de çocukluk arkadaşısı Lütfi, yaklaşık 14 yaşlarında iken gözü kanlanmış, iyi gelir diye, gözüne tentürdiyot dökülünce kör olmuştu. Kör Lütfilerin evi caminin yakınındaydı. Mürefte sokaklarını ezbere bildiğinden sopasıyla kolaylıkla yol bulup, saatçi topal Ahmet'in işliğine gelir, her gün aklından sevdiği kız olan Tepeköylü Türkan için yazdığı ırları (şiir) okurdu. Onun karanlık dünyasında hiç ışık olmadığından yirmi dört saati de hep karanlık ortamda geçiyordu. Ancak Lütfi'nin gönlü açık, apaydınlıktı. Sabahları, doğudaki derenin yanındaki evlerinden Saatçi Ahmet'i alıyor, "Aşıklar Köprüsü'nden " geçerek, işliğe getiriyordu. Bütün gün bir arada güle oynaya geçiriyorlardı. Bir kör, bir kötürüm.

O uğursuz akşam, kıyıdaki tavernalar önünde süren eğlencelere katılmışlar, 03.00 dolayında Kör Lütfi, Ahmet'in bineğini kaktırarak evine götürüyordu. Yine, gürgen tahtalardan yapılma Aşıklar Köprüsü'nden geçeceklerdi.

Karga Hasan ile oğlu Engin odun kesecekleri Doluca ormanlarına gelmek üzereydiler. Uzaktan acı acı bir baykuş öttü.

"Git oradan uğursuz kuş" diyen Engin, ses gelen yakaya bir taş attı. Tam o sırada, yerin altında sanki yıldırım çakarçasına, gök gürlercesine, çatur çutur bir yırtılma, kırılma sesi duydular. 03.00-03.15 sularıydı, yeraltı çatırdamaya, ortalık gümbürdemeye, bir yıkıcı güç yeri kasıp kavurmaya başlamıştı. Yer beşik gibi, ayaklarının altındaki toprak bir yukarı, bir aşağı salınıyordu. Önce o yerden gelen kasırga, onları hop diye yukarıya savurdu, sonra delicesine sarsılmaya başladılar.

Tam da, depremin odağı olan Mürefte-Doluca Tepesi önünde Mursallı'daydılar. Birden kâğıdı keser gibi koca bir yarık büyük bir çatırtıyla oluşmuş, koca yarıntı içine eşekle birlikte Karga Hasan düşmüştü. Düşerken Karga Hasan, kırığın kıyısına tutunmuş,

“İmdattttt. Kurtarınnn” diye bağıyordu.

Engin yere kapaklanmış, ne olduğunu anlamaya çalışıyordu. Yarığın içinden “höff” diye kavurucu bir sıcaklık çıktı. Karakaçan, bağıra çağıra, dangır dungur kırığın derinliklerine düşmüş, kısa bir süre sonra sesi kesilmişti. Ortalığa bir toz kaplamış, Engin, güney kanadı yaklaşık 1,5 metre çökmüş kırığın hemen yanında yüzükoyun yatıyordu. Ağaçlar kırılıyor, yarıyor, devriliyordu. Belki yarım dakikadan çok ortalık sarsıldı, sarsıldı sonra duraladı. Ormandan gelen kuşların ötme bağırma sesleri kesilmişti. Kuzey Anadolu Kırığının batı kolu Yayaköy, Tepeköy (Doluca), Kirazlı ormanlarından Melen (Güzelköy) tepesi güneyini yalayarak, Gaziköy (Ganos) Ayvasıl-Uçmakdere'den Marmara Denizi'ne girmişti. Uçmakdere'de Ayvasıl'da tam kırığın geçtiği yerde bir pınar kaynamaya başlamıştı. Kırığın doğusundaki katmanlar yatayken, batıdakiler dike yakın eğimliydi. Ganos kırığı denen bu batı kol, Çokal büvetinin olduğu yerden Saros Körfezi'ne doğru uzanıyordu. Bir süre sonra Engin toparlandı. Kırığın içine sarkmış babasına, bir sırık uzattı. Karga Hasan sırtığı tutunca yavaş yavaş çekerek çıkardı. Karga Hasan korkudan ürpermiş, yerde otururken göğüs kafesi inip çıkıyordu.

“Ne oldu baba, ne oldu?”

“Zelzele zelzele. Bugün kıyamet günü olabilir!”

“Neden baba?”

“Görmüyo musun bre? Burada seller sular gibi şarap içiliyor, kimin şeyi, kimin içinde belli değil. Te ahlak, mah-

lak kalmadı be. İttihad ve Terakki dedikleri nemrutlar, Allah'ın temsilcisi olan padişahımız Abdülhamit'i üç yıl oldu, tahtan indirip, dünya düzenini bozdular. Allah görmüyor mu bütün bu olan biteni be? Sonunda cezalarını verdi işte! Ha anlayasın!"

Babası öyle deyince, Engin'in aklına akşam düşünde olan biten, kirlenmesi, boy abdesti geldi.

"Ulan testideki su bacaklarımı yıkamak için yetmediydi. Oysa anam derdi, vücudunda su değmeyen hiçbir nokta kalmayacak diye. Tüh tüh tüh! Tüm bunlar benim cenabetliğimden oldu" diye kendi kendini suçladı. Yoksa Kuran-ı Kerim yalan mı söylerdi hiç! Onlar Allah'ın sözü, keliması değil miydi? Kesin suçlu Engin'in kendisiydi.

Bir süre öylece sessiz kala kaldılar.

* * *

Sarkis oğluyla Marmara adasına mermer almak için gitmişti. Açık, çarşaf gibi denizde teknede uyuya kalan Sarkis ile oğlu Grigoros'un tekneleri hafifçe altlarında dalga geçer gibi oynamıştı. Sarkis oynamayı duyumsamış, oğlunu uyarmıştı:

"Grigoris oynatma şu tekneyi de uyuyalım."

Yeniden derin uykuya dalmıştı. Sallantıya kalkan Grigoris, teknenin baş tarafına geçip denizin içine çövdürürken, köylerde alev alev yangın çıktığını görmüştü. Anlam veremedi. Baş sersem gibiydi. Bulunduğu yerde kıvrıldı, uykuya daldı. Sabah gün ışıdığında tekne Marmara Adası yerine, dalgalarla Aşağı Kalamış kumsalına sürüklenmişti. Üstlerine güneş vurunca uyandılar. Her ikisinin de Şarköy'e gidinceye dek deprem haberleri olmayacaktı. Marmara Adası'nı erteleyip, Şarköy'e doğru kürek çekerek iskeleye geldiklerinde, kıyıdaki evlerin yı-

kıldığını görüp şaşırdılar. Koşarak taş evlerine gittiklerinde, yerle bir oluşunu görünce sanki başlarına kaynar su dökülmüştü.

“Gitti bizim Marika! Ben Marika’msız ne yaparım Aziz Hristo? Neden aldın güzel karıcağımı elimden, neden? Ne yaptık sana biz?”

* * *

Deprem sırasında, Kör Lütfi, Topal Ahmet’i evine götürüyordu ki, alttan gelen büyük bir gümbürtüyle dengeleri bozulmuş, Aşıklar Köprüsü’nden dere içine düşmüşlerdi. Durumu anlayamayan Topal Ahmet, “Lütfi kör müsün yahu? Niye önüne bakmıyorsun?” dedi.

“Evet. Körüm Ahmet” deyince, gülüştüler.

“Kalk gidelim Ahmet.”

“Bre Lütfi kalkamam. Kötürümüm ben” deyince, katıla katıla gülmeye başladılar. Bedenlerindeki ufak tefek bertilmeleri, kırılmaları, sıcaklıkla anlayamamışlardı bile. Onlar da sanıyorlardı ki, sarhoşluktan dereye düştüler.

Gaz lambalarının devrilmesiyle Mürefte’de, Şarköy’de yangınlar çıkmıştı. Özellikle ahşap evler çıra gibi yanarken, dere içinde tepesi taklak bineğin altında kalan Ahmet sesleniyordu:

“Lütfi ne görüyorsun? Ne bu yanık kokusu?”

“Ben karanlıktan başka bir şey görmüyorum. Ancak yanık kokusu geliyor. Bir yerlerde yangın çıktı galiba.”

“Bir an önce çıkalım bu dereden. Sırılsıklam ıslandım.”

Kör Lütfi, “Ayağım hareket etmiyor Ahmet” dedi.

“Yoksa ayağını mı kırdın Lütfi.”

“Umarım değildir.”

* * *

Yeni evli, Andranik ile Talin, karyolada yatarken birdenbire sarsılmaya başladığında, Talin uyur uyanık, “Andranik! Ne kadar azgınsın bre! Bırak şu sevişmeyi de uyu. Ben de uyuyayım” dedi.

“Ben senin üzerinde değilim Talin” deyince, uyan-
dılar.

“Zelzele, zelzele oluyor. Mon dieu! Sen bizleri koru Aziz Hristos.”

Taş evlerin duvarları önce çatladı, sonra kırılarak yeni çiftlerin üzerine devrildi. Ortalığa toz toprak kaplamış, göz gözü görmüyordu. Tozun içinde neredeyse boğuluyorlardı. Talin bağıırıyordu:

“Kurtarın, kurtarın, kurtarın!”

Ancak, Andranik’ten hiçbir ses gelmiyordu.

* * *

Gün ışıdığında, Karga Hasan ile oğlu çevreyi bir do-
laştı. Deprem, güney yakayı (denizi), Melen, Doluca Tepelerine, kuzey yamaca göre 3,5 ile 5,5 metre ötelemişti. Yamaçlarda oluşan kayıntılarla, uçkunlarla, toprak kaymalarıyla birkaç ev tepe taklak aşağıya yuvarlanmıştı. Kimi bağlar sürüklenerek parçalanmıştı. Deniz yakası 1 ile 1,5 metre düşmüş, boylu boyunca uzanan bir kırık oluşmuştu. Kimi ulu ağaçlara vuran kırık, ağaçların gövdesini yarıp atmıştı. Tepeden koca koca kayalar yuvarlanıp, aşağıya sürüklenmişti. Sonra kalkıp baktıklarında ne görsünler, değirmenleri çeviren beş tane kaynak su kesilmişti. Oysa, yalnızca değirmen çevirmek için değil, içtikleri suyu da buradan sağlıyorlardı.

Yavaşça sürünerek gidip, koca kırığın içine baktılar.

“Bi şey görüyor musun bre Engin.”

“Te orda bir ağacın dalları var.”

“Karakaçan, Karakaçan’ı gördün mü?”

“Yok.”

“Tüh be! Bizim eşek zelzelede gitti desene Engin.”

En çok da eşeğin gidişine Engin üzülmüştü. Bu söz üzerine Engin yine kendini suçladı,

“Tam da cenabet olacak günü buldum. Bunlar hep benim yüzümden” diye suçlu suçlu iç geçirdi. Şarköy’e gider gitmez, konu komşuya tuz dağıtıp, kötü yazgıya dur demeliydi.

Doluca tepeden Mürefte’nin alev alev yandığını görmüşlerdi. Bu beklenmedik kıranın olmasıyla, artık ormana girip kömür için odun kesemezlerdi. Eşeksiz, üzgün, odun kesmeden, kömür yapmadan, ağır ağır yürüyerek Şarköy yerine Mürefte’ye döndüler. Karga Hasan’ın kayın validesi Mürefte’de oturuyordu. Ahşap eve vardıklarında her şey, ev ile birlikte kömür olmuştu. Yan komşusu Mürefte hahamı Moşe’nin yıkıntılar altından cansız bedeni kanlar içinde çıkarılmış, üç beş Musevi, dualarla ağlaşıp onu taşıyorlardı. Başka bir yerde Ortodoks rahip yıkıntı altından çıkan ölümler cennete gitsin diye, elindeki sırma altın haç sıırığıyla, haç çıkararak takdis ediyordu.

Akşama kadar evin külleri arasından kayın validesini aradılar. Sonunda onun yanmış bedenine ulaştılar. Kalan parçalarını, kömürleşmiş kemiklerini bir çuvala doldurup, Şarköy’e doğru yola çıktılar. Engin çok sevdiği ninesinin pişmiş, kömürleşmiş artıklarına bakarak katıla katıla ağlıyordu. Gün batarken vardıklarında, annesi Hatçe, henüz anasının kömürleşerek ölmüş olduğunu bilmiyordu. O, dam altında kalan inekler için dövünüyordu.

Engin bütün bu olanlara inanamıyor, gözleri ağlamaktan şişmiş için için kendini yiyordu.

“Hep benden, hep benim cenabetliğimden oldu bu depresyon. Koca Allah’ın gözünden kaçır mı hiç? Eşek de, inekler de, nenem de, o kadar insan da benim yüzümden öldüler. Ah ne yaptım ben ah, ah!”

Küçüklüğünde gittiği Kuran kursunda, Evreşeli Memet hoca onlara anlatmıştı.

“Kuran’da açıkça yazıyor; yüce mevlam cenabet gezene her türlü müsibeti verir. Onun hikmetinden sual olmaz.”

İşte onun cenabetliği, anneannesini yakmış kömür etmişti. Engin, böyle her gün kendi kendine dövüne, sıkıla sonunda çıldırdı. Onu baktırmadık hekim, okutmadık hoca bırakmadılar. Deve sidiği de içti, domuz boku da yedi. Yazdırmadıkları muska kalmamıştı. Yok çaresi bulunamamıştı. Engin, saç başı dağınık artık çocukların sataştığı Şehirköy’ün (Şarköy’ün) delisi olmuştu. Nerede bir eşek görse peşinden koşar, kuyruğunu kaldırır, sopasını eşeğin gerisine sokmaya çalışırdı. Ancak, deli olmasına karşın Asuman’ını hiç unutamamıştı. Ona buna Asuman’ın onun karısı olduğunu, ondan çocuk yaptığını övünerek anlatıyordu. Asuman’ı gördüğünde, koşuşturan adam birden susar, gülümseyerek ona baygın baygın bakar, ağzından birkaç söz çıkardı:

“Asuman!”

İşte, evlenip iki çocuğa karışan Asuman, onun bu düşkünlüğünü görünce, gözleri yaşlanıp içi kıyılır, sessizce mırıldanırdı:

“Zavallı Engin’im.”

Engin elindeki sopayı, boynunun ardından sırtına

alıp, kollarını, sopanın sağ ile solundan, her iki yandan sarkıtıp ona gülümseyerek bakar, sonra da, “Trilaylom tirilaylom tir tir tirilaylom, trilaylom tirilaylom tir tir tirilaylom” diye hem şarkısını söyler, hem de sanki dans eder gibi onun çevresinde dolanırdı. Asuman, bu acıya katlanamaz, dayanamaz, ağlaya ağlaya evine doğru koşar, kaçır giderdi.

Burada anlatılanlar, 9 Ağustos 1912 Mürefte-Şarköy depreminde yaşanan öyküleştirilmiş gerçeklerdir. Kör Lütfi, Topal Ahmet, Sarkis gibi öykü içinde geçen küçük öykülerdeki karakterler de gerçek kişilerdir. Anılar yörede yaşayan Kimya Müh. Uğur Karaca’nın anlatımından derlenip, öyküleştirilerek, eklentilerimle aktarılmıştır. Talinlerin evi, günümüzde Şarköy Cumhuriyet Meydanı’nda Atatürk Caddesi’ne girerken soldaki ahşap yapıdır. Aşıklar köprüsü de, Mürefte’de Aker Şarapçılığın yanındadır. Fırın ise Mürefte Atatürk caddesinin sağ ile solundadır. Halen sabah erkenden tava ekmeği ile francala üretir. Giderseniz görürsünüz.

YALOVA DEPREMİ (1999)

NURETTİN AYGÜL ALBAY

Yalova’da yolda giderken Yıldız Parkından yürüyüş arkadaşım Deniz Albay Nurettin Aygöl ile karşılaştım.

“Meraba komutan. Ne yapıyorsun burada?”

“Burada kayınpederin eviyle uğraşıyoruz.”

“Hayrola ne oldu?”

“Hiç sorma hocam. Deprem olduğunda İstanbul Balmumcu, Beşiktaş’taydık. Depremi biz pek duymadık. Eşim uyanmadı bile. Sarsıntıyı duyup dışarıya çıktığımda nöbetçi erle görüştüm; yandaki yapıyla bizim yapı salınırken çatılarının neredeyse birbirinin çarpmakta olduğunu söyleyince şaşırdım. Eşimi uyandırdım, ‘İstersen ben Yalova’ya gideyim Babanlara bir bakayım’ dedim. Giyinip yola çıktım. Kabataş’a 06.00’da geldiğimde yalnız bir genç hanımla çocuğu vardı. Her yer ıpıssızdı. Tüm belediye otobüsleri işliyor, tüm deniz otobüsleri ile gemiler olağan sürelerinde gelip gidiyordu. O sırada Çınarcık’tan deniz otobüsü geldi. Hanım merakla sordu:

‘Çınarcık’ta bir şey var mı?’

‘Çınarcık’ta özellikle Veli Göçer’in evleri yerle bir’ deyince hanım düştü bayıldı. Vapura binip Yalova’ya geldiğimde orası da ıpıssızdı. Yürüyerek Termal’e doğru Yalova çıkışındaki kayınpederlerin evine doğru yürüdüm. Üç katlı, kötü yapılmış bir yerleşkede oturuyorlardı. Baştaki evlerde bir şey yoktu. Annemlerin evine baktığımda kapıyı göremedim. Ev sapasağlamdı ancak ilk iki kat birince katın üzerine ezerek oturmuştu. Evin arkasında kayınvalideyi gecelikleriyle bir yıkıntının üzerine oturmuş olarak gördüm.

‘Ne oldu anne? Babam nerede?’

‘Ev yıkıldı, ben çıktım ancak babanın sesi çıkmıyor, ölmüş

olmalı' diye sakinsakin konuştu. Kayınvalidem ile kayınpederin ikisi de yaklaşık 80 yaşında emekli öğretmendiler. Eşim ile kardeşlerim bu evde büyümüşlerdi. Annemi alıp vapurla İstanbul'a döndük. Onu eve bırakıp kazma, kürek, murç alıp birkaç arkadaşla birlikte Yalova'ya dönmek üzere TEM'den yola koyulduk. Yol bomboştu. Ne zaman ki İzmit'ten Göçlük yoluna doğru döndük, aman Allah'ım o ne tıkanıklık. Geliş yolundan gidişler, ara ayrıları atlayıp diğer yönden sürmeye çalışanlar. Trafik tam kilitlenmişti. Ne karşıdakiler gelebiliyor, ne de biz gidebiliyorduk. İstanbul'a geri dönmeye çalıştık E5 üzerinden. Bu kez Petkim yoluna dek anacık babacık günüydü. Güçlkle İstanbul'a geri döndük. Ertesi gün araba vapurunda yer bulduk, karşıya geçtik. Yalova bıraktığım gibi değildi. Her yerde kurtarma işlemleri sürüyordu. Eve geldik, pencereden içeriye girdim. Sık sık artçı depremlerle yıkıntılar oynuyordu, ancak kimse buna aldırmadan kurtarma işlemlerini sürdürüyordu. Betonları kırarak yıkıntı altında yol aldık. Babam olması gereken yerde değildi. Biraz ötede bulduk. Belli ki sarsıntıyı duyup yatakta oturur duruma geldiğinde başına devrilen dolap çarpmış, başını yaralamıştı. Sonra da göçen tavan altında sıkışarak ezilmişti. Çıkarttık. Doktora gidip ölüm raporu aldık. Cenazemizi alıp İstanbul'a döndük. İstanbul'da gömdük. Aslında Başbakan Ecevit 'orduya gerek yok, biz kendi kendimize yeteriz' demese daha çok kişi kurtarılabilirdi. İkinci gün kendisi görev bilerek askerlere kurtarma alanlarına salarak kurtarmaya girişti. Çok başarılı oldu ancak altın zamanın çoğu geçmişti. İzmir'de askerler 2 gün sonra Yalova'ya gelmişti. Çok yazık oldu çok yazık."

"Geçmiş olsun. Çok üzüldüm."

"Dostlar sağ olsun hocam."

KÖPEK

36 yaşındaki Batuhan Yılmazgüç, Karamürsel’de 4 katlı evinde oturuyordu. Deprem anında Karamürsel FM radyosunda, siyasi önderler ile çeşitli andıkların seslerinin benzetmesini yapıyordu. Bu güldürmeleri yaparken birdenbire deprem olmuştu. Sarsıntıyı duyar duymaz elindeki telefonu bıraktığı gibi eşi ile çocukların yanında soluklanmıştı. Evleri depremin ardından yan yatmış ancak yıkılmamıştı. Çocuklarını eşiyle birlikte 4. kattan, yan yatmış olan dikintilerinden güçlükle aşağıya inmişlerdi.

Dışarıda görüntü korkunçtu. Çevresindeki yapılar yıkılmış, kulakları sağır eden insan çığlıkları tüm ortamı kaplamıştı. Çoluk çocuğına sarılarak “Çok şükür bizim ev yan yattı ancak yıkılmadı, hepimiz kurtulduk” dediğı anda 4 çocuğından birinin yanlarında olmadığını gördü.

“Erkin, Erkin” diye bağırmaya başladı.

Eşi, “Erkin yukarda evde kaldı” diye ağlamaya başladığında, baba Batuhan Yılmazgüç de oğlunun yan yatmış yapıdan seslerini duyuyordu. Geri dönüp oğlunu kurtaracaktı. Kapının önüne geldiğinde yapının tüm basmıklarının çöktüğünü görmüştü.

Komşusundan aldığı bir ışıldakla adımlıkları olmayan basmıkların önüne gelmişti. Biricik yol basmık korkuluklarına tırmanarak 4. kata çıkmaktı. Çıktı. 12 yaşındaki oğlu Erkin ile kucaklaşarak,

“şimdi bu demirlere sımsıkı sarıl, kayarak aşağıya birlikte ineceğiz sakın korkma, ellerini demirlerden bırakma” diye öğütlemişti.

“Tamam babacım”

4. kattan aşağıya inmeyi başardıkları anda yapı yeni-

den sallanmaya başlamıştı. Dışarıya çıkmak üzereydiler. Sonra birkaç saniye içinde 4 katlı dikinti, yerle bir olmuştu. Batuhan Yılmazgüç ile oğlu Erkin göçük altında kalmıştı. Uzun uğraşlar sonucu kurtarılan Batuhan Yılmazgüç olayı şöyle dillendiriyordu:

“Evin tümüyle çökmesi üzerine oğlumla birlikte yan yana dikmelerin arasında sıkışmıştık. Oğlum Erkin’in başı bacaklarımın arasına sıkışmıştı. Uzun süre her ikimiz de ağlayarak sesimizi duyurmaya çalıştık. Biliyordum ki kardeşlerim, eşim ile çocuklarımın dışarıda olması onların yaşadığını biliyor olmam umudumu sürdürmeme neden oldu.”

“Sağ kolum bedenimin altında kalmıştı. Üzerindeki betonlar kolumu kımıldatmamı engelliyordu. Uzun süre hiç kımıldamadan öylece kalmıştım.”

“İlk 24 saat yardım istemekle geçti. Dışarıdaki sesleri, bağırtıları biz duyuyorduk, ancak onlar bizim sesimizi duyamıyordu. Çocuğum bağılıyor, artık ölmek için yakarıyordu. Canı çok yanıyordu. Hiç kımıldayamıyordu. Ben ise yalnızca başımı biraz oynatıyordum. Bir süre sonra da altımda olan kolumu hiç duymaz olmuştum. Ancak başımın üstüne düşen betonla yüzüm arasında yalnızca birkaç santim vardı. Sol kolumu oynatabiliyordum. Ancak oğlum Erkin kımıldayamıyordu. Bacaklarım betonların arasında sıkışıp kalmıştı. İkinci gün üzerimize düşen dikmenin altında ezilmemizi engelleyen şeyin giriş katında oturanların yunağındaki ısıtıcısı (termosifonu) olduğunu anladım. Soluk almakta artık güçlük çekiyorduk. Yapının göçüklerinden çıkan tozlar burun deliklerimizi, ağızımızı her yanımızı kaplamıştı. Konuşmakta bile güçlük çekmeye başladık. Oğlumun sıkça bayılması, ayrıca sesini çıkartmaması öldürüyordu beni. Ölmekten değil de oğlumun acı

eke çeke ölmesine tanık olmaktan korkuyordum.”

“Gn altında ikinci gün, oğlumun bilincini yitirmesinden korkmuştum. O yüzden sık sık oğlumla çeşitli konularda konuşmayı sürdürüyordum, ancak bir ara umudumu yitirerek oğlumla birlikte lmm diledim.”

“Gn 2. günü oğlumla artık vedalaşmaya başlamıştım. Oğlumun bir ara evimizin neden yıkıldığını sorması üzerine, bütün yeryuvarında yıkımın olduğunu, bunun yaşamın son günü olduğunu anlattım. Erkin, depresimin ne olduğunu bile bilmiyordu. İlk yaşıdığı depresimdi bu.

‘Yeryuvarı yok oldu, ancak koskoca bu yeryüzünde birkaç kişi kaldı, bunların arasında annen ile kardeşlerin de var’ dedim.

“Oğlum Erkin’in annesi ile kardeşlerinin yaşamasına çok sevindiğini, kendisinin ne sürede öleceğini sorması üzerine, ağlamaya başlamıştım.

Gk altındaki 2. gnmzdi. O lde çok toz yutmuştuk ki, artık çok zor soluk alıyorduk. İş makinelerin seslerini duyuyordum. Bir ara çok umutlandım bizi kurtarmaya geldiler diye, ancak gelmediler. Sonra önce oğlum, sonra ben bayılmışım. Neler oldu, kaç saat, kaç gün bayıldım o an hiç anlayamadım. Bir ara ldğme, ruhumun yaşıdığına inandım. Oğlumun hiç sesinin çıkması, ayrıca kımıldanmaması bir an önce ölme duygusu yarattı bende. Ancak yle bir olgu ki ölmek istesen de bunu gerçekleştirmek olası değil. Kımıldanamıyorsun. Oturup lm bekledik, nasılsa açlık ile susuzluktan lecektik. Bari bir an önce acı çekmeden ölelim diye çok yalvardım. Ancak nedense hiç acıkmadık, bir tek toz yutmamız susuzluğu arttırıyordu.”

“Oğlumun öldüğüne tam inanmışken, bacaklarımın

arasında kımıldanması, konuşmaya başlamasıyla umutlanmışım. Oğlumun “su su” diye yakarışları bugün de kulağımda çınlıyor.”

Batuhan Yılmazgüç, göçük altındaki 3. gün ile kurtuluşunu gözleri parıldayarak şöyle anlatıyordu;

“Oğlum ile ben birbirimizle son uğurlaşmamızı yapmıştık, bizler için yaşam artık bu kadarmış deyip sanki son yakarışımızı tamamlamıştık. Bir süre sonra oğlum Erkin’in sesi soluğu kesilmişti. Benim bilincim yerindeydi. Yavaş yavaş uykum gelmeye başlamıştı. Gözlerim kapanmak üzereydi. Biliyordum ki gözlerimi kapattığım anda ölecektim. Ölmek için gözlerimi kapattım. Aradan ne süre geçti bilmiyorum bir köpek sesiyle uyandım. Köpek bacaklarımla arasında oğlumu kokluyordu. Sonra bana geldi. Yaşamımda köpekten korktuğumca hiçbir hayvandan korkmuyordum. Ancak artık her şey değişmişti. Çünkü zaten ölmek üzereydim. Ölümü bekleyen bir insanın hiçbir şeyden korkmasına gerek yoktu. Ötesi köpeğin yanıma gelmesine çok sevindim. Her yer kapkaranlıktı, köpeğin tüyleri yüzüme değiyordu. O an, o ölçüde çok sevindim ki anlatamam ancak tüm bunları sanki düş görür gidi yaşıyordum. Ta ki köpeğin dilini ağzımda duyuncaya dek. Köpek diliyle ağzımı burnumu temizliyordu. İşte o köpeğin tükürükleri beni susuzluktan ölmekten kurtarmıştı. Köpek tüm bunları yaptıktan sonra başımızda bekleyip havlamaya başladı. İşte o an yaşama dönüşün umudunu yaşadım. Biraz umutlanmışım. Hem daha kolay soluk alıyordum, hem de susuzluğum giderilmişti.

O köpeğe sarılmayı çok istemiştim, ancak kımıldayamıyordum. Oğlum Erkin’in sesini duymam, onun soluğunu bacaklarımla arasında duyumsamam beni sanki yeniden yaşama döndürmüştü. Bir yandan köpek havlı-

yor, bir yandan da ben “kurtarın” diye bağıırıyordum. Birkaç saat sonra Türkçe konuşmayan bir kişinin sesini duydum. Sonra o an köpek yanımdan ayrıldı, o sesin geldiğı yere yöneldi. Birkaç saat sonra aynı köpek ile iki kişi yanıma geldiler. Oğlumu bacaklarımın arasından sıyırıp kurtardılar. Bir süre sonra bir kez daha gelip beni de göçük altından kurtardılar. Tüm bu olanlara inanamamıştım. İşte, olmayacak bir iş gerçekleşiyordu. Artık yaşıyorduk. Bir sedye ile cankurtarana konularak açık hastaneye götürülmüştüm. O an kurtarıcım la göz göze geldik. Onlar benden daha çok sevinliyordu. Kolumun kımıldamadığını bir kez daha cankurtaranda duydum, ne var ki artık kolum umurumda bile değildi. Ben ile oğlum o göçükten sağ olarak kurtulmuştuk ya artık hiçbir şey umurumda değildi.”

Batuhan Yılmazgüç, çocuklarını, eşini, yakınlarını bir kez daha görmenin, onların sıcaklığını duymanın dünyanın en güzel olgusu olduğunu belirterek şöyle dedi:

“Bir görevli yanıma geldi, kanayan koluma bakarak yanma (kangren) olabilir deyince kolumu anımsadım. Kolumu unutmuştum.”

Batuhan Yılmazgüç ile oğlu cankurtaranla birlikte açık hastaneye yönelirken bir tansık (mucize) daha gerçekleşiyordu. Kendisini açık söküye geldiğinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, Yalova Milletvekili Yaşar Okuyan ile göz göze gelmişti. Sal üzerindeyken Bakanın kendisine doğru gelerek top oynama alanında kurulan açık söküye inen askeri bir helikopteri, kendisi gibi yaralılarla birlikte Bursa Devlet Hastanesine götürmek üzere buyurduğunu belirtmişti.

“Böylece, ağır yaralılar ölmekten, bizler de eksikli kalmaktan kurtulmuştuk. Yaşar beye binlerce alkışlar.”

“Yabancı kurtarıcılar köpeğı bir insan gibi eğitmiş-

lerdi. Köpek önce bizlerin soluk almamızı sağlamak için ağzımız ile burnumuzu diliyle temizlemişti. Sonra da tükürükle bizim susuzluğumuzu gidermişti. Eğer bu köpekler olmasaydı, bizler bugün yaşamda olamayacaktık. O günden bu yana gördüğüm her köpeği sevmek, sarılmak istiyorum.”

Onların kurtarıcıları Fransız ile Almanlardı. Sanki onlar göçükten kurtulmuş gibi sevinmişlerdi. Bir kişiyi kurtarmak, onları en az kurtarılan ölçüsünde mutlu etmişti.

“Onların sevgi dolu bakışlarını hiç, ancak hiç unutmayacağım.”

DEPREM YIKINTISINDA YENİ GELİN

12 Kasım 1999 Düzce Depremi olalıdan beri tam 7 saat geçmişti.

“Gösteri TV” den Yücel Kuyucaklıoğlu yıkıntı bölgesine ulaşmıştı.

İlginç bir haber kovalıyordu.

Yıkıntılar arasında dolaşırken bir inilti duydu. Bulduğu bir boşluktan kafasını uzattı.

Elinde kamerası da vardı. Yaklaşık yarım metrelik bir boşluktan sürünerek içeriye girmeye başladı.

Ancak inilti kesilmişti girdiğinde.

Karşıda bir karyola üzerinde uzanmış genç bir erkek vardı, soyunuk.

Tüm vücudu üstüne düşen bir beton blok altında kalmış, ezilmişti.

Işığı tuttu. Dili dışarıya doğru sarkmış, gözleri patlamıştı. Başı ezik, her yan kan, kan gölleri. Altında da bir insan daha vardı. Bir kadın olmalıydı. O da soyunuk, yüzü ters yana bakıyor, ancak uzun kumral saçları karyoladan dökülmüş. Belli ki yeni evliydi, belli ki hiç süreleri olmamıştı toparlanıp kaçmak için. Öylesine birbirlerine yapışık gitmişlerdi. O arada bir artçı oldu. Yıkıntılar oturunca kamera sıkıştı. Uğraştı çıkaramadı. En sonunda kolunu kırıp, çekti çıkardı. Geri geri sürünürken tabancasını düşürdü. Kamerasını düşen yere yöneltince ne görsün, beş katlı evin üç katı yerin altına gömülmüş. Yukarıda kalan iki katın yıkıntı yüksekliği ise yalnızca 1,5 ile 2 metre. Bir kanca yapıp, tabancanın kabzasından tutturup çıkarıyor. Dışarıya çıkınca daya-

namıyor Yücel bey. Bu görüntüleri silip atıyor kamera-sından. Dışarıya çıktığında işçiler bir çanta başında bile-zik, kolye, altın paylaşıyorlardı. Koştu gitti yanlarına, “Utanmıyor musunuz len bu yeni evlilerin çantalarını karıştırmaya” dedi.

“Abi biz öylesine bakıyorduk ya!”

“Bu ne utanmazlık len. Adamlar orada can vermiş, siz onların eşyalarını paylaşıyorsunuz. Ayıp ülen ayıp.”

BENİM BAŞIMA GELMEZ

Gölcük 1999 depremini yaşayan gazeteci Müşerref Kahvecioğlu anlatıyor:

Yüreklerinde toz pembe hatıralar, nane kokulu umutlar, gözlerinde yaprak renkli bakışlar, ceplerinde hayalleri, tutkuları, sevdaları vardı. Mevsimlerden yaz. Güneş, tüm ihtişamı ile tepeden gülümsüyor denize, toprağa, hayata. Herkes günlük meşgalesinde.

İdeallerimiz, gayelerimiz, arzularımız var, hep daha fazlasını düşünüyor, sonsuzu istiyor, en çoğunu bekliyoruz hayattan. Elimizdeyse unuttuklarımız, bilmediklerimiz, kaybettiklerimiz. Kimi arabasının modelini beğenmiyor, yenisini istiyor, kimi üst kattaki komşunun üstüne silkelediği sofra bezinden şikayetçi, söylendikçe söyleniyor, kimi evindeki perdelerin modasının geçmiş olduğunu düşünüyor sıkılıyor, içi bunalıyor, güzelim gününü, eşsiz rahmeti içindeki hüznün ve asabiyetle tüketiyordu. Kimi arkadaşına darılmış, söylediği bir söz ile çok kalbini yakmış, “bir daha konuşmayacağım onunla” diye veryansın ediyor, ilgiyi alakayı kesiyor, kiminin elinde çilek parçacıklı dondurması, kimi gülüyor, kimi ağlıyor, kimi şaşkın, kimi bitkin. Hepimizin bir derdi-dünya telaşesi vardı, acısıyla, tatlısıyla.

Tarih 17 Ağustos 1999 öğlen saatleri.. Ne güzeldir yeni alınan eve alınacak o perdelerin seçilme anları. Ablam, yüreğimin yarısı olan, aslında kendimin yarısı olan ablam Kadriye ile perdecide gidişimiz.. Nasıl mutluydu, yüreği kıpır kıpırdı, perdecideki perdelerin hepsini kıpırdatmaya yeten. Perdeciden çıktıktan sonra “hoşçakal, görüşürüz” derken son bakıştaki gülücük nasıl kalırsa akılda sanki öyle bir veda idi bizimkisi. Yeni bir yaşa merhaba

deme anları; kardeşim Zehra'nın doğum günü. Ben hariç herkes orada.. Hayat devam ediyor ya.. Çalışmak gerek, iş beklemez. O yüzden yoktum orada. Oysa, böyle belki o an küçücük gelen ama sonraları asırlara sığdıramayacak kadar büyük olacak bir anı yaşayamamanın acısı sonradan ağır geliyor insana.. Keşke, keşkeler.. Ne tuhaf değil mi o gün herkesin tek tek fotoğrafını çekiyorsun ve kendin o fotoğraf karelerinin hiç birisinde yoksun.. Ablam Kadriye, o karelere girmeyi neden istemedi o an; bunun cevabını hiç bulamayacağım. Akşam saatleri.. İşten çıktım, içimde tarifi imkansız bir sıkıntı. Eve geldim. Yaz aylarını bilirsiniz, gündüz üzerine örtüsünü çektiği, inzivaya çekildiği an daha da güzelleşir. Elinizde taze sıkılmış bir meyve suyu, kulaklarınızda tatlı bir tını, dilinizde doğanın ezgisi, nazlı rüzgârın sesi. Çoluk çocuk konu komşu herkes bahçelere, teraslara, kamelyalara çekiliyor. Biz de evimizdeyiz ve hala içimde o tarifi imkansız sıkıntı. Ablamı, Kadriye'mi aradım. Telefon cevap vermedi. Dışarıda, gökyüzü yıldız kaynıyor, elini uzatsan alacaksın sanki.. Dualarımızı ettikten sonra, uykuya dalıyor, koca bir hikâyeye doğru yol alıyoruz bilmeden.

Saat 03.02 sıfatların kâfi gelmeyeceği, asla unutamayacağımız ve hala içinizde dipdiri olduğunu hissettiğiniz, elinizi kolunuzu bağlayan, aklınızı alan, korkunç bir sallantıyla uyanıyoruz. Gözlerimi açtığımda kendimi yatağın kenarında buldum.. "Güneş, köreltildiği zaman, Yıldızlar, bulanıklaşıp-döküldüğü zaman, dağlar yürütüldüğü, nefisler, birleştiği zaman.

"Kıyamet miydi bu? Nasıl yaşıyordum, nasıl hâlâ nefes alıyordum."

Hayretler içersinde, olup bitene anlam vermeye çalışıyorum. İlk iş telefona sarılmamız oldu. Telefonlar sus-

kundu sanki. Kimse cevap vermiyordu. Soluğu dışarıda aldığımızda önümüze gelenler, can dediğimiz komşular, dostlar nerede, ne halde, bilmeden, düşünmeden koşuyoruz. Bir umut, bir ışık.. O arada mütemadiyen devam ediyor sallantılar.

Annemin evine doğru koştuğumu hatırlıyorum. Gölçük meydanındaki parkta toplanmıştı herkes. Annemi gördüğümde ruhum nasıl rahatladı sözcüklerin kifayetsizliği ile birlikte. “Denizevler, Kavaklı sahili bitti, hayat tamamen durdu orada” dediklerinde ablam Kadriye’yi de alıp diğer kardeşlerimin yardımına gitmek istedik. Evlerinin önüne geldiğimizde o korkunç manzara ile karşılaştık. Evleri yıkılmıştı. Ablam nerede olabilirdi?. Ya O’nu çok seven ve O’nu asla, hiçbir zaman yalnız bırakmayacak olan eniştem Kemal?. Seslenişlerimiz cevap bulamıyor, adeta yıkılmış gökyüzünde asılı kalıyordu. Komşularından biri onların dışarı çıktıkları müjdesini vermişti. Ne sevinmiştik.. O bölge insanının toplandığı parka koştuk.. Orada da yoklardı..

Yeniden o enkaz yığına dönmüş evlerinin önünde aldık soluğu. Ne tuhaf o komşu kadın hâlâ ısrarla boşuna geldiğimizi söylüyordu.. Diğer kardeşlerimin yanına vardığımızda en iyisinin günün doğması olduğu sonucuna varıyorduk.. Ve .. Hayatımızda ilk defa gün bu kadar acı, bu kadar hüznü doğuyor. Tüm hikâyeleri baştan yazacak, bir tablo görünüyor ışımasıyla, 17 Ağustos bir milat oluyor. Ondan önce/ondan sonra. Tekrar uyumak, bunun bir kâbus olduğuna inanmak isterseniz de nâfile. İlklerimi yaşıyorum, ömrümü mânâlandıran, bugünüme, insan sevgime, bağlarım, bakışıma, ruhuma yapışan ilklerimi..

Kıyamet dedikleri bu muydu gerçekten? Kimse kimseyi düşünmüyor önce kendi canlarının peşine koşuyordu.

Ki her zaman merhametli olduğunu düşünen ben bile o an sadece ablamı bulmanın peşindeydim. Ablamın yakın arkadaşlarından birini enkaz altında ilk gördüğümde nasıl hemen yanına koştumsa O'nun ablam Kadriye olmadığını anladığımda da hemen O'nu, orayı terk ettim. Okul biter bitmez uğradığınız, tost, sandviç yaptırdığınız bakkal amcanız, arkadaşlığın rengini beraber boyadığınız minik yürekler, size haber getiren, gelişini iple çektiğiniz postacınız yok, öğretmeniniz, sıcacık ekmeğini yediğiniz komşu teyzeniz de yok. O, bu, şu, hiçbirisi yok..

Tarifi edilmez bir duygu ile sokakları aşmaya, merkeze doğru ilerlemeye çalışıyoruz, öyle bir dehşet yaşamışsınız ki, gün etrafı keskinliği ile aydınlattıkça daha iyi anlıyoruz. Hangi sokaktan geçsek garip bir koku, bizler için bugün deprem demek olan cansız beden kokusu. İlerde bir araba var, herkes başına toplanmış, pilli eski bir radyo, dünya ile iletişiminiz anında kesilmişken, bir umut, bir adım. Depremmiş meğer adı. O kadar çok kayıp haberi alıyor, geçtiğimiz her yerde öyle çok cansız beden görüyoruz ki, tepkisizleşiyor, robotlaşıyoruz. Bir yanda ise bu acıları enkaz altında yaşayan, saatlerce, günlerce 'Sesimi duyan var mı?' feryatları ile yanıp kavrulan, insanlar, dostlar, komşular var.. Üzerlerinde kolonlar, dev katlar, taştan yorganlar.

Hani bazen rüya görürsünüz, son ses bağırırsanız da, sesinizi duyan olmaz, bağırdıkça sesiniz kısılır aslında, işitilmez, ulaşmaz dünyaya. Bu olayın ete kemiğe bürünmüş halini düşünün. Anne, baba, evlat birbirini kaybetmiş ve belki tek başlarına, bıçare, bedbaht halde. Kimi yeni evli, kiminin önceki gün bir bebeği doğmuş, bedenine cennet döşeli, kimi çıplak, kimi soğuk, kimi sıcak.. Eşyalar görüyorsunuz etrafa saçılmış, hepsi 'gri'; tuzla buz olmuş be-

tonların rengi. Bazen bir fotoğraf, düğün fotoğrafı, bazen minik oyuncak bir bebek, bazen emzik, bazen koltuk, sandalye parçaları, yaşam görüyorsunuz, yitik/kayıp yaşamları.. Bir gün sonra: Deprem kokusu git gide kaplıyor şehri, nefes aldırıyor, maskelerle dolaniyorsunuz. Filmin içindesiniz artık, hayatta kalan oyuncularından biri. Helikopterler geliyor, askerler dağılıyor her yere. İnsanlar su, ekmek için birbirini eziyor, yaşamak/yaşatmak için çırpınıyor. Bu benim başıma gelmez, neden gelsin ki, Allah korusun, diye içten içte diziyorsunuz cümleleri. Bir iki dua edip, yardım diliyorsunuz Rabbinizden.

Ve bir gün siz de yaşıyorsunuz hepsini, yaşadıkça anlıyorsunuz... Ve zamanın ilerleyip ilerlemediğini bir türlü anlamadığınız o öğleden sonra günü.. Yeniden ablam Kadriyelerin evlerinin enkaza dönmüş yerindeyiz. Ve zamanın durduğu an. Ve, ve, ve.. Boğazların düğümlediği, sessizliğimizin soluğumuzla birleştiği o an. Enkazdan önce eniştem Kemal'in elini gördüğüm o an.. Ne kadar çok severdim O'nu ama dedim ya kıyamet günü bugün içimde yine bir umut Kadriye'ye dair. Ufacık tefecikti çünkü. Ne yapmış etmiş kurtulmuştur o cehennemden dediğim o an. Sonrası mı, sonrası Kadriye'ye ulaştığımız o an ve zamanın bitişi. Heves ve hevalar, tarih oluyor o an. Yeter ki yaşayayım/yeter ki yaşasın o/onlar Allah'ım! Bir daha asla üzmeyeceğim, bir lokma ekmek olsa yeter bize, daha fazlasını istemeyeceğim. Tek yaşasın!.. Günler sonra enkaz altında olanlarımız var hâlâ, dualarımızla kavurduklarımız. Gördüğüm bazı tabloları anlatmak istemiyor, atlıyorum.

Beni en çok etkileyenlerden biri, o günlerden insanların, omuz omuza verip, yüreklerini konuşturması, destek olması, Vefa mefhumunu yeniden yaşatması. Hala

içimi doldurur, o tüm kuvveti ile insan/ insanlık kokan hareketler.. Depremde kimi umutlarını yitirdi enkazlar içinde, kimi yeniden doğdu kendi külünden Anka Kuşu misali... Kendine geldi, şükretti, hayata sımsıkı sarıldı. Geride kalanları büyüttü, yaşamı öğretti.. Cem'i oldu, büyüttü. Üzerine binlerce/milyonlarca yazı yazılacak, resimler çizilecek, belgeseller yapılacak, kitaplar çıkarılacak. Herkes ne yaşadı ne kadarını aldıysa içinde saklı tutacak. Farklı gözlerle, defaatle söylenecek, anlatılacak.

17 Ağustos'ta bir şehir yıkıldı, anıları, yaşanmışlıkları, kokuları, dokuları, hatıraları ile yıkıldı. Bunun yanında nice umutlar doğdu, kaybettikleri ile eksilen aileler, umutla yeniden çoğaldı, büyüdü, büyüttü.. Cem'lerini büyüttü. Rabbimizin 'Kün' emri ile gerçekleşen her şeyde bir sır var, derin bir neden. Unutuyoruz: 'insan nisyandır' cümlesinin ispatıyız her lahza hattı zatında. Felaket anında verdiğimiz sözleri, aldığımız kararları rahata kavuşunca, o sıkıntıları atlatınca aklımızdan söküp atıyoruz. Hatırlamak bile istemiyoruz, içimizi sıkıyor, bunaltıyor daraltıyor o sözler. Sebebiyse, o sözü tutamamanın ağırlığı, e "Söz verdiğine" karşı duyduğun utancın, mahcubiyetin.

Peki neden anlattım bunları, neden söz ettim hepsinden. O gecenin/o günlerin/o ayların tesirini bir nebze de olsa aktarmaya çalıştım, ama neden? Neden mi?. Yaşamımızın, elimizdekilerin kıymetini bilip, tekrar tekrar şükretmek için. Her birimizin, elbet günün birinde ebedi hayata intikal edeceğimizi unutmuyarak yaşaması için. Olmadık şeylere, ufacık problemlere canımızı sıkıp, kısacık ömrümüzü heba etmemek, bilakis sevinç ve azimle ona tutunmak için. Minicik bir gülümsemenin sadaka mahiyetinde olduğunu unutmayıp, etrafımıza bu güzelliklerle yaklaşmak, hayatımızı, ruhumuzu keyif ve şükürle bir kılmak

için. Sevdiklerimize gönülden, duya duya, doya doya, bağıra bağıra,

“Seni Çok Seviyorum, İyi Ki Varsın!” deyip, kocaman sarılmak için.

Gözlerine bakmak, ruhları bedendeyken ellerinin sıcaklığını hissetmek için.

‘Bu benim başıma gelmez’ dememek, her an her şeye hazır olmak,

Sabri ve sabırlı olmayı öğrenmek için. Dünyaya dair ucu bucağı gelmeyen heves ve hevalarımızın, birbirimizi üzecek, kıracak boyutlara gelmemesi, gönül birliğimizin önüne geçmemesi için. Duvarda tıklar tıklar işliyor hayat. Yelkovanı yok; 12’den geçeli ne olmuş, zaman belli mi? 17’yi kaç geçiyor anılar, Son istasyonda durmuş tren, ne bir bekleyen, ne bir özleyen. Kaç! hayat, kaçmakla kurtulabileceksen eğer yalnızlığından: Duvarda tıklar tıklar işliyor hayat! Akrep boşaltmış tüm zehrini yaşanası bütün güzelliklerin üstüne... Yelkovan firarda.. Tarih de mahcup. Canlarım, canlarımın canları, çekildi gittiler zamansız mekansız... Duvarda tıklar tıklar işliyor hayat... Umarsız alay edercesine.. Üstüme üstüme geliyor şimdi... Tüm yaşanmışlıklar... Her köşe başında hayatta olduğuna sevinemeyen insan portreleri Her karesi yenilmişliğin, kaybetmişliğin esaretinde bir şehir.. Gün kırmızı... Gök siyah... Gece yarısı saat; 03 küsurdan sonra beklemeye alınmış hayaller.. Anılar... Bir köşeden yeni doğmuş bir bebeğin yaygarası kopuyor.. Bir ocak dağılmış. Çaresiz bir kadın.. Çırpınıyor.. “Ne olur yavrumu kurtarın!” Duvarda tıklar tıklar işliyor hayat.... Net dönencelerle ayrılmış saat başları Ortası yok, arası yok... Yürek dağılayan duyguların gölgesinde; Acıya 7 kala, hüzünden 10 geçememiş.. Yelkovan bu öyküdeki yerini çoktan terk etmiş Akrebin içi

boş... Sakin sessiz ilerliyor zamanda.. Acelesi yok ki hiçbir şeyin.. Artık çok uzun bir süre, Fark etmez... Duvarda.. Hayat; tıkırdasa da, tıkırdamasa da... Her şey anlamsız kalıyor.... Hayatın anlamının çözüldüğü yerde! Sözün bitiği yerde başlıyor. Acıların, hüznünlerin kaybetmişliklerin üzerine yeniden inşa edilen hayat. Duvarda hayat, santim santim işliyor bizi...

Özlemlerimizi, hayallerimiz... Geleceğimiz kucagımızda gizli. Bakışlarımızın ufku yok. Yıllar sonra yeniden aynı şehirde...O gün doğan çocuklar bugün annelerinin kucagında.... Mutluluğunun resmini çiziyorlar... Onlar deprem çocukları... Elbet şiddetli olacak bakışları. Bizlerin zihninden silinenler... Onların ruhlarına çoktan işlendi motif motif... Deprem gözlü bebeğim... Yaşın kaç. Duvarda hayat santim santim işliyor bizi... Bir tamam... Gün beyaz.. Düşler taze... Gözler çakıl taşı gök ışıltıları, saç telerini yakan... Kaç zamandır bekliyorduk bu anı.. Duvarda tıkr tıkr işleyen hayat içimize santim santim işlendiği zaman.. Anlam kazanıyor duvardaki tıkırdamalar yeniden.. Yelkovanda, akrepte öyküdeki yerlerini aldılar.. Kaçış yok. Daha, çok zaman var hayata eklenecek, işleri çok. Şimdi vaktidir, günün neresinde olduğumuzu bilmenin, söyler misiniz bana?

DOLANDIRICININ DEPREMİ

Yıl 1992 idi. Bir gün Yıldız Teknik Üniversitesinde Prof. Tuncer Kodamanoğlu abiye uğradığımda, beni Prof. Dr. Timuçin Dalsal ile tanıştırmıştı. Prof. Dalsal, Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi öğretim üyesiydi. İTÜ’de uzmanlığını almış, beton, kabuk, yapı dengesini bilen, eşi Prof. Dr. Türkgülü Dalsal ile bilime “Dalsal Yaklaşımı 1-2” diye çözüm yöntemi kazandırmışlardı. Kızı Dal ile oğlu Olgun da İTÜ İnşaat Fakültesini bitirmişlerdi. Ordu ilinde doğup, oldukça girişken, olumlu davranışla yüklü, uğuru ayağına gelen bir kişiydi Profesör Dalsal. Üzerinde giysi ile kazağı on yıllarca giydiğini görüp şaşıırıyordum. Kısa sürede çok içten bir arkadaşlığımız gelişti. Sıfırdan başlayan Dalsal evgili, bilgi, deneyim, girişkenlik, örgütleme becerilerini kullanarak neredeyse İstanbul’un her yakasında, ayrıca Türkiye’nin çeşitli kentlerinde toprak ile yapı edinmişlerdi. Bir gün bana şunu söylemişti:

“Ben bir aylık kira paraları ile her ay bir ev satın alabilirim.”

Oldukça güven veriyorlardı. Birçok emlakçı, arsa kovalayan kişi, onu arayıp, uygun yapılaşması olabilecek, ayrıca değerli arazileri ona söylüyorlar, o da yakın arkadaşları ile kurduğu ortaklıklarla onları alıp üzerine çok değerli yapılar dikiyordu. Ancak, değişmez bir ilkesi vardı:

“Ortak alalım.”

Bu konuda, bilimsel orununu (makamını) tam yerinde, tam süresinde kullanılıyordu. Bana da birçok işte

ortaklık önerse de kazançlı hiçbir işte kendisiyle işbirliğini bir türlü başaramadık. Arada bir arar, sonra uzun süre ortadan yiter, sonra ortaya beklenmedik bir dönemde karabatak gibi birdenbire çıkıp, “Ercan hoca çok iyi bir fırsat var” diye bildirirdi.

Ben de, “Olur, birlikte oluruz” derdim.

Ancak, o, yine ortadan yok olur, aylarca bir daha aramazdı. Sonunda önerdiği işi başkaları ile yaptığını çok sonra öğrenir, biraz da kırılırdım.

Tarabya’daki evleri sanki bir saray yavrusuydu. Ara sıra, çağırdıklarında onların evine uğruyordum. Bir gün İkitelli’deki İkitelli Yapı Kooperatifi toplantısına birlikte gittik. Başkan Av. Tuncay Atakan’dı. Tuncay beyin önerisiyle ben de o kooperatife üye olmuştum. Dalsal yaptığı danışmanlık hizmeti karşısında kooperatiften iki işyeri almıştı. Dalsal’a yüzde yüz güveniyor, onun uğurundan ben de yararlanmak istiyordum. Ancak o uğur kapısı bir türlü bana açılmıyordu. Bir gün beni arayıp şunu dedi:

“Ercan hocam Bilecik Sanayi Sitesinde çok iyi arsalar var, biz gidip alacağız. İstersen ortak alalım.”

Timuçin hocanın çok varlıklı olmasına karşın her yatırımı ortak yapmayı önermesine bir türlü anlam veremiyordum.

“Ne kadar iyi bir kişi; kendi yararlanırken arkadaşlarını da yaralandırıyor” diyordum. O bunu söyleyince,

“Hah, uğur ayağıma geldi” diye düşündüm.

Ertesi günü ben, Timuçin beye çalışan emlakçı Ali Topal, eşi Türkgülü hanım, Timuçin bey, onların aracına binip Bilecik Pazaryeri ilçesine gittik. Giderken, Timuçin bey, emlakçı Ali Topal’la onun onurunu kırıcı biçimde şakalaşarak konuşuyordu. Belli ki araları çok iyiydi. Ali

Topal'ın yüzüne karşı, "Bu üç kağıtçıyı bana Mete tanıştırdı" dedi.

"Kim bu Mete?"

"Bir arkadaşım. Seni sonra tanıştıtırırım."

Hafta sonu, resmi daireler kapalıyken, Bilecik Pazar-yeri'ne geldik. Ali Topal, bizi sözde satılık araziye getirdi. Ben artık Timuçin beye inandığımdan onun emlakçısına da inanıyordum. Ne o, ne de ben tapuya gidip, arsanın o olup olmadığına bakmadık. Ben Timuçin beye, o da Ali'ye güvendi. Ayrıca, belediyeye gidip, orasının gerçekten sanayi arsası olup olmadığına da bakma fırsatım olmadı. Çünkü tüzel (resmi) yerler kapalıydı. Bu durumda karar verildi. Timuçin hoca şunu önerdi,

"Ali Topal sen bugün burada kal. Tapuyu yarın üzerine al. Sonra bizim üzerimize geçirirsin."

"Siz nasıl isterseniz öyle yaparım."

75 bin dolar ben, 75 bin dolar Timuçin bey Ali'nin eline sayarak oradan ayrıldık. Elinden bu parayı aldığına ilişkin bir kâğıt aldım. Çok daha sonra anlıyorum ki, Ali Topal bu tapuyu Profesör Timuçin beye hiç aktarmamıştı. Benim paramı geri vermemişti. Timuçin beyin parasını geri verdi mi bilmiyordum. Sineğin yağını hesap eden Timuçin hoca bu durumdan pek yakınmıyordu. Yalnızca üç kâğıtçı diyordu. Ancak onunla konuşmayı da sürdürüyordu. Bir gün bana,

"Hocam sen o para aldığına ilişkin kâğıdı bana ver, ben onu kasada tutayım. Bu adamı sorgularız" dedi. Benden kâğıdı alınca benim elimde hiçbir belge kalmamıştı.

Durum böyle iken, bir gün Maçka'daki işyerimde Timuçin bey, ayrıca birkaç kişi hiç beklenmedik zamanda bana uğramıştı. Onlarla toplantı odasında iken, yazma-

nım Sinem Özkesici beni telefonla aradı.

“Hocam sizi, Ali Topal (uzun Ali) ile Ali Örsçelik (kısa Ali) diye iki emlakçı burada bekliyor.”

“Toplantıdayım, görüşmem.”

“Çok önemliymiş.”

“Peki öyleyse” deyip, yan odaya geçip onları içeriye aldım.

Uzun Ali’yi biliyordum. Timuçin beyin emlakçısıydı. Kısa Ali’yi ise ilk kez görüyordum.

“Hocam kusura bakmayın sizi rahatsız ettik.”

“Ne var Ali bey?”

“Hocam çok iyi bir arsa düştü elimize. Biz sizi çok seviyoruz. Size o arsayı kazandırmak istiyoruz. Siz kazanırken de bizi de göz ardı etmezsiniz. Size güveniyoruz.”

“Nedir konu?”

“Arsa Yalova, Altınova, Çavuşçiftliği’nde. Bursa yolu üzerinde. Tam dört yol ağzı.”

“Büyüklüğü ne?”

“5,5 dönüm.”

“Ne istiyorlar?”

“350 bin dolar.”

“Ben alamam.”

“Ancak hocam arsanın gerçek değeri 1 milyon dolar. Satıcı işin ayırında değil.”

“Nasıl olur?”

“Hocam bu arsayı siz alın, parayı siz kazanın. Size söz veriyoruz en geç 10 gün içinde bu arsayı en az 1 milyon dolara biz satacağız. Bize inanın.”

“İçerde Timuçin bey var. Görüşmek ister misiniz? Ona önerin.”

“Yok hocam, ona hiç duyurmanın gereği yok.”

Kısaca bir düşündüm. Sonra,

“Peki, yarın gidip bir görelim.”

Ertesi gün araca binip, “Eskihisar’dan, Topçular’a araba vapuru ile geçtik. Topçular iskelesinden Karamürsel yoluna dönüp 3 km 400 m ötedeki, deniz yakasındaki arsaya geldik. Dört yol ağzıydı. Çukurda bir meyve bahçesi idi. Uzun Ali Topal, bir meyve ağacından ötekisine geçip benim için şeftali, kayısı, incir topluyordu.

“Nasıl hocam arazi?”

“Çok güzel. Burasının yapılaşması ne?”

“Dört kat sanayi arsası. İşte belediyeden aldığımız plan.”

Onlara inanarak, ben belediyeye gitmeye gerek görmedim.

“Arsanın edinicisi kim?”

“Çavuşbaşı’nda bir köylü kadının. Ancak kendisi ağır hasta, Bursa sağlık evinde yatıyor. Bizde yetki belgesi (vekaleti) var.”

“Biz kim?”

“Yalova’dan Mehmet Kendir (sözde yetkili), Yalova Tavşanlı köyünden Hüseyin Çağıl, Çağıl Emlak, İzmit Hereke’den Osman Güzey (damat).”

“Ancak benim bu kadar param yok.”

“Aman hocam bu fırsat yabancı birine gitmesin. Biz sizi çok seviyoruz. Bir hafta dayanın, biz size söz veriyoruz bu arsayı en az bir milyon dolara satacağız, söz.”

“Bir bakalım” deyip, İstanbul’a geri döndüm.

Ertesi gün, Ali Örsçelik aracılığıyla Halil Karaman adlı sözde “Türban yapan bir tekstilci” biri beni telefonla aradı.

“Prof. Dr. Ahmet Ercan’la mı konuşuyorum?”

“Doğru.”

“Emlakçı Ali Örsçelik bey söyledi, sizin Çavuşçiftliği’ndeki sanayi arsasıyla ilgileniyorum. Onu bana satar mısınız?”

“Olur.”

“Kaça?”

“Bir milyon dolar.”

“Bir şeyler yapamaz mıyız?”

“Olmaz.”

“Peki, ben yarın gelip kaparo vereceğim. Olur mu?”

“Olur.”

Ertesi gün, kılığından pek tekstil fabrikatörü olduğu anlaşılamayan kılıksız biri geldi, Halil Karakış. Bana 30 bin mark öndeliği (kaparoyu) saydı.

“Size alındı kâğıdı vereyim.”

“Hocam ne gereği var. Size ben güveniyorum. Koskoca profesörsünüz.”

“Tapuyu ne zaman yaparız?”

“Bir hafta içinde.”

Çok heyecanlanmıştım.

“Bak sen şu Ali’lere gerçekten doğru söylemişler.”

Hemen sevinçle Ali’leri aradım. Güzel haberi onlarla paylaştım.

“Hocam biz sözümüzün eriyiz. Siz ne yapıp edip bir an önce bu arsayı satın alın.”

“Çok güç ancak bakalım çocuklar.”

O dönemde Üniversite’de yarı zamanlı olarak çalışıyordum. Delme işgeçlerim (makinelerim) vardı. İşim çok yorucuydu, gelirim de iyiydi. Ancak, birikimlerimle bu tutara varamıyordum. Bankalarda üremde olan birikimlerimi toptasam bu tutarı bulamıyordum. Alıcıya da

söz vermiştim. Ben sözümü hiç yemezdim. Artık ne yapıp edip bu arsayı almalıydim. Yoksa çok ayıp olurdu. Böyle çaresiz, başım dönmüşken, birkaç gün sonra bir Güneydoğu Anadolulu olduğunu söyleyen, adının Ali Maraşlı olduğunu belirten, karakaşlı, kara bıyıklı, sözde bir iş adamı daha beni aradı. O da aynı arsayla ilgileniyordu.

“Beyefendi ben o arsaya başkasına satmaya söz verdim.”

“Hocam izin ver, bir gelip görüşelim.”

“Buyurun.”

Kelli, felli Doğulu bir kişi ile yanında “yeğenlerim” dediği birkaç delikanlı geldi. Çaylar içildi.

“Hocam size önerimiz 1,5 milyon dolar. Aldığınız kaporayı da biz üstleniyoruz.”

“Bir düşüneyim. Kaporayı veren kişinin olurluğunu almam gerekiyor.”

Gittim. İlk alıcıyı aradım.

“Bak arkadaş durum böyle böyle.”

“Kısmet be hocam. Sizin için ne iyiye o olsun. Siz benim kaporayı verin, ben çekilirim.”

Bu anlayışa çok sevinmiştim. Ertesi gün geldi, kaporasını aldı gitti. Diğer gün Güneydoğuluları araziye götürdüm. Öğle olmuştu.

“Bir balık yiyelim mi?”

“Zahmet etmeyin hocam.”

“Hiç zahmet mi olur. Onur verirsiniz.”

Yemekte, onların şaşırtıcı yatırımlarından konuştuk. Gerçekten de çok büyük iş adamıydı. Sevinçten uçuyordum.

“Arsayı beğendim. Tapuyu ne zaman yaparız?”

“Bir hafta içinde.”

Hemen İstanbul’a dönüp, bankalardaki tüm birikimlerimi çektim. 15 bin dolar eksik kalıyordu. Bu para çıkmıyor, çıkmıyor, çıkmıyordu. Ne yapmalıyım?

Çocukluk arkadaşım, “Konveyör” işletmesinin edincisi, dolar milyoneri Hasan Basri Aksu’yu aradım.

“Hasan bana bir haftalığına 20 bin dolar verir misin?”

“Ahmet ben de güç durumdayım valla be.”

Onurum kırılmıştı, arkadaşımın yanında. Oysa o çok varlıklıydı, ancak bana borç vermemişti.

“Hah elimdeki kooperatif hissesini satayım” dedim. Birkaç yakın arkadaşıma 25 bin dolar değerli olan bu hissemi 15 bin dolara satın alıp alamayacaklarını sordum. Ankara’dan yakın arkadaşım İbrahim Aydın,

“Ben alırım” dedi.

Ona sattım. Oysa, 2008’de bu hissenin değeri 150 bin dolar olmuştu.

Gereksenen para tamamdı. Ertesi gün satın almak üzere, yanıma güvendiğim yazmanım Sinem Özkesici’yi alıp Yalova’ya gittim. Satış tanığı Çavuşçiftliği’nden Zülfükar Dinçer’di.

“Para yatmadan, tapu olmaz” dediler. Yaklaşık çevremde 7 kişi vardı. Ancak satıcı yoktu. Uzun ile kısa Ali,

“Hocam bize güven” dediler.

Paraları birkaç hesaba yatırdım. Neden tek hesap değil bilmek istedim. Paralar elden çıkmıştı. 12 Eylül 1997 Cuma günü 18:30’du Altınova’daki tapu evirmeliğine (daireline) gittik. Saat 18:35’di. Resmi daireler 17.00’den sonra işlem yapmasa da geç saat olmasına karşın Tapu Müdürü bizi bekliyordu. Tapu Müdürü,

“Hocam siz benim odama geçin, çay içelim. Çocuklar işi halletsinler. Siz yalnızca imza atarsınız” dedi.

Ne kadar nazikti. Oturduk. Çaylar içildi. Yanıma getirilen kâğıtlara imzamı attım. Tapuyu 19:15’de aldım. Ali’lere komisyonlarını da verdim. Arabalı vapura atladım, İstanbul’a döndüm. Akşam başımı yastığa koyunca düşündüm, “Yahu, tapu müdürü nasıl olur da 18’den sonra bizi bekler” diye. İçime bir kurt düştü. Ertesi gün aracıma binip Altınova’ya gittim. Birkaç emlakçıya uğrayıp, “Ben İstanbul’dan sanayiciyim. Bana 5 ile 6 dönüm fabrika arazisi gerek” dedim.

Birçok araziye gezdirdikten sonra, dün benim satın aldığım araziye getirdiler. Orasının bana satıldığından haberleri yoktu.

“Ha burası güzel. Kaça bu arsa?”

“Valla beyim burası Çavuşçiftliği’nden Mediha Kasap adlı bir hanımın. İki yıldır satılık ancak satamıyor. 50 bin dolar diyor ancak sana 40’a alırız.”

O anda başımdan kaynar sular döküldü. Yürek çarpıntısından ölebilirdim. Kızardım, bozardım, neredeyse yıkılıp kalacaktım. Kendimi güç toparladım.

“Sahibini nerede görürüm?”

“Köyde.”

Köye gittim. Hanım Yalova’ya taşınmıştı. Oturduğu yerin adresini (bulunağını) aldım, Yalova’da evini buldum. Kapıyı çaldım.

“İyi günler.”

“İyi günler oğlum. Buyurun ne var?”

“Teyze ben Ahmet Ercan. Dün arazinizi bana sattığınız adam.”

“A oğlum. Hoş geldin, hoş geldin! Hay Allah sen-

den razı olsun. Gir içeri bir acı kahvemi iç."

Girdim. Bir acı kahve içerken, yaşlı kadına sordum:

"Teyze dün seni görmedim. Bana bu araziyi kaç para sattın?"

"Kırk milyara TL'ye ya oğlum! Sen almadın mı burayı?"

Oysa, Altınovalı emlakçı, bu arsayı bana 50 bin dolar demişti. Kendi kendime, "Vay üç kağıtçılar" dedim.

"Teyzecim. Karım bana inanmadı. Bana kaç para sattığını belirten şu kâğıda imzalar mısınız?"

"Tabi olur" deyip 40 bin TL'ye sattığını imzaladı.

"Geçmiş olsun. Siz dün Bursa Hastanesinde imişsiniz. Neyiniz var?"

"Bir şeyim yok oğlum. Dün siz tapu müdürü ile otururken ben tapu işlemindeydim" deyince iyice allak bulak oldum. Oysa, onla beni karşılaştırmamak için tapu müdürü beni odasına almıştı.

Dolandırıldığımı belgeleyen imzalı kâğıdı alıp vedalaşıp çıktım. Konudan hiç söz etmedim. Kadının hiçbir suçu yoktu.

Acı gerçeğe yüz yüze gelmişim; dolandırılmışım! Yüreğim sıkıştı. Vücudumdan kanlı terler boşaldı. Sıkıntılar yaşayarak İstanbul'a döndüm. Akşam gözüme uyku girmemişti. Beni tığ teber bırakmışlar, son kuruşuma kadar soymuşlardı. Ertesi gün Ali'leri aradım. Geldiler.

"Siz bana bunu nasıl yaparsınız?"

"Valla biz bi şey yapmadık hocam"

"Alıcılar da aramıyor. Hayrola?"

"Valla bilmiyoruz hocam."

"O alıcıları siz bulmamış mıydınız?"

"Biz bulduk."

“O zaman onları arayın, arsayı satıp dolandırılmamı karşılayın öyleyse.”

“Hocam valla dolandırılmadın.”

“Bakın! Arsayı satan kadının itirafına.”

Baktılar.

“Yok hocam valla billa dolandırmadık. Olur mu hiç öyle bi şey?”

“Bakın. Siz Tanrı’ya inanırsınız ya da inanmazsınız. Ancak suçlu iseniz Tanrı ailenizden değil, sizin ikinizden çıkarsın” diye yüzlerine ilendim (beddua atım).

Çıktılar. Ne ertesi gün, ne ertesi hafta alıcılar beni aradı. Her şey kurgusu önceden belirlenmiş bir oyundu. Apaçık dolandırılmışım, inanamıyordum. Bütün varlığını elimden almışlardı.

Bununla uğraşmam gerekliydi, ancak o hafta İtalya Floransa’da Arkeojeofizik toplantısında sunum vardı. Eski öğrencim Yard. Doç. Dr. Mahmut Drahor ile eşiyile birlikte on günlüğüne İtalya’ya gittim. İçim içimi yiyordu. Bir hafta sonra, İtalya’dan yazmanım Sinem’i aradım.

“Sinem ne var ne yok İstanbul’da?”

“Hocam. Çok feci şeyler oldu!”

“Ne oldu?”

“Şu sizi dolandıran Ali’ler var ya onları başına çok iş gelmiş.”

“Ne olmuş?”

“Ufak tefek olan Ali, tabancasını doldururken ateş almış, kazayla yeğenini öldürmüş. Tutuk evine almışlar.”

“Yeğeni ölmüş mü?”

“Ölmüş.”

“Aman yarabbi!”

“Uzun Ali Topal’da, Değirmendere’de bir yeni ev almış. Ayrıca, yeni bir binek satın almış. Ancak, bineği ile Bursa’da kaza geçirmiş, araba hurda haş, kendisi de Bursa sağlık evinde ağır yaralı yatıyormuş.”

Kendi kendime düşündüm.

“İlentim ne çabuk yerine gelmiş.”

İtalya’dan döndükten sonra, Bursa’da Ali Topal’ı aradım. Baştankaradan (komadan) çıkmamıştı. Karısı telefonumu yanıtladı.

“Geçmiş olsun hanım efendi.”

“Ah hocam başımıza gelenler.”

“Ali halen komada.”

“Paraya ihtiyacınız var mı? Size para yollayayım mı?”

“Olursa söyleyelim. Çok sağ olun”

Oh olsun demedim. İnsandım ben. Yüreği olan. Bir hafta sonra beni dolandıran kümeden bir kişi telefonla arayıp, geldi. Satan kadının damadıydı. Anlattığına göre dokuz kişilik bir dolandırıcı takımıydı onlar. Onun görevi kayın validesini ayarlamakmış. O gerçeği açıkladı, çünkü söz verilen pay ona verilmemişti. Satın alıcı adayları, tümü dolandırıcı çetenin elemanlarıydı. Hepsinin görevi ayrı ayrıydı. Dava açmak üzere savunmanlarla (avukatlarla) konuştum.

“İtiraz süresi geçmiş” dediler.

İtalya’da akedemik görevde iken geçen 10 gün aleyhime işlemişti. Bu arada dava açmaya karar verdiğim, Yalova’da dolandırıcılığa katılmış diğerlerinin kulağına gitmiş. İşin baş düzenleyicisi Hüseyin beni aradı,

“Dava açarsan seni öldürürüz, hoca bunu bil.”

Akıl alır gibi değildi. Hem beni soyup soğana çevir-

mişlerdi, hem de ölümle tehdit ediyorlardı. Savcılarla konuştum.

“Hocam sanıkların adreslerini bulun bize getirin, bir bakalım” dediler.

İzini güdebileceğim yalnızca uzun Ali’ydi. Ötekilerin nerede oturduklarını bilmiyordum. Uzun Ali hastaneden taburcu olmuştu. Evi Darıca’daydı. Binbir uğraş evini buldum. Ancak oradan Değirmendere’ye taşınmıştı. Bir gün tesadüfen bir kadın, onu Değirmendere’de gördüğünü söyledi. Kalktım gittim. Yerini belirlemiştim. Artık yargıya başvurabilirdim. Ali’den doğru her şey çorap söküğü gibi gelecekti. Evini bulduğumda 12 Ağustos 1999’du. Yargıya gittim, adresini verdim. Ali yakalanıp getirilecekti.

Beklenmedik bir olay oldu! 17 Ağustos 1999’da Gölcük Depremi oldu. Kuzey Anadolu Kırığı, Ali’nin benden dolandırdığı parayla aldığı evinin tam altından geçerek evi göçertmişti. Evet. Yolsuzlar her şeyden, kaçabilirlerdi, ancak Yaratan’ın gezilinden (adaletinden) asla! Bir yandan Bosna-Hersek’de Mostar Köprüsü işi, bir yanda dolandırma olayı, bir yanda da Gölcük Depremi olunca deprem bana olmuştu. Artık, ne basın, ne de resmi kuruluşlar beni bırakıyordu. Her gün dört beş televizyonda, konferanslarda, gazetelerde geçmeye başlamıştı. Böylece her şey askıda kaldı. Dolandırıldığım arsa elimde patlamıştı.

Türkiye’de depremçilik sürerken, bu kez Bosna-Hersek’de Hırvatlar dolandırmıştı. Gölcük Depremi çok pahalıya mal olmuştu.

Sonra, Altınova’daki arsam, komşu çiçekçi tarafından işgal edildi. Üzerindeki tüm meyve ağaçları kesil-

mişti. Bu kez onu çıkartıp, işgal parası almak için açtığım davada İzmir-Bayındır doğumlu bir imamın kızını avukat olarak tutmuştum. Dava kazanılmış, avukat benim için aldığı tazminatı alıp harcamıştı. Sonra bu avukat Fetö davasından içeriye girdi. Uzunca süre içerde kaldı.

Sonra, arsanın yanı başından Osmangazi Köprüsü geçti. Arazi uzun süre istimlakta kaldı. Sonra serbest bırakıldı. Ben her yıl vergisini ödemeyi sürdürdüm. Sonra arsanın 500 metre kuzeyindeki körfez kıyısı “tersaneler alanı” olunca, arsa tam da köşede kaldı. Şimdiki değeri 2 milyon TL dolayında.

Timuçin bey artık beni hiç aramıyordu. Böylece yıllar geçti. Bir gün Ankara’dayım, cep telefonum çaldı. Karşımda Timuçin bey vardı. Şaşırdım!

“Hayrola, Timuçin hoca?”

“Hava alanındayım. Mekke’ye gidiyorum. Hacı olacağım. Hiç günah işlememiş olmam gerekiymiş. Senden helallik alayım diye aradım!”

Katıla katıla güldüm.

“Helallik için aradın öyle mi? Ha ha ha.”

“Verdin değil mi?”

“Ha ha ha.”

“Vermiş kabul ediyorum.”

“Ha ha ha” diye gülerken telefonu pat kapattı. Bir daha Hacı Timuçin Dalsal’ı ne gördüm, ne de aradım.

ÇAĞLAN 1999 GÖLCÜK

Gölcük depremi içindeydiler. Altaylar Gölcük'te bahçeli iki katlı kiralık evleri vardı. Evlerinin önünde dut, turunç, incir, kayısı, erik ağaçları bulunuyordu. Kapılarının hemen önünde koca bir su kuyusu, ayrıca iç çağanda bir de tulumbaları vardı. Akşam evde toplanmışlar, yer sofrasında babasının çok sevdiği, sarımsaklı, börülceli tarhana çorbasını kaşıklamışlardı. Ardından ev kesmesi makarna, üzerinde çökelek ile yanında da ayran. Tatlı olarak Tüze anne özel tatlısı olan 'cevizli kalburabastı' yapmıştı. Ellerini yıkadılar, oturdular. Yemeklerini güzelce yediler.

Yemek sonrası, Tüze kadın, Oğuz babaya bir sade kahve yaptı, Oğuz bey de kahvesini höpürdeterek içti. Kahve falı için kapattı. Pek de severdi, inanırdı kahve falına. Abisinin eşi Tayfure çok güzel bakardı kahve falını. Onun ağzından düşecek, "Çok para geliyor sana, Oğuz abi" sözünün çıkmasını umutla beklerdi.

Oğuz baba, kahve, çay soğuk olsa da höpürdeterek içer, Selçuk bu gürültüye çok kızardı. Ancak o gece, Selçuk yoktu, İstanbul'da dedesinin yanındaydı. Yemek sonrası, açık olan radyodan bir Türk Sanat Müziği dinletisini dinlediler. Bir süre sonra uykuları gelmişti. Çağlan "Ben evde uyuyacağım" diye kalktı, eve gitti. O hep yalnız kalmayı severdi. O gece Tüze anne ile Oğuz baba, ayrıca küçük kızları İlgin dut ağacı altındaki çardakta, gece cibindirikte uykuya yatmışlardı. Selçuk, birkaç günlüğüne, İstanbul Küçükçekmece Kanarya'daki dedelerinin bahçeli evlerine gitmişti. Ortalık öyle sıcaktı ki, kan ter içinde kalmışlardı. Oğuz baba gece yarısı 2.05 gibi çövdürmek üzere kalktı, sonra testiden kana kana bir su içti. Herkes mışıl

mışıl uyuyordu. Açılan yorganları üzerlerine kapattı. Kendi de yorgan altına girdi, Tüze'yle biraz oynadı, yoruldu, sonra da derin bir uykuya daldı. Çok uzaktan, köpek ulumaları, çakal sesleri geliyor, ağaca tünemiş tavuklar, horozlar sürekli gürültü çıkarıyorlar, bir daldan öteki bir dala konuyorlardı. Yataktan doğruldu. Karanlığı şöylece bir kolaçan etti. Olağanüstü bir durum yoktu. Yeniden yattı. Uykuya dalmıştı. Aşırı bir sıcak vardı. Şıpır şıpır terliyordu. Kalktı, kimse görmeyeceğinden çırlıçıplak soyundu, tulumbayı çekerek baştan aşağı, tepeden tırnağa yıkandı. Sonra kurulandı, iç giysilerini değiştirdi. Başını vurdu yastığa uyudu kaldı. Ardından da Tüze anne kalktı. Kümese gidip çığırışan tavuklara baktı. Ne çakal vardı ne de bir tilki vardı. Eve girdi. Kazanı yaktı, suyu ılttı. Tas ile su dökünerek baştan aşağıya yıkandı. Çamaşırlarını değiştirdi. Bahçeye çıkıp, yatağa uzandı. Kocasını elleriyle sardı. Uyuya kalmıştı ki, birden bire dut dalına astıkları çakarın (fenerin) başlarına düşmesiyle irkilerek kalktı. Sağa sola bakındı, yanı başlarındaki ağaç bir gelip, bir gidiyordu. Oğuz usta horlayarak derin bir uykudaydı, uyanmamıştı.

“Oğuz Oğuz kalk. Oğuz deprem oluyor.”

“Ne var, ne oldu?” diye gözlerini açtı.

“Deprem oluyor be efendi, deprem.”

“Bağırışa, çağırışa İlgin da uyandı.”

“Anne, ne oluyor anne?”

“Deprem kızım korkma deprem.”

“Eve bakeve bir gidip bir geliyor. Çağlan içinde Çağlan. Şimdi yıkılacak. Koş kurtaralım kızı, koş.”

Derme çatma evleri, zangır zangır çalkalanıyordu. Önce bacası yıkıldı. Sonra da tavanıyla birlikte göçüyordu. İkinci kattaki Çağlan yıkıntıları içinde bir oradan, bir oraya çarparak düşüyor, ayağa kalkamıyordu. Önce bunun bir

düş olduğunu düşünmüşlerdi. Ancak bu bir gerçektir, yaşıyordu. Ha yıkıldı, ha yıkılacak, ev yıkıldı, sonra sarsıntı durdu. Toz duman, bağırsık, çağırış. Sol ayağı bir beton altında kaldığından oynatamıyordu. Oturur konumdaydı. Ağzı, burnu toz ile dolmuştu. Eliyle parmağını birazca oynattı. Gıdım gıdım, toprakları oyarak kolunu birazcık oynatabilirdi. Sonra, elini ağzına doğru getirdi. Ağzı toprak doluydu, burun delikleri de tıkalı. Gözlerine de toz dolmuştu, gözlerini kırpamıyordu. Kapkaranlıktı. Ağzındaki toprakları tükürmeye çalıştı. Ağzının önünde bir kavun büyüklüğünde boşluk yarattı. Tozlar içinde, topraktan doğru soluk alabiliyordu. Ayağına bir dikme düşmüştü. Tümünüle sıkışmış, hiçbir yerini oynatamıyordu. Yapının bomba patlatılarak kundaklamayla yıkıldığını düşündü. Ancak onlar sıradan bir evgildi. Neden birileri onların evini bombalasındı ki? Saatlerce böylece kaldı. Uzun süre sonra, annesinin, babasının seslerini duydu. Bunu duyunca bir umut doğdu içine. Onlar yaşıyordu, belki kendisini de kurtaracaklardı. Sesi çıkamıyordu. Ağzı toz, toprak doluydu. Elinin yanında bir kaşık vardı. Aldı onu betona doğru vurmaya başladı.

“Tık tık tık tık” diye ses çıkarabiliyordu.

Sesi duymuşlardı.

“Yavrummmmmmmmm... Çağlan’ımmmmmmmmmm.”

“Tık tık tık tık.”

“Kurtarcaz korkma kızım, nerdesin?”

“Tık tık tık tık.”

“Kaygılanma geliyoruz kızımmmmmmmmm, kaygılanma.”

Kendileri yara almadan kurtulmuştu. Evin göçtüğünü gören Tüze ile Oğuz çığrınarak evin yıkıntılarına doğru yalın ayak, gecelikle, yatağayla (pijamayla) koşmuş-

lardı. Ortalık toz dumandı. İki katlı evden arda kalan bir taş ile tuğla, ağaç yığıntısıydı. Evin köpeği Karabaş havlayarak yıkıntılar çevresinde dolanıyor. Kokluyor, sonra başka bir konuma geçiyordu. Annesi de yığınlar üzerine çıkıp sesleniyordu:

“Çağlan seslen kızım Çağlan. Çağlan nerdesin yavrum?”

“Tık tık tık tık.”

Evin çevresinde dört dönerek sesin en yakın geldiği yeri tarıyorlardı. Çağlan göçen evin neresinde kalmıştı?

“Kızım iyi misin?”

“Abla nerdesin?”

“Tık tık tık tık tık tık.”

Karabaş koklayarak bir aralıktan göçüntü altına girdi, gözden yitti. Bir süre sonra Çağlan’a ulaşmıştı. Çağlan’la gözgöze geldiklerinde umutlandı. Karşısında evlerinin köpeği Karabaş vardı. Karabaş geldi Çağlan’ın yüzünü yalamaya başladı. Dudaklarını, ağzını yalıyor, ağzına burnuna, gözlerine dolan tozları sanki siliyordu. Çağlan gözlerini tam açtı, ağzını da. Artık kolayca soluk alabiliyordu. Karabaş başladı havlamaya. Dışarıda olanlar bu havlamayı “Karabaş Çağlan’ı” buldu diye yorumladılar. Bir süre sonra Karabaş yıkıntı altından çıktı, havlayarak sanki Çağlan’ın olduğu yeri gösteriyordu. Sonunda, Çağlan’ın dağdan yana olduğunu kestirdiler. Sesi inilder gibi geliyordu. Sonra bir çığrınış duydular:

“Anneeeee, anneeeeeeee. Burada, buradayım, beni kurtarın çıkamıyorum. Her yanıma camlar kesti, çabuk çıkarın beni buradan, çabuk” diye ağlıyordu. Oysa bu pek kolay değildi. Ozanın dediği gibi;

“Bir yol var çok kısa,

Kısa da olsa çok uzun,

Bir yol var çok uzun,

Uzun da olsa çok kısa”

İşte bu dizeler Çağlan’ın yazgısını belirliyordu sanki.

“Şimdi çıkaracağız kızım kaygılanma sen.”

“Ayaklarımı çekemiyorum baba. Uyuşmuş ayağım, hiçbir şey duymuyorum. Üzerine dikme düşmüş.”

“Bana kazma, kürek getirin çabuk.”

“Nereden?”

“Ordan işte çabuk.”

“Orası neresi?”

“Ordan len... canımı sıkmayın...bulun getirin hemen, çabuk.”

Aradılar taradılar kazma bulamadılar. Akşamüzeri patlıcan, biber savaklarını suladıkları büyük çapayı kaptı getirdi annesi.

“Bu olmaz... Kazma getir.”

“Yok be bey! Nerden bulurum? Bu var işte.”

“Toprağı çapaladıkları çapa ile betonu kırmaya çalışıyorlardı. Anne yıkıntılar arasına girmiş sanki elleriyle, betonları, duvar tuğlalarını, ağaç parçalarını parçalıyordu. Çıkardıkları döküntüleri, yığıntıları sürekli bir yana biriktirmeyi akıl ettiler.

“Bekle kızım, sana ulaşıyoruz bekle, korkma.”

“Çok soluma kızım, çok soluma.”

“Çok konuşma kızım çok konuşma.”

“Çok ırlanma kızım, çok ırlanma. Yorma kendini. Gözlerini kapa uyuklamaya çalış.”

Annesinin, üzerinde iş donu, başında yemenisi, bir aralık arıyorlardı kızlarına ulaşmak için. Kızına ulaşmak için; tahtalar, ağaçlar, betonlar, tuğlalar, düşmüş öteberiler arasından bir aralık açıyordu. Tüze annenin elleri kazma olmuştu sanki, parmakları kanaya kanaya eşeliyordu, taş,

cam, çivi, kıymık demeden. O ana ki, koca koca taşları, Mehmetçiğin Çanakkale’de topa sürdüğü ağır top mermi-lerini kaldırır gibi, bir bir kaldırıp kaldırıp o yana, bu yana atıyordu. Tanrı, anaya güç vermişti. Çivili tahtaların elle-rini, tüzümünü (vücudunu) yırtmalarına bakmadan, altına daldığı yıkıklar altında ilerliyordu tüm evgil, karanlıkta. O arada bir artçı deprem daha oldu. Artçı depremin beton dikmeleri oynatması sonucu, annesi de sıkışmıştı bu kez. Oğuz baba yetişip, karısını bertiklerle, kıymıklarla, çizik-lerle kurtardı.

“Anne... Anne nerdesiniz sizi göremiyorum?” diye çıkırdı acıyla yıkıntı altında sıkışmış Çağlan.

“Çağlan’ım iyi misin?” dedi annesi.

“Anne, anneciğim. Baba, baba beni çıkart babacığım. Çok korkuyorum, beni çıkartın. Bir ayağımı çekemiyorum. Ölüyorum Tanrım ölüyorum artık.”

“Sağsın ya onu yakarıyorum Tanrı’ya. Oh çok şükür Ya Rabbim, çok şükür!”

Kan ter içinde kalmışlardı. Elleri kolları yara bere içi-neydi. Gün, henüz ağarmamıştı. Her yer kapkaranlıktı. Yıldızlar sanki tutulacak denli yakın, ıslıl ıslıldı. Çağlan’ın süt annesi Gül hanım ile eşi Onur bey de gelmiş üzüntüyle olayı izliyorlardı.

“Kurtarın Çağlan’ımı, o benim de kızım. Ne olur bir şeyler yapın.”

Oysa gerçek annesi ölümü göze almıştı. Çabalıyordu. Sürüne sürüne göçük altına giren, Tüze anne sonunda kı-zına erişmişti. Anne elini uzattı. Çağlan’ın eli, elleriyle ka-vuştu. Çekti gelmiyordu. O sırada bir artçı deprem daha oldu, bir daha. Göçük biraz daha yerleşince bu kez Tüze anne yine sıkıştı. Ancak kolunu çizdirerek, yaralayarak yı-kıntıdan çekti, çıkarttı. Oluk oluk kanıyordu, ancak umu-

runda değildi. Burnuna az da olsa bir bos (gaz) kokusu geldi. “Kim bilir nedir?” dedi içinden. O sırada nereden geldikleri belli olmayan bir takım kurtarmacılar ortalıkta bitiverdiler. Kurtarmacıların başı olan Timur Ecevit bağı-
rıyordu:

“Artçı depremleler, evleri biraz daha göçertiyor. Tüm kurtarma takımları dışarıya çıkın. Herkes çabuk dışarıya çabuk. Siz kaçılın, bize yer açın biz bakalım.”

Tüze anne, sesi duydu ancak, oralı bile olmadı. Kızı sıkışmıştı, çıkamıyordu, bir an önce onu kurtarmalıydı.

“Oğlum. Ver bakayım o çırayı hele” diye bağırdı, Tüze anne arkasındaki Bumin’e.

“Al.”

Çıra yalım yalım, yıkıntı altında bir oraya bir oraya ışık veriyordu. Anne, çırayı öne tuttuğunda kızının toz içindeki yüzünü bir an için gördü.

“Çağlan.”

Çağlan’ın yüzü gözü toz içinde, giysileri yırtık pırtık idi. Işık gelen yüzleri yakarırcasına parladı. O gözlem yalnızca bir anlıktı. Tam o sırada “güm” diye bir patlama oldu. Ortalık darmadağın olmuş, yeniden göçmüş, göçük sıkışmış, tahtalar tutuşmuştu. Aş odasındaki tüpten sızan LPG uçuğunun (gazının) yoğun olduğu yerde yangın çıkmıştı. Tüze annenin donu yanıyordu. Ortalık toz ile duman, ayrıca alev ile kaplıydı. Nereden geldikleri bilinmez söndürücüler birden çıkıverdiler ortaya. İçeriye daldılar köpük salarak yangın büyümeden söndürdüler. Tüze anne yanıklar içinde çıkarılmıştı. Onu cankurtarana bindirip çarçabuk söküye (hastaneye) yetiştirdiler. Çağlan içerdeydi. Sesi kesilmişti. Tık ses yoktu. Yoksa yanarak ölmüş müydü? Ya da dumandan boğulmuş muydu?

O gece, bahçede değil de, ısrarla ev içinde, odasında

uyumak isteyen Çağlan'ın ayağına düşen beton dikme, ayağını kıştırarak ezmişti. Çağlan'ın tüzümü yaşam üçgeninde kalmıştı ancak ayağı? Dikmeyi kaldırma olasılığı olmadığı gibi ezik ayağı da kurtarmanın yolu yoktu.

Oğuz babası çaresizce içeriye girdi. Ortalıkta hiçbir iz görünmüyordu.

“Çağlan, Çağlan. Ses ver kızım!”

Bir inilti duydu yalnızca. Yaşıyordu Çağlan. Sevindi. O da bir umuttu. O sırada kurtarmacı erler de yetişti tez elden. Onların nereden bitip geldiklerini anlamamışlardı.

Oğuz baba dışarıya çıktı.

“Çağlan'ım yaşıyor, sesini duydum.”

Ortalığı üzüntü içinde buruk bir sevinç kapladı. Oğuz baba yeniden sürüne sürüne göçüğe girdi. Baktı ki, kızının ayağını dikmeden kurtarma olasılığı yok. Döndü geriye seslendi;

“Testere var mı? Testere?”

“Ne yapıcan amca?”

“Kızımın ayağı beton altına kısılarak, ezilmiş. Üzerine dikme düşmüş, kesmezsem kurtulamayacak.”

“Demir testeresi olur mu?”

“Olur, ver şunu. Bana bir de ip bulun kanı durdurmamız gerek. Yoksa ölür”

Kızının ayağını kesmeyi düşünüyordu. Başka çare de yoktu. Yoksa ölecekti yavrucağı.

“Çağlan'ım kızım... Dayan dayan. Kurtulacaksın yavrum... Kendini bırakma yavrum. Seni şimdi sıkıştığın yerden kurtaracağız canım. Bizim için dayan” diye ağlıyor, içi eziliyordu.

“Baba ben yandım, artık ölüyorum baba.”

“Dayan kızım şimdi kurtaracağız, dayan.”

Gözlerinden yaşlar şarıl şarıl dökülüyordu Oğuz usta-

nın. Eline testereyi aldı, kızının ayağını demir testeresiyle de olsa kesecekti. İş yerinde demir testeresini demirleri kesmek için sık sık kullanırdı. Yazgıya bak ki şimdi o testereyle çok sevdiği kızının bacağına kesecekti. Başka çıkış yolu yoktu. Onun peşi sıra göçüğe giren komşusu macır Hasan, bu kez nereden bulduysa ona, bir cep ışıldağı tutuyordu.

“Çağlan bir ayağın dikmenin altında ezilmiş kızım. Kesmekten başka çare yok.”

“Ahhh baba beni kurtarın da ne yaparsanız yapın, çabuk, her yanımda yanık içinde.”

“Kapa gözlerini kızım. Al bu bezi de dişlerinle sık. Şimdi seni kurtaracağım. Korkma kızım.”

“Bismillahirrahmanirrahim.”

Tam kesmeye başlayacaktı ki,

“Dur amca, dur. Bırak o testereyi” diye biri bağırdı gerilerden biri.

Yetişen ordu dirigeri (doktoru), testereyi bir yana bırakıp, işlem bıçağını eline aldı.

“Hadi amcam. Biz yetiştik. Siz çıkın dışarıya çıkın hele. Sen hiç kaygılanma, kızını biz kurtaracağız sağlıcakla, esenlikle. Sen üzülme, yalnızca dışarıya çık, cankurtaranı bekletin dışarıda. Oldu mu amcam?”

“Hay Tanrı kutsasın sizi çocuklarım. Tanrı kutsasın”

“Çık sen amca kaygılanma. Bize yeter ki çalışabileceğimiz bir yer aç yeter, hadi.”

Oğuz baba, hiç geri dönmeden, sürünerek gerisin geriye yıkıntıdan dışarıya çıktı. Yarman (operatör) Çağlan'ın ayağını dizinden keserken sanki yüzyıl geçiyordu. Bir genç kızın bütün yaşam düşü böylece bitiyordu.

“Yandım Tanrımmmmm. Aaaaaaaahhhhhhhhh”

Erler çekti çıkardı Çağlan'ı. Çağlan baygındı. Üstü başı yanık, ayrıca kan, is, yanık ile köz kokuyordu. Sıkıca

bir iple bağladılar diz üstünden. Gül hanım koştı sardı ellerini Çağlan'a. Çağlan'ın sütannesi, komşu Gül hanım, yıkık, derme çatma evin önünde Çağlan'ın kanı bulaşmış ellerini göğ'e kaldırıp, sesi çıktığıınca bağırdı.

"Kahrolsun yoksullukkkkkk..."

O sırada Oğuz ustanın gözlerinin önünden, Menderes'lerin, Demirel'lerin, Erbakan'ların, Ecevit'lerin, Kenan Evren'lerin, Baykal'ların, Özal'ların, Çiller'lerin, Yılmaz'ların, bir bir görüntüleri geçti gitti. Söylev atıyorlardı kürsülerden. Demirel'in sanal görüntüsü düştü babanın gözleri önüne, birden bire donuk gözlerle kızının kan revan içinde götürülüşünü izlerken. Siyasetçi Demirel yine aynı kalıp sözü yineliyordu.

"Deprem takdiri ilahidir. Önlenemez. Devletimiz böyüktür. Yaralarınız sarılacaktır" diyordu.

Ah bu siyasiler ah. İyi işleri kendinden, kötü işleri Allah'tan bulurlardı hep. Bu ülkeyi yok yoksul bırakanlar, onların kötü yönetimi değil miydi? Eğer gelirleri yeterli olsa, daha sağlam yerde, sağlam evde oturmazlar mıydı bu kişiler?

Sedye ile çıkan Çağlan baygındı. Kan gelmesin diye ayağını iple boğmuşlardı. Ancak oluk gibi kan geliyordu kesik ayaktan. Ayakları, giydiği Nazilli basması giysisinden oracıkta koparılan bezle sarılmıştı. Sargı bezi yoktu. Bekleyen cankurtaran da serum verilerek ivedi sökelevine, hastaneye yetiştirildi. Kızını o durumda gören Oğuz usta birdenbire aşırı üzüntüyle baltuz (diyabet) bunalımına girdi. Ağzı, dili kurudu, kaskatı kesildi. Susadı. Çeşme altına başını sokup kana kana su içti, ancak içtiği su susuzluğunu kesmiyordu. Gözleri kan çanağına dönmüştü. Kollarına girdiler. Bir ağaç altına oturtular.

Çağlan söküde (hastanede) yoğun bakıma alınmıştı.

Babasını da ardından söküy e getirdiler. Dirigerler kan tadını ölçtüler, 450 çıkmıştı. Tam bir baştankara (koma) durumundaydı. Çarçabuk ensülin vurdular. Bir süre sonra kendine geldi. Ancak elinde ayağında güç kalmamıştı. Eşi Tüze hanım da ikinci düzeyde yanıklarla kurtulmuştu. Elleri, kolları, başı sargılıydı. Ancak ayakta Çağlan'ını gözlüyordu. Onun canı hiçti kızınunkinin yanında. Yanıklarını önemsemiyordu. Oysa ağrısı dayanılacak gibi değildi. Çağlan ayıldığında artık bir ayağının olmadığını ayırdına varacaktı. İki koltuk değneğı ile bir tekerlekli bineğı onun arkadaşı olacaktı artık. Uzun süre sonra ayıldığında annesi, babası, kardeşi, dirigerler yanı başındaydı. Annesi kolonyalı bezle, kızının alnını siliyordu. Çağlan sonunda gözlerini araladı. İniliyordu. Bedeni yara, bere, kırık, çatlak, yanık doluydu.

“Anne. Anne!”

“Sus Çağlan.. Kızım biz hep iyiyiz. Sen de iyisin. Hiç bir şeyin yok.”

“Anne su, susadım” dedi, bayıldı. Yoğun bakım odası, olağan bakım tümü birbirine karışmıştı. Dudaklarına pamukla ıslattılar. Diriger geldi bir ağrı kesici iğne daha vurdu, derin bir uykuya daldı. Derin uykudan iki gün uyanmadı. Yaşayacak mıydı?

İki gün sonra tanertende (sabahleyin) gözlerin azıcık araladı.

“Anne. Baba.”

“Çağlan'ım... Biz hepimiz buradayız kızım. Var mı bir isteğ in?”

“Yaşıyor muyum?”

“Yaşıyorsun”

“Ne oldu?”

“Deprem oldu kızım. Sonra da yangın.”

“Ahhhhh diye inildi.”

“Her yerim ağrıyor.”

Çağlan doğrulamıyordu. Bir yedil oldu. Her gün biraz daha iyiye giderek bu ağrılar acılar geçiyordu. Tüze anne neredeyse kendi yanıklarını, yaralarını unutmuş, geceli gündüzlü kızının başında onu bekliyordu. Sanki bir kartalın yuvada yavrularını koruması gibi. Babası ise sanki birkaç günde on yıl yaşlanmıştı. Çök-kündü, gözleri kan çanağı gibiydi. Her gün dirigerin verdiği Glucopage yutusunu alıyordu. Ancak baltuz sağrıların yemesi gereken yemekleri bulamadığından hiç yememesi gereken ekmek ile patates yiyiyordu. İş-yerini açamıyordu. Artık tüm işler durmuş, alacaklarını alamıyor, vereceklerini veremiyorlardı. Akçaevinde de birikimleri yoktu. Tüm varlıkları ceplerinde kalan para ile Tüze annenin birkaç altın bileziği idi.

İNEK

Yanıma 8 yaşlarında küçük bir çocuk yaklaştı.

“Ercan amca ben de depremde kurtuldum.”

“Merhaba delikanlı, senin adın ne bakayım?”

“Oğuz.”

“Ne oldu nasıl kurtuldun sen anlatır mısın?”

“O gece yarısına dek uyumadık. Babam ertesi gün bana bir bisiklet alacaktı. Onun sevincinden, geceyi kısaltamıyordum sanki. Bizim Kocaeli, Çukurbağ’da bir bağ evimiz vardı. O gece çomar çok huzursuzdu. Durmadan uluyordu. Bir ara ters yattı, ayaklarını göğe doğru dikti. Sanki ayaklarında karıncalanma varmış gibi oynatıyordu. Kalkıp iniliyor, sonra ağlamaklı oluyor, sonra derin derin uluyordu. Onu taa uzaklardan başka köpekler ulumaları ile sanki yanıtlıyorlardı. Bir ara bağın dışında uluya uluya onlarca köpeğin doluştuğunu duydum. Bağ evinde açık yerde yatmıştık, tüm gökyüzündeki yıldızları görüyor, yıldız kaymalarını sayıyor, bisikletimin düşüyle yanıp tutuşuyordum. Gökyüzü o gece öyle bir aydınlıktı ki anlatamam. Annem sınıfı geçme armağanı olarak aldığı boyum boyundaki ayyıldızlı Türk bayrağını göğsümün üzerine sermişti. Bayrağımızı çok seviyordum. Bayrağı başımın üzerinden çekerek uyuya kalmışım. Doğup büyüdüğüm evim biraz ötemizdeydi. Deprem anında o derin uykumdan annemin dürtmesiyle uyandırıldım. Tüm ağaçlar savruluyor, evimiz bir aşağıya bir yukarıya beşik gibi salınıyordu. Bir süre sonra bulunduğu yere göçtüğünü gördük. Ne yapacağımız şaşırdım. Aklıma okul çantam geldi. Koştum almak için, babam elimden tuttu. Eve bitişik bir inek damımız vardı. O da yıkılmıştı. Babam oraya koştu. İnek damın altında kaldı, inim inim inliyordu. O her gün sütün-

den yoğurt, çökelek, peynir yaptığımız, hem yiyip hem sattığımız gelir kaynağımızdı. Yıkıntı altından yalnızca başını kurtarmıştık. Bedeni parçalanmış, her yer kan gölüne dönmüştü. Babam bari mundar olmasın deyip, nerden bulduğunu bilmediğim bıçağı o sarı kızımızın boynuna ağlayarak vurdu. Onun acısı dinmişti, bizim kardeşimiz gibi birlikte büyüdüğümüz, birlikte otlaklarda dolaştığımız, annemin sabah akşam memesini çekerek sağdığı o güzel ineğimiz artık yoktu. Geçimimizi sağlayan ineğimiz artık son kez etiyle bizi besleyecekti.”

“Dar, uzun olan mahalle, tüm komşularca doldurulmuştu. Herkes ağlıyor, birbiri ile kucaklaşıyordu. Ben ise ne olup bittiğine ilişkin en ufak bir düşüncem bile taşıyamıyordum. Yalnızca deprem oldu bitti, ineğimiz de aramızdan ayrılmıştı. Evimizin yaklaşık 100 metre yakınlıktaki okuluma doğru koştuk. Bütün mahalle okul bahçesinde toplanmıştı. Herkes birbirini arıyordu koşuşturarak. Mahallede en ufak bir çığım (hasar) yoktu. Dolayısıyla da 1 ölü bile yoktu, yalnızca ineğimiz. Ama bu korku bile yetmişti herkese.”

Oğuz’un yanındaki 12 yaşlarındaki Gürün adlı bir çocuk söze karıştı.

“Ercan amca bizim evde de çok ilginç bir şey oldu.”

“Ne oldu be delikanlı?”

“O gecenin yarısı bir yaşlı adam geldi, bana bir mektup bıraktı. Ancak kimse bana inanmadı, hatta mektuba bile bakmadılar. Çocuğum ya, oyun oynuyorum falan sandılar. Ben de önemli değildir diye oracığa attım mektubu. O gece aradan saatler geçti, sonunda deprem oldu. Evimiz göçmemişti, ancak kısmen yıkım vardı. Sabah o mektubu bodrumda buldum. Sonunda mektubu açtım. Okuyunca gözlerime inanamadım. Mektubun içinde şöyle yazıyordu: ‘Ne olur kızımı, ayrıca tanıdığın herkesi evden çıkar’ diye yazıyordu.”

DARICA'DA

Çayırova'dan çıktılar, Bayramoğlu'na, oradan da Darıca'ya doğru yola koyuldular. Darıca girişinde, çevre ile işletme tasarılarını yıllar önce yaptıkları La Farge Aslan Çimento Fabrikası duruyordu. Aracı sürüp, üretimevine (fabrikaya) girdiler. Çevrede şaşkın şaşkın dolaşan işçiler ile usta başılar vardı.

"Geçmiş olsun. Ben Profesör Övgün Ahmet Ercan, İstanbul Teknik Üniversitesinden"

"Hoş geldiniz. Bizde çok bir hasar yok."

"Ne oldu? Üretim işliğinde yüksek ocakta patlama falan oldu mu?"

"Çok şükür olmadı. Ben ile arkadaşlarım fabrikada nöbetteydik. Arkadaşım "Kalk deprem oluyor" diye beni uyandırdı.

"Ne depremi yahu kırıcı değirmeni titreşiyordur" dedim. Ancak, şöyle bir dinledim, ortalık zangır zangır sallanıyordu. Bu asla değirmen olamazdı. Sanki inin ağzındasınızdır, arka yandan bir kamyon gürültüyle gelir gibi, ona kırıcının sesi karışır ya, işte tıpkı öyle korkunç bir ses (135). Sersemleyerek kalktım, kapıyı bulamadım. Kapı diye pencereye gitmişim. Kapıyı açtım diye sevinirken elime panjur geldi. Pencereyi açmıştım. Sarsıntıyla birlikte alttan büyük bir patlama geldi, havaya zıpladık. Ya 36 bin voltluk trafo patlamıştı ya da değirmen yıkılmıştı diye düşünmüştüm. Birdenbire elektrikler gitti. Ortalık kapkaranlıktı. Kendi kendime 'Yahu değirmen herhalde göçtü. Bizim yapının üzerine devrilmiş olmalı, şimdi yapı göçecek' diye ürperdim. Sallandık sallandık,

durmak bilmiyordu. Onun arkasından yeniden sallanmaya başladık. İçinde bulunduğumuz yapı, sanki çamaşır sıkılır gibi buruluyordu. Ha göçtü, ha göçecek. Arkadaşım ile birbirimize sımsıkıca sarıldık, öyle kalakaldık.

Sarsıntı durunca, don gömlekleydim. Hemen pantolonumu giydim. Paramı, kimliğime baktım. Yerindeydi. Bulunduğumuz yapı üç katlıydı. Yapıdan nasıl dışarıya çıkacağız? Kesin merdivenler yıkılmıştır diye düşündüm. Gerçekten basmıklar büküm büküm olmuştu. Işıldağı kullanarak, basmığın sağlam yerlerine basarak yere indik. Doğal gaz yeni gelmişti. Boruya baktım büküm büküm olmuştu. ‘Erküz, sakın kibrit, sigara yakma patlarınız valla’ diye uyardım arkadaşımı. Kamyoneti açığa park etmiştim Eğer yapının yanında olsaydı, yıkılan baca aracı parçalayacakmış meğer. Öteki işliklerde nöbette olan arkadaşlar, hep birlikte bir araya geldik. Herkes korku içinde birbirine soruyordu:

“Ne oldu yahu?”

“Çok şükür yaralanan ölen yoktu. İleriye baktığımızda Tütünçiftlik’teki Tüpraş’tan alevler göğe kadar yükseliyordu. Gökyüzü karanlık içinde kıpkızıldı. Aklıma Darıca’da oturan bizimkiler geldi. Korkarak içeriye girdim, yine. Telefonu çevirdim. Babam çıktı.”

“Ev göçtü oğlum. Çocuklar içerde” dedi.

“Dünya başıma yıkılmıştı. İş bıraktım koş koş Darıca’ya doğru yöneldim. Kan ter içinde soluk soluğa kalmıştım ancak hiç yorulduğumun ayırında değildim.”

“Hem koşturuyor hem de ‘Yılpar, Ediz, Sugülü’ diye çocuklarımın adlarını ardı ardına bağıırıyordum. Yaz günü, kupkuru, toz toprak yoldan kalkan toz, beni top-

rağa bulamıştı. Terler tozlarla karışıp çamur olmuştu yüzümde. Şöyle elimi tersiyle bir sildim. Göz gözü görmüyordu. Arağım taşa takıldı, çukura bastım, iki kez kapaklandım yüzü koyun yere serildim. Ayağım incinmişti. Kalkıp koştum. Tanrım o iki kilometrelik yol bitmek bilmiyor, uzuyor da uzuyordu. Aklımdan neler geçmiyordu. Karım Yılpar gebeydi. Bir kızımız daha olacaktı. Adını bile belirlemiştik, 'Yetigen' olacaktı. Küçük kızım 'Sugülü' kötürümdü. Ayakları tutmuyordu. Bilememiştik. Yılpar benim 'Çağruk' amcamın kızıydı. Biz Bismil Türkmen aşiretindeniz. Biz miras yabancıya gitmesin diye akraba evliliği yaparız. Sonuç ortada. Yıllar önce babam Doğu'daki gönençsizlikten, güvensizlikten kalkıp buralara işçi olarak gelmiş. Anam 'Ağaça' da Hakkâri Yörüklerinden. Burada tanışmışlar. Evlenmişler önce 'Oğur' diye, sonra 'Övünç' diye bir kızları olmuş. Erkek bulalım diye sürdürmüşler işi, 'Selçen' diye bir kız daha, sonra 'Ürçgün' adında bir kız daha, sonra 'Turumçan' ile 'Çilenti' diye iki kız daha, en sonunda 'Bükey' olarak ben gelmişim gün yüzüne."

"Bunlar hep öz Türkçe adlar. Bu adları eğitilmiş Türkler bile koymuyorlar. Şaşırdım! Bükey de ne demek?"

"Bükey Türkçe'de 'komutan' demekmiş. Komutan olamadık, ancak orduda çavuştum. Hani, 'Baş ol da, istersen soğan başı ol derler ya, ben de soğan başı oldum yani. Askere gitmeden önce 'Umay' yengemin, amcamın karısı, dört kızı vardı: 'Ülkün', 'Tuzkıya', 'Tüzün' ile 'Yılpar'. Beni Yılpar ile evlendirdiler. Biz beşik kертmesiymişiz. Bizde gelenekti ele gitmesin diye aramızda evlenirdik. Ancak çocuklarımız da sık sık engelli olu-

yordu. Gitmediğimiz hoca, uğramadığımız yatır kalma-
mıştı. Dirigerler (doktorlar) Sugülü için çare yok dediler.
Dışından tırnağımdan arttırıp ona bir tekerlekli oturak
almıştım. Ancak onu öyle görerek her gün ölüyordum.
Babam 'Torumtay' ile annem 'Kurday', 'Oğlum artık
çocuk yapmayın, bak sizin kanınızda bir uyuşmazlık var,
yazık bu çocuklara' demişti. Ancak, karım çocuk isti-
yordu. Bizim köyde bir 'Çağatay' hoca vardı. O, onun
sözlerine çok inanırdı. 'Doğum önleme hapı ütünlüdür
(günahtır) kızım. Gebelik senin seçimin değil, Allah'ın is-
teği' demiş. İşte bir daha gebe kaldı. Ne yapsaydık? Ço-
cuğu aldırma konusunda inandıramamıştım. Artık
'Tanrım sen bilirsin. Hem karımı, hem de doğacak çocu-
ğumu bize bağışla' diye yalvarıyordum. Söylene söylene
ağlaya ağlaya Darıca'ya girdim. Alaca karanlıkta gördü-
ğüme göre, bizim mahalledeki caminin uzundır azı (mi-
naresi) yıkılmıştı. Evin önüne kan ter içinde gelmişim.
İki tane gaz feneri ortalığı yalım, yapıldak aydınlatı-
yordu. Ben gelesiye kadar Yılpar kendi kendine yıkıntı-
dan çıkmıştı. 75 yaşındaki 'Torumtay' babam nasıl bir
güçle yıkıntıları kucaklayıp kucaklayıp atıyordu anlaşılır
gibi değildi. Beni görünce,

'Oğlum Bükey? Nerde kaldın?' dedi.

'Anca baba, anca. Koştura koştura geldim' dedim.

Seğirttim yıkılan eve, babama yardıma. Ellerimiz
kazma, ellerimiz kürek olmuştu. Kesen çivileri, kesen
camları düşünmüyorduk bile. Onları bulduğumuzda Su-
gülü ile Ediz yan yatan bir dikmenin altında ağlaşıyordu.
Ediz kardeşine sarılmış, onu bırakıp çıkmıyordu. Ancak
onu taşıyacak gücü de yoktu. Ağaç dikmeyi kaldırıp
attım. Çektik çıkardık. Ben Sugülü'nü kucakladım,

babam da Ediz'i. Tanrım sen bana evgilimi bağışladın, çok şükür Ya Rabbim. Birbirimize sarıldık. Çocuklar aramızda, karım ile ben onları sardık, sarmaladık. Ağlaşıyorduk. Babam da hepimizi kollarıyla sarmış üçgen bir yığın oluşturmuştuk. Sanki bir sevgi dağı gibi. Biz biz olalı hiç bu denli yakın, hiç bu kadar sevgili olmamıştık. Meğerse birbirimizi ne çok seviyormuşuz? Bunu bize deprem öğretmişti.

'Baba sen nasıl kurtuldun?' diye babama sordum.

'Kümete tavuklar çığrışıyordu. Ona kalktım bakayım diye. Çakal, tilki girmiş olabilirdi. Onlara bakarken deprem oldu. Ben de kurtuldum.'

'Yazgıya bak.'

'Sen ne yaptın Yılpar?'

'Ben de babamın tıkırtısına uyandım. Su dökmek için, ayakyoluna gitmiştim. Ortalık sallanmaya başladı. Ayakyolu dar olduğundan yıkılmadı. Aradan çıkarak kurtuldum. Çocuklar, birlikte yatak odasındaydılar. Ediz ile konuştum. 'Kardeşimi bırakıp çıkamam' dedi. İşte böyle. Allah böyle istedi, böyle oldu. Ne yapalım. Yazgımız böyleymiş.

Gök yavaş yavaş aydınlanmaya başlamıştı. Öteki evlerin durumu çok kötüydü. Ağlaşanlar, çığrınanlar yardım dileyenler gönülleri parçalıyordu. Kimisinin duvarları patlamış, kimisi tümenden göçmüştü. Yaralılar yırtılan giysilerle sarılmış, yol kıyılarında inildiyorlardı.

Ben Darıca'da doğmuş, burada büyümüştüm. İlk kez sabah ezanı okunmuyordu. Ne imam, ne de müez-zinden ses yoktu. Oysa ben hiçbir yükünçümü (namazımı) kaçırmamıştım şimdiye kadar.

Kalktım, bahçedeki tulumbaya gittim. Yalaktan bir

çanağa su doldurup tulumbaya akıtıyor, hem de çekiyordum. Sonra bol bol su gelmeye başladı. Önce elimi yüzümü güzelce bir yıkadım. Sonra da kolları sıvayıp abdest aldım. Elimle başımı yaşlarken baktım ki elime kan geliyor. Pıhtılaşmış. Edizleri kurtarıırken çivi başımı yırtmış olmalı. Başımı suyun altına sokup iyice bir yıkadım. Kan aktı aktı sonra su duruldu. Torumtay babam geldi. Ben tulumbadan suyu çekerken o da yakarılar okuyarak yükünç için yıkandı. Sonra, kalkıp sağ elimi sağ kulağıma koyarak yükünce çağrıyı okumaya başladım:

‘Tanrı birdir, yoktur ondan başka tapacak.’

‘.....’

‘Kalkın, gelin yükünmeğe.’

Babam şöyle sertçe bana baktı.

‘Oğul Bükey. Sen ne yaptın?’

‘Ezanı Türkçe okudum baba.’

‘Hiç ezan Türkçe okunur mu?’

‘Neden ki baba? Biz Türkmen değil miyiz? Biz Arap değiliz Arapçadan da anlamayız!’

‘Tövbe tövbe yarabbi.’

‘Baba. Tanrının bir dili var, o da Arapça mı? Sonra, Atatürk döneminde de ezan, yükünce çağrı diye Türkçe okunmuş, onlar da mı ütündü (günaha girdi) yani?’

‘Bize Arapçadan başka din, Müslümana günahtır, diye öğretti, bizim köyün kör imamı.’

‘Bırak baba neye inandığınızı biz bilelim bari. Bıçimcilik bizi bu duruma sokmadı mı?’

‘Doğru söylersin oğul da...’

‘Ah Gazi Mustafa Kemal ah. O başkaydı. Cuma hutbelerini bile Türkçe verdirdikten sonra dinimizi anlamaya başlamıştık. Sultanahmet meydanında, Ayasofya

minaresinden ezanı, daha sonra da Fatiha'yı hem Arapça hem de Türkçe okutmasını, onu duyduğumuzda coşku-muzu hiç unutamam oğul. O günler bambaşkaydı. O günlerde biz Tanrı'dan korkmaz, onu severdik. Şimdi yer değiştirdi. Şimdi sevdiklerimiz bizi sömüren, aşağılayan siyasetçiler, korktuğumuz ise Allah. Seccade yoktu. Tümü de evin göçüğü altında kalmıştı. Yükünmek için bir hasır parçası bulduk, seccade niyetine. Yeşil çimenle-rin üzerinde babam, ben, bir de komşu 'Kayıtgan' emmi geldi, yükünce durduk. Beş diz (rekat) yükündük. Babam önde, kıldırmandı. Yine Tanrı'ya yetindik (şükrettik) ver-dikleri, bizi sağ kurtardığı için. Bizde gelenekti, iyiye de, kötüye de yetinir, Tanrı'yı alkışlardık. Yine Tanrı'ya ye-tindik, oysa bize bu kıranı, felaketi de yollayan o değil miydi? Oydu. Ancak başımıza gelen kötülükleri biz ondan değil, yöneticilerden de değil, kendimizden bildik hep. 'Bu bizim yazgımızdır' der geçerdik. 'Allah öyle is-temiş, böyle olmuş' der sineye çekerdik. Hiç sorgulama, düşünce yoktu.

Bize düşen görev ona, kitabına kayıtsızca, sorgula-madan inanmaktı. Kaldı ki, başkaca seçenekte yoktu.

Kalktık, birbirimizle helalleştik. Babamın, Kayıtgan emminin ellerinden öptüm.

Yıkıntılar altında gördüğümüz yorgan, battaniye, ocak, tabak ne bulabildiysek, çekip, kopartıp, yırtıp çı-karttık. Onları bir yere toplayıp bir denk yaptık. Tüm ev öteberilerinden arda kalan bir denklik buyumdu (eşya). Onları ikitekerin (bisiklet) arka selesine yükledim. Bah-çedeki turfandalığın naylonunu çadır yapmak için topladım. Karım Yılpar kötürüm kızım Sugülünü sırtlamıştı. Bilim tepeye doğru yola çıktığımızda ak sakallı keçimiz,

Kösemen ile oğlakları da bizi izliyordu. Oldum olası keçileri çok severdim. Onlar yılmazlığın simgeleri idi. Tavukların, horozların ayaklarından bağlayıp, sepetin üstünden sarkıtmıştım. Ötekisi kuluçkadan çıkmış civcivleri ile bizi izliyordu. Ediz elinde bulduğu kuru ekmeği ufalayarak onları yürütüyordu peşimiz sıra.

‘Geh bili bili, geh.’

Yoldan, irime, gür üzümlerinin arasından yürüdük. Babam elleri dikenlere bata bata iki avuç gür üzümü toplamıştı. Hepimize biraz biraz dağıttı. O depremten sonra ilk kahvaltımızdı. İrim içinde, bir derecik şırl şırl akıyor, biz de bir çamura, bir suya bata çıka yürüyorduk. Mor mor açmış ayıt çalısı çiçekleri, salkım salkım sarkmış bizi karşılıyor, en güzel kokularını salıyorlardı. Tepenin üzerinde bir kayın ağacının altında çimenliğe yerleştik. Yanımızdan bir bulak akıyordu. Suyu biraz ılıktı. Oysa biz ona karpuz çatlatan derdik. Deprem ıltmış olabilir mi diye düşündüm. Yılpar ormana çalı toplamak için daldı. Artık ateşimiz çalı olacaktı. Sonra sırtında bir yük çalı çırpıyla döndü. Elinde de topladığı kuzu kulağı, kuşkonmaz, sarmaşık, yaban pazısı, ebegümeci, gerdeme, dalgan, yaban soğanı gibi otlar vardı. Onlar da öğle yemeği olacaktı. Yeniden doğaya dönmüştük. Eğreti olarak çadırı kurduk babamla.

Çoluk çocuğu açıklığa yerleştirip, gerisin geriye fabrikaya döndüm. İzmit yakasında gök yeni bir güneşi doğdurmak için tan yerini kızartıyordu. Söylene söylene yürüyordum. Yeni aldığımız buzdolabı ile televizyonun taksitlerini nasıl ödeyecektik?. İkisi de elde yoktu, ancak borçları duruyordu. Aldığım aylık ile güçlüğü geçiniyordum. Ancak, belki ustabaşılar bir yoklama yapar, ‘Neden

işin başında değildin sen?’ diye beni işten atarlarsa çoluk çocuğa nasıl bakardım? Her gün beş öyün (vakit) yükünürdüm, karım da öyle. Her diz vurduğumuzda Tanrıya yakarır, ondan çok şeyler isterdik. Verdi, verdi sonra tümünü birden aldı gitti. Suçumuz neydi ki? Öbür dünya için beklerken bu dünyada nasıl geçinecektik? Bu çoluk çocuğun geleceği ne olacaktı? Ediz bu yıl okula başlayacaktı. Onun önlüğü, defteri, kitabı, çantası, okul giderleri nasıl karşılanacaktı? İşte bi çocuk daha geliyordu. Giderler katlanacak, hanım gündelikçi olarak çalışamayacaktı bir süre. Nasıl geçinirdik?”

KARAMÜRSELLİ ALMANCI

Bilincini Yitiren İrkey

Tegin Bozkurt, Giresun, Espiye doğumluydu. Atayurt bildiği Türkiye'si ona geçindirecek bir iş vermeyince kalkıp Almanya'nın Bavyera Bad Berneck ilçesine gitmişti, ekmek parası kazanmaya. Sıla özlemi bu ya, o yaz çoluğu çocuğu, torunları alıp yurda Gölcük'e dönmüştü. O gün evde yoktu, İstanbul'a gitmişti. Kızı İrkey, sıcaktan uyuyamamış, biraz serinlik için balkonda oturuyordu. Hava, püfür püfür eseceğine gökyüzünde bir bungunluk, bir sıkıntı vardı. Abisi İstemi ile yengesi Pınar Bozkurt, ayrıca çocukları Kuyaş, Kutlukağan ile Koray mışıl mışıl uyuyorlardı. Göğe baktı, yıldızlar sanki elle incir toplar gibi yakalanabilecek gibi yakındı. Taa uzaktan bir yıldız kaymıştı. Bir dilekte bulunmuştu,

“Tanrı hepimize uzun, sağlıklı bir yaşam, bana da uğurlu bir koca versin. Amin.”

Arkasından üç “Kulhü vallahi” ile bir “Elham” okuyup ellerini yüzüne sürmüştü. Yakarışı ile dileğini tam bitirmişti ki, aman Tanrım yedi katlı yapıları beşik gibi sallanıyordu. Bir o yana, bir bu yana. Çıkmanın yan demirlerine tutunmuş, oradan oraya savrulurken bir de bakmış ki ne olsun? Ev gevşek toprağın sıvılaşması sonucu yan yatınca hoooop gökte uçarak yere baş aşağı külçe gibi düşmüştü...

“İmdaaattttt. Uçuyorum” der demez, başını yere çarpmıştı. Artık ondan sonra bir şey anımsamıyordu. Yaşıyordu, ancak belleğini, anımsamasını yitirmişti. Elazığlı er Yiğit onun düşüşünü görmüştü.

“Komutanım komutanım burada bir kız var başından yaralı, ancak yaşıyor. Ne yapalım?”

“İvedilikle Kasımpaşa Deniz Sağlıkevine gidecek gemiye götürün, yaralı gemisi kalkmadan.”

Daha önce dört gemi dolusu yaralı Kasımpaşa’ya gitmişti. Onu da son gemiye yetiştirdiler. İrkey, artık abisi, yengesi ile yeğenlerinin birkaç gün sonra çıkan ölülerini görememişti. O bir yaşam savaşı veriyordu Kasımpaşa’da beyin ile sinir yarmanı (cerrahı) Kıdemli Yüzbaşı Oyrat Tarman Seçer’in gözetiminde idi.

“Kızım adın ne senin?”

“Bilmiyorum”

“Baban, anan kim?”

“Bilmiyorum”

“Nerde doğdun?”

“Bilmiyorum”

“Sana ne oldu?”

“Bilmiyorum”

Sartay, oğlum bu yaralının üzerinden bir kimlik çıktı mı?

“Çıkmadı komutanım.”

“Öyleyse bu yaralıyı ‘Adsız yaralı’ diye ayırın.”

Başındaki yaraları nedeniyle tümünü sardılar. Yalnızca iki gözü, ağzı ile burun delikleri açıktı. Kollar ile bedeninde de kırık vardı. Yatakta yatıyordu. Babası, atladı aracına İstanbul’dan, Gölcük’e geldi. Evleri yan yatmış, ortadan bölünmüştü. Oğlu, gelini ile torunlarının ölümlerinin çıkışına dek iki gün aç susuz orada bekledi. Onları gömdü. Ancak kızı İrkey yoktu. Tüm yıkıntı kalmasıya dek 5 gün geçmişti. İşte şimdi geç kalmanın acısını çekiyordu. Göçük altından İrkey çıkmamıştı. Ancak, kolyesini yoldan bulmuşlardı. Önünde “İrkey” yazılıydı. Evin çıkıntı demirleri üzerinde de boyun bağı vardı. O yaşıyor olabilirdi. Belki yaralıydı...

“Balkondan düşmüş olmalı” diye düşündü. Ancak

neredeydi? Bir bilenle karşılaşamadı. Onu aramak üzere, tam tamına 43 tane hastaneye gitti.

“İrkey’imi gören var mı?” diye soruşturdu.

Bir Tanrı’nın kulu çıkıp ta, “biz gördük”, “buradaydı” demedi. Bir gün yolu Kasımpaşa sağlıkevine düştü. Kimliksizler odasına girdi.

“Aranızda İrkey, benim kızım var mı?”

Başı sarılı İrkey yataktan kalktı, doğruldu. Ona, anlamsız bir biçimde gerçek babasına baktı sanki sıradan biri gibiydi. Sesi çıkmıyordu.

“Baba ben İrkey” diyemedi. Çünkü bilinci yoktu.

Tegin Bey şöyle bir göz gezdirdi tüm yatanlara. Yüzü sarılı olduğundan İrkey’i tanıyamamıştı. Sonra da umutsuzca dışarıya çıktı. İrkey, babası Tegin’in ardından acıyla yatağına uzanırken sanki canı bedeninden çıkmıştı.

Artık o babası için “yaşayan bir yitikti.”

Bugün kim bilir İrkey nerelerde? Yeni oluşan yaşamsal deneyimleri ile... Kimisi toprak altında, kimisi toprak üstünde birer yitiktiler.

Bu yaşanmış öykü Ercan bilgeyi çok etkilemişti. İrkey’i düşünür oldu bir süre. Acaba bilinci yerine gelip de annesi, babasına kavuştu mu diye.

ANNE NE OLUR KURTAR BENİ!

Değirmendere göçüklerin göreceli az olduğu ilçelerden biriydi. İçeri girdiklerinde, öteki yerlerde olduğu gibi onları bekleyen karmaşa idi. Güney'deki yamaçlarda eğimin yüzde 30'dan büyük olduğu yerlerde kaya düşmesi ya da yamaç duraysızlıkları yer yer görülüyordu. Güney'deki tepede kayalık kesimlerde çok katlı yapılaşmanın hiçbir sakıncasının olmadığı görülüyordu. Değirmendere'nin tepelik alanlarının bu iyi özelliği varken düzlükleri, deniz kıyıları, ile dolgular Yenidönem (Neojen) güçsüz birimlerden oluşmuştu. Çınarlık alanının karşısındaki kalıncak (otel) denize batmıştı. Depremde Değirmendere Çınarlık Alanının 160 metrelik bölümünü deniz yutmuştu.

Özellikle dere yatakları, deniz kıyıları jöle gibi gevşek, sulu, oynak, yerleşime uygunsuz birimlerle ile kaplı idi. Buralardaki gevşek toprağın sarsıntıyı 2 ile 4 kat arttırarak üst yapıya yansıttığı, yapılarda çınlama (rezonans) sorunu yarattığı besbelliydi. Ayrıca yerin burucu deprem güçlerine karşı direncinin oldukça düşük olduğu açıkça belliydi. Bu durum, Gölcük'te de, Adapazarı'nda da, Düzce'de de böyleydi.

Deniz kıyısında birçok kişi çevrelerine toplanarak evleri üzerine sıkıntılarını, yan yatmaları, çatlamaları göstermek istiyorlardı. Belediyeden yakınıyorlardı, çaresizlik içinde, "Ne olur bize yardımcı ol bilgem" diye yalvarıyorlardı. Bunlardan biri de Güngör Tulgan hanımdı. Çadırında oturdular. Çay yudumlarırken o hem anlatıyor, hem ağlıyordu. İşte onun da öyküsü şöyleydi.

Güngör, Eskişehir'de yoksul bir ailenin çocuğu olarak 1960'ta doğmuştu. Bebek iken bir aileye üvey çocuk olarak

verilmişti. Onları ana baba olarak bilerek büyüdü. İlkokul, ortaokul, liseye gidiyordu ki, ailesi içinde geçimsizlik başlamıştı. O uyuduktan sonra karı koca kavgası işitiyor, boşanınca hem babası, hem de annesi “çocuk bende kalacak” diye, onu paylaşamıyorlardı. Küçük Güngör bunları duyarak büyüyor, bir an önce evlenip evden ayrılmak istiyordu. Bir gün liseden çıkışta, kocası olacak denizci bir astsubayla tanışmıştı. Onunla nişanlıyken annesi ile babasının üvey olduğunu, eşinden öğrenince dünyası yıkılmıştı. 17’ye basmadan 16 yaşında onunla evlenmişti.

Foça deniz üssünde kalırken, 1985’te Gölcük’e atamaları çıktı. Orada bir ev kiraladılar. 1978, 1982, 1987’de üç kızı doğdu. 1978’li kızı evlenip Çanakkale’ye gitmişti. O iki kızıyla kalıyordu.

Gölcük’te kalırken, Değirmendere’de kurulan bir kooperatife girmişler, 9 yılda evler teslim edilmişti. Başlangıçta evler üç kat yapılacakken altıbuçuk kat yapılmıştı. Evler bitince herkes çok mutlu olarak kendi evlerinde oturmak üzere Değirmendere’ye gelmiştik. Ahşap pervazlı pencere çerçevelerini Pimapen yaparken, betondan son çıkıyor, ötesi beton içinden çimento torbalarının kağıtları bile çıkıyordu. Hatta Pimapen’ci, “Abla bir deprem olsa sizin ev dayanmaz” diyordu.

Gerisini ondan dinleyelim:

“Ben, Güngör Tulgan, 17 Ağustos 1999 depremine kadar acı tatlı bir yaşantımız vardı. Ne var ki, 45 saniye hayallerimizi, sevinçlerimizi, ümitlerimizi yıktı geçti.

39 yaşındaydım. Sanki deprem, belirtilerini 6 ay önceden bende göstermeye başlamıştı. 1999 Ocak ayında, iki göğsümün arasına sanki bir ağırlık çöktü, ayak parmaklarımda, yüzümde bir kaşıntı başladı, kaşıdıkça vücudumda beyaz yer kalmıyordu. Doktora gittim, ‘Sıkıntıların ciğer-

lerinden vücuduna inmiş' dedi. İki ilaç verdi, ilacı içmeyince, kaşıntıdan duramıyordum. 16 Ağustos gecesi son ilacı içtim. 17 Ağustos sabahı enkazdan çıktığım için, bir anda kasıntım geçti, ilaç içmeme gerek kalmadı.

16 Ağustos sabahı içimde büyük bir sıkıntıyla uyanımdım. Çok büyük bir sıkıntıydı, 17 yaşında olan kızım Deniz'im, Karamürsel sağlık meslek lisesinde 3. sınıfta okuyordu. 2000 yılında hemşire olacaktı. İhsaniye devlet hastanesinde 1 ay staj yapacaktı, 15. günüydü. kahvaltısını yaptırıp, hastaneye yolcu ettim. 12 yaşındaki öteki kızım Filiz, 5. sınıfı bitirmiş ortaokula gidecekti. Eşim emekli astsubaydı, yurt dışında gemilerde çalışmak için bir ay olmuştu İtalya'ya gideli.

Çocuklarımın yatakları, yatarken rahatsız ediyordu, onlara 15 gün önce iki tane ikiz yatak almıştım, çok mutlu olmuşlardı. Odamız çok güzel olmuştu, çok rahat yatıyoruz diye sevinmişlerdi.

Ama o yatakları çocuklarıma mezarları oldu.

Akşam için buzlukta olan kıymayı çıkardım, gözümeye az geldi, çocuklarıma sevdikleri yemekleri yapmak için, köfte patates kızarttım, pilav yaptım, ayrıca cacık, salata ile tatlı. Ama içimdeki sıkıntı giderek artıyordu, iki kızım ile yemeğimizi yedik, sonra televizyonu seyrederken çay içtik bisküvilerimizi, meyvemizi yedik.

Saat gece 11 oldu, çocuklarımın yanaklarından öptüm, iyi geceler diyerek odalarına yatmaya gittiler. O gece askeriyede havai fişek gösterisi vardı, ikisi de odalarından tekrar çıkıp, balkona koştular, havai fişeklere bakmak için. Ben de balkona çıktım ama göremedik, tekrar odalarına yatmaya gittiler.

Benim de içimdeki sıkıntı çok artmıştı, televizyonu kapattım, eliş çantamı aldım, yere oturdum, torbada hiç yap-

rakları koparılmamış takvimi aldım, okumaya başladım. İçimdeki sıkıntı artarken ben takvimin yarısına gelmişim, en son okuduğum yaprakta “Mal mülk her şey Allah’ın, biz onların emanetçiyiz” yazıyordu. Takvimi torbaya koydum, saate baktım 02.00 olmuştu, balkona çıktım, denize uzun uzun baktım, karşımızda Tüpraş’ı görüyorduk.

İçimdeki sıkıntı giderek fazlalaşmıştı. Balkondaki çekyata uzandım, hava aşırı sıcaktı, oradan kalktım, salona, oturma odasına yattım, orda da içim rahat etmedi, yatak odasına yatayım diye odama giderken çocuklarıma tekrar baktım, uyuyorlardı. Saate baktım, 3’e 20 vardı. Yatağıma uzandım. Dualarımı okudum. Yeni uykuya dalmıştım, yerden uğultuyla sallantı başladı, yataktan yatarken hopladım, o an,

‘Allah’ım ne oluyor?’ dediğimi hatırlıyorum.

Küçük kızım da, ‘Anne ne oluyor’ diye bana seslendi.

Bizim ev o ilk uğultuyu duyduğumuzda göçmüş, haberimiz olmamıştı.

‘Bir şey yok kızım’ dedim.

Büyük kızımın hiç sesi çıkmadı.

Küçük kızıma, ‘Yanıma gel’ dedim. Sıkışmıştı.

‘Kalkamıyorum, kımıldanamıyorum’ dedi.

Ben kalkayım yanlarına gideyim dedim, ben de kalkamıyordum, o anda deprem hızlandı. Dünyanın sonu geldi, kıyamet kopuyor diye düşündüm. O ara küçük kızım hâlâ konuşuyordu,

‘Anne ne oluyor?’ diye soruyordu.

Ben de ‘Bir şey yok kızım’ diyordum.

Bizim ev yavaş sallantıda yıkılmış, hızlandığında da bina birbirine karışmış, alttakiler üste, üsttekiler alta. Bizim alt katlarımızda olanlar, göçüntünün üst katlarında çıkmıştı. Ben de üst kattaki komşumun karyolasının ayağını

tutuyordum. Sağ elim koynumdaydı ancak sıkışmış oyna-
tamıyordum. O ara küçük kızım hâlâ konuşuyordu,
büyük kızımın hiç sesi çıkmamıştı. Sonradan öğrendik ki,
o ilk yavaş sallantıda başına kiriş düşmüş, anında ölmüştü.

Sonra, göçüntü altında, dışarıdan koşuşturma ayak
sesleri, konuşmalar duymaya başladım, bir şey oldu her-
halde diye düşündüm,

‘İmdatttt’ dediğimi hatırlıyorum.

Çıkarılınca kadar, bunun halen bir deprem oldu-
ğunu bilmiyordum.

Birisinin, ‘Burada kadın var, canlı var’ dediğini duy-
dum. Bana, ‘Elini uzat’ dediler, elimi uzattım.

Yüzükoyun çıkardıklarını hatırlıyorum. Çıktığımda,
‘Aaa ev yıkılmış’ dediğimi hatırlıyorum.

O ara küçük kızım hâlâ konuşuyor,

‘Anne ne oluyor’ diyordu. Ben de,

‘Bir şey yok kızım’ diyordum.

Sonra binadan duman çıktığını gördüm,

‘A ev yanıyor çocuklarım yanacak’ diye, elime küçük
bir kâse geçti, sokak çeşmesinden su almaya gidiyordum.
Komşular,

‘Sen burada çocukla konuş, biz su getiririz’ dediler.

Ben yataktayken de dışardayken de büyük kızıma

‘Denizzzzz, Denizzzz’ diye sesleniyordum, ama cevap
vermiyordu. ‘Filiz ablana seslen’ diyordum. O da, ‘Abla’
diye sesleniyor, “Cevap vermiyor” diyordu.

Ses o kadar yakından geliyordu ki, tırnaklarımla ka-
zısam çocuklarımı çıkaracağım gibi geliyordu. Biz 5. katta
oturuyorduk, üstümüzde 1 kat daha vardı, 1 kat ve çatı
bizim daireye doğru kaymıştı, çatı bütün halde kalıp gi-
biydi. Işıklar depremde kesilmişti, komşuların ışıldakla-
rıyla etraf az aydınlanıyordu. Sonra ışıldaklar bitince,

araba farlarını yaktılar. Kızım hâlâ konuşuyordum, önce sakindi, sonra, 'Anne soluk alamıyorum, anne kurtar' diyordu. Ne var ki elimden bir şey gelmiyordu. Sonra koyunu kesince kık kık sesler çıkar ya kızım da öyle ses çıktı, bir daha konuşmadı. Ben çaresizdim.

Hava aydınlanmaya başladı, etrafa baktım sitemizde, her yerde yıkılmış evler gördüm. Çok korkunç manzaraydı. Ben buradan çıktım dedim, komşularım beni çıkarmışlar.

'Yok biz seni buradan çıkardık' dediler.

Çıkardıkları yere baktım, çıkılacak gibi bir yer değildi.

'Ben yarım saat sonra çıktım' dediğimde,

'Biz seni 2 saat sonra çıkardık' dediler. Demek ki arada kopukluk olmuştu, bayılmıştım herhalde. Kızım hâlâ konuşmak istiyordum ama cevap vermiyordu.

'Çocuk öldü' dediler, beni yeşillik alana götürdüler.

Ben orada durabilir miyim? Hep enkazın oraya gelip,

'Deniz, Filiz' diye seslenmeye devam ettim.

Ama cevap vermiyorlardı. O ara 17 plakalı araba gördüm, yanlarına gittim,

'Siz Çanak kale'den mi geldiniz?' diye sordum.

'Evet annemizi almaya geldik' dediler.

'Benim 3 kızım vardı, Yasemin'im evliydi, Çanak kale'de oturuyorlardı.'

Evi tarif ettim,

'Benim kızıma haber verir misiniz?' dedim.

'Annen sağ ama kardeşlerin öldü' dersiniz dedim,

'Bir de söyleyin sakın onlar buraya gelmesin' dedim,

Çünkü çocuklarım öldü, onlara da bir şey olmasın diye.

'Tamam teyze haber vereceğiz' dediler.

Ben yine enkaza gidip çocuklarıma sesleniyordum, hava kararmış akşam olmuştu, sağ olanlar yukarda yeşillikte toplanmıştık, komşularda olan cep telefonları çekmi-

yordu. Akşam 9 ile 10 arası bir patlama duyuldu. Herkes, 'Tüpraş patladı' dedi.

Ama ben, 'Ev yanıyor çocuklarım yanıyor' diye enkaza koşturdum.

İki kişi kolumdan tutup engel olmaya çalıştı. Binamız yanıyordu. Çaresizdik, tüpler mermiler gibi patlıyordu, gecenin karanlığını aydınlatıyordu. O anda ben de enkazda olup yanmayı çok istedim. Elimizden bir şey gelmiyordu. Gece saat 2 gibi komşumun telefonu çekince, kızımı aradım, Eskişehir'de abimleri aradım. Uzun aramadan sonra abim ev telefonunu açtı.

'Bir ben enkazdan çıktım, çocuklar yanıyor' dedim, telefonu kapattım.

Uykusuz gecedен sonra sabah oldu. Bina için için yanıyordu. Komşuların arabasıyla askeriye gittik, kriz masasındakiilere, 'Bizim bina yanıyor, çocuklarım öldüler, bari yanmasınlar, itfaiye yardım göndersinler' diye yalvardım.

Baştaki komutan, 'Git başımızdan, bizim de kayıplarımız çok' diye beni azarladı. Ben de, 'Yirmi iki yıldır asker eşiyim, çocuklarım da asker çocukları' dedim.

'Adres yazdır. Buranın işi bitince yardım gelir' diye başından savdı.

Enkazın oraya geldiğimde, bir baktım büyük kızımın arabalarını gördüm. Ama araba arkası önü yamulmuş. Sarıldık ama, 'Siz niye geldiniz' diye de kızmışım.

Allah onları korumuş yine de. Karamürsel'de arkadan araba çarpınca onlar da öndeki arabaya çarpmışlar. Sonra bir baktım, annem, iki abim, bir erkek kardeşim, ablamın beş damadını gördüm. Onlar da iki araba gelmişler, kazma kürek getirmişler.

Çarşamba günüydü, damadım ve tüm erkekler kazma küreklerle kızımın ses verdiği yeri kazmaya başla-

dılar, uzun uğraştan sonra balkonlu, çocukların odasına, Pimapen cama ulaştılar. Pimapen'i çekince büyük kızımın başı, göğsünden yukarısı çıktı. Başı yastıktaydı. Hafif yan dönüktü başı, yüzünde kolon vardı. Yüzünün diğer tarafı camdan çizilmişti, kısa saçında bez tokası vardı, o bile çıkmamıştı. Gözü hafif aralıktı, uyuyor gibiydi. Göğsünün üzerinde elleri duruyordu. Üzerinde bir kat, bir de çatı kalıp gibi olduğu için fazla çıkaramadık. Hava kararmıştı. Kediler, köpekler, fareler geziniyordu etrafta. Çocukları yerler diye oradan ayrılmak istemedim. Çünkü büyük kızımın göğsünden yukarısı açıkta kalmıştı. Etraftan bulunan tahtalarla, kartonlarla bezlerle üzerini örttük.

Perşembe sabahı oldu. Yeşilliklerden enkaza geldik. Yine kazmaya devam ederken, bir araba gördüm. Hemen koşturdum, 'Benim çocuklarım öldü, yanmasınlar' dedim. Çünkü bina için için yanıyordu, bizim taraf, 'Tamam teyze yardım edeceğiz' dediler.

Mazotla çalışan, içi matkap olan arabaydı. Onlar demirleri kesip betonu kırmaya çalışırken, iki otobüs geldi. Hemen onlara da koşturdum. İçinden askerler indi. Onların da kazma kürekleri vardı. Enkazlara dağıldılar. Uzun çalışmalar sonunda battaniye hazırladılar. Büyük kızım Deniz'i ölü olarak çıkardılar. Battaniyeye sardılar, kenara bıraktılar. Arkadan çarşaf hazırladılar, küçük kızım Filiz'i çıkardılar. Çarşafa sardılar. Bakmak için koşturdum. Büyük kızımın battaniyesinin içine sardılar, görevli subay başlarına asker koydu. 'Ne annesine ne de başka kimseye göstermeyeceksin' dedi.

Subaya da, askere de yalvardım kızlarımı göstermediler. 'İyi haliyle hatırla teyze' dediler. Çok yalvardığım halde göstermediler. Çok ısrar edince subay, 'Teyze büyük kızını gösterelim' dedi.

Az gösterip battaniyeyi kapattı.

Daha sonra bizim alt katta oturan 40 günlük yeni evli çift vardı. Bir de misafir görümce. Komşuların beni çıkar-
dıkları yerin üstünden bir yerden yarı çıplak, haşlanmış
vaziyette çıkardılar. Şofben tüpü de onlardan patlamış, ce-
nazeleri çok kötüydü, saçları kopuyordu, etleri battaniyeye
sarılırken kopuyordu, beyinleri görülüyordu, onları da
battaniyeye sardılar, kenara koydular, arkadan görümceyi
çıkardılar. 1. katta oturan komşumuzun kocası, kızı da ölü
çıkarıldı. Bayan da benim gibi enkazdan sağ çıkarıldı.

Zaten ikimizin sağ çıkmasına mucize dediler.

Bizim taraftan yedi kişi öldü. İki kişi sağ çıkarıldı. Bi-
namızda her katta iki konut vardı. Karşımızdaki daireler
çatı bize doğru kaydığı için üstü açılmıştı.

O konutlardan felçli bir bayan bile sağ kurtarıldı.
Felçli bayanın eşi kaçarken merdiven boşluğunda ölm-
üştü, o konutlardan 10 kişi sağ, 1 kişi de kayıptı. Kayıp kişi
bizim karşı komşumuzdu. O enkazdan kendi çıkmış.

‘Komşular yaralısın, seni hastaneye götürelim’ demiş-
ler. O da, ‘Ben gidiyorum’ deyip gitmiş.

Perşembe günü de akşam üzeri olmuştu. Askeri bir
pikap gelmişti. Hemen koşturdum,

‘Bizim çocukların cenazeleri çıktı, onları mezara gö-
türelim’ dedim. ‘Tabii ki beni götürmediler, ailemizin er-
kekleri, daha önceden kepçeyle sıra sıra açılmış mezarlara
götürüp yan yana defnetmişler. O andan sonra artık ken-
dimden geçmişim, sabaha kadar verdikleri ilacın etkisiyle
de uyumuşum. Sabah uyandığımda birçok akraba gel-
mişti. Yurt dışından eşim de gelmiş gece, sabah kendisini
gördüm. Hep beraber mezarlığa gittik dualarımızı ettik.

Herkes arabalarına binip Eskişehir’e gittiler. Biz de
ben; eşim, kızım, torunum, damadım, Çanakkale’ye git-

mek üzere yola çıkmıştık, ama ben gitmek istemiyordum. Yanan kızımı bana göstermedikleri için oradan ayrılmak istemediğim için tekrar enkaza döndük. Yabancı kişilerle köpekler gelmiş, canlıları aramak için, bende hemen yanlarına gidip, 'Benim çocuklarım var' dedim.

Dört, beş kez köpekleri çocukların çıkarıldığı yere girip çıkıyordu. Bana, 'Yok' diyorlarmış, zor anlaştık.

Sonunda Çanakkale'ye döndük. O gece hepimiz salona, yere, halının üzerine uzandık. Sabah olduğunda kızımın arkadaşları komşuları başsağlığına gelmeye başladı. Bense televizyondan deprem haberlerini seyrediyordum.

Hâlâ küçük kızımı yandığı için bana göstermediklerinden onun çıktığına inanmıyordum. Büyük kızımı betonlar korumuş, sadece sağ ayağı, dizinden aşağısı boşluktaymış. Dizden aşağısı yanmış. Ben ayağını görmemiştim. Ben, Gölcük Değirmendere'ye gitmek istediğimi söyledim. Götürmek istemediler. Evden kaçarak garaja gittim. Otobüse bindim, hareket etti ama Çanakkale'den çıkmadan otobüsü durdurdular. Eşim ile damadım beni indirmek istediler, ben de inmek istemeyince damadım,

'Anne ben seni yarın götüreceğim' diye söz verdi. Ben de otobüsten indim, eve geldik. Beni askeri hastaneye götürdüler. Vücudumda yaralar, ezikler çatlaklar varmış, hiper tansiyon çıktı. En önemlisi 6 aydır kaşıntılarım ilaç içmediğim halde geçmişti. Doktora onu söylediler. Doktor da, 'Ne güzel derdinden kurtulmuşun teyze' dedi. Ben de,

'İki kızım öldü, keşke onlar yaşasaydı da ben ömür boyu ilaç içseydim' dedim. Doktor da üzüldü, eve geldik. Eşim anasının yanına İstanbul'a döndü. Biz de sabahleyin çocuklarla Değirmendere'ye döndük. Kızılay çadırları kurmuşlardı, biz de bir çadır aldık. Çadırdan mezarlık görünüyordu. Orada olduğum için mutluydum. Mezardan

ayrılmıyordum. Sonraki gün baktım eşim çadıra gelmişti. Onu görünce hiç mutlu olmadım. Problemlerimiz vardı. Çocuklarım da ölünce ondan ayrılmayı kafama koymuştum. İçki, kumar çocuklarım için çektiğim bir evlilikti. İki ay Kızılay çadırında kaldık.

Bu arada Lüleburgaz'dan gelen askeri çadırların Değirmendere'ye kurulacağını öğrendim. Gidip komutana durumumu anlattım.

'Tamam kardeşim çadırın hazır olunca buraya gelir çadırına girersin. Şimdi Çanakkale'ye gönül rahatlığıyla git' dedi.

Her dinlediğin ağırdan acı ağıtlar, bir başka çıkıyordu. Bir çoğu da çalıcılardan, soygunculardan, vurgunculardan söz ediyordu.

'Bizim apartmanda oturmayan kişiler 40 günlük yeni evli gelinin hiç açılmamış kurdeleli çeyiz bohçalarını bizim diye alıp götürenleri gördüm. 'O sizin değil' dediğimde arkalarına bile bakmadan gittiler. Ne vicdansızlıktı. Ben betonlar arasında sıkışık halde 3 tane içi yorgan yastık dolu, hurcumu gördüm, a bunlar benim hurçlar dedim komşular alsana dediklerinde hurcu ne yapayım benim çocuklarım enkazda dedim. Binamız yandıktan sonra babamın bana çeyiz aldığı ilk çıkan Singer Piko dikiş makinesinin başını gördüm, onu da alıp gittiler. Depremden 2 gün sonra Türkiye'nin her yerinden iyi kişiler yardımlarını getirmeye başladılar, (aklınıza gelen her ihtiyacı) tenekeyle peynirler geliyordu.

'Abla ihtiyacınız olur' dediklerinde 'Fazlaya gerek yok, çok ihtiyacı olanlar var' dedim.

'Abla sen onu düşünme' diyorlardı.'

Cuma günü tüm akrabalar çocuklarımın mezarına gidecektik, oradan da herkes başka şehirlere evlerine döne-

ceklerdi. O ara görümcem ile kocası büyükçe bir kutuya yiyecekleri dolduruyorlardı, arabalarına koydular. Neden aldıklarını sorduğumda 'Yazlığımızda yeriz' dediler. Çok şaşırmıştım. 'Siz evlerimize gidiyorsunuz, burada evsiz kişilerin ihtiyacı var' dedim. Onlar adına utandım, çevremden, senin yeğenlerin ölmüş, o yiyecekler nasıl boğazından geçti bilmiyorum.'

'Utanmamışlar.'

'Kızılay çadırına yerleştik, orada da acı tatlı günler geçiriyorduk, eşimin maaşı vardı. Kendine; salam, kır pide-leri ile yiyecekler alıyor, çadırın içinde yiyordu. Bana da uzatıp nah çadır köpeği sen de ye diyordu. Ben onun aldıklarını yer miyim, gururum vardı. Sıra bekleyerek 3 öğün yemeklerden 2 kişilik alıyordum, onu da insan yerine koyuyordum. 'Gel yemek ye' dediğimde, 'Sen ye ben Kızılay yemeği yemem' diyordu. O an çok dua ettim inşallah aç kal Kızılay yemeğine muhtaç ol diye, ama kötü-lere bir şey olmuyor, orada çok yardımlar geliyordu. Hiç çocuğu olmayanlar paket paket çocuk bezleri topluyordu, kuru gıdaları, battaniyeleri, her şeyi fazla fazla topluyorlardı. Tanıdığımız kişiler vardı aralarında evleri bile yıkıl-mayanlar vardı, onlar da gelenleri kapşıyorlardı.'

'Gel de bu tür kişileri kurtar!'

Yerinde durum belirlemesi yaptılar. Sonra, bazı yerel gazeteciler onları en çok göçen yerlere götürdüler. Gözle-rine inanamıyorlardı, bataklık, sazlık içlerine, dere yatağı-nın yanı başına 6 ile 8 katlı yapılar yapılmıştı, yenileri de yapılmaktaydı. Hem de 'Deprem Dayanıklı Konutlar' kan-dırmacası levhasını yapının önüne dikerek!

'Bunlar kaçak mı?'

'Yok Belediyeden izinli' dediler.

Nasıl olurdu bu 'Kıyım Konutları' nasıl yapıldı? Ay-

rica bu dolgu üzerinde bir tane cami de yapılmıştı. Deprem, yükünme (namaz) sırasında olsa idi ne olurdu? Bunların hiçbirini bırakın M7,5'lik, M6,5'lik bir depreme bile dayanamazdı. Göçebilir, yan yatabilir, devrilir, tepe taklak giderdi. Değirmendere tam da Kuzey Anadolu kırığının gidiş yolu üzerinde en çekinceli konumda yer alıyordu.”

Dünya Kıran (Afet) Yasası şunu diyordu:

“Eğer bir depremle, bir yerdeki yapılar yaralanmış ya da göçmüş ise, o yapılar kısmen ya da bütünüyle onarılıp, ya da yeniden yapılaştırılıp yerleşime açılmaz.”

O nedenle bu kesim yapılaşmaya kapatılmalıydı. Nerelerin yapılaşmaya açılacağı, nerelerinin yapılaşmaya kapatılacağı ancak jeofizik, jeolojik, jeoteknik sayışmanlarının (jeofizik, jeoloji ile jeoteknik mühendislerinin) ortak çalışması ile belirlenebilirdi. Kaç katlı yapı yapılacağına ilişkin onayı da belediye kamutaylarında (belediye meclislerinde) uzmanlığı olmayan kamutay üyelerin vermemesi, kat yüksekliğinin ancak titreşimcik (microtremor) ölçülerini alma yetkisi olan jeofizik mühendislerince belirlenmesi gerektiğini gazetecilere vurgulamıştı.

Eğer, oraya, bataklık alana, dere yataklarına, yapılaşma iznini veren tüzel bir kuruluşsa o da yanlış yapmıştır. Neden, yerleşim için tepelerdeki kayalık alanlar önerilmemiştir?

Açıklamasını şöyle sürdürüyordu:

“Bu bölgede yapılacak yeni yapılar M7,5 büyüklüğündeki bir depreme dayanıklı olmalı, eskiler ise bu büyüklükteki bir depremten etkilenmeyecek biçimde güçlendirilmeli, kötü yapılar yıkılıp yeniden yapılmalıdır. Yerleşimler; deniz kıyısı, dere yatağı, sulak, bataklık düzlüklerden, kayalık dağaya doğru kaydırılmalıdır.”

Kaldı ki,

“Yapıların uzun boyları, ana kırık doğrultusu olan Doğu-Batı doğrultusunda uzanması gerekir.”

Gölcük’te, Adapazarı’nda da yerel yönetim, belediye, bataklık alanlarını çok katlı yerleşime açarak yanlış yapmıştır. Yanlış, benim gelişimle, küçük araştırmamla da kolayca ortaya çıkmıştı. Oysa, belediyeler toplumun güvenliğini sağlamak, onlara doğru hizmet vermek için oluşturulur. Güçlü olan belediye başkanları değildir. Bilgisinden değil, orunundan (makamından) güç alanlar en güçsüz bireylerdir. Ona güvenip, onu, o onurlu oruna (makama) getiren o kentte yaşayan toplumdur. Yanlış iş yapan belediye başkanlarını, o oruna toplum nasıl getirdiyse, aydın Türk toplumu onları benzer biçimde oradan da uzaklaştırabilirdi.

Yargı, toplumun sağpaylarını (haklarını) korumak için vardır. Yasalar var, Türkiye Cumhuriyeti’nin değerli savcıları var, doğru ile yanlış çalışan yöneticileri var. Canımızı korumak için yanlış yapanları ayıklamamız gerekir.

SUÇSUZ SUÇLULAR:

Mezopotamya'yı Sulayan, Yaratıcı Fırat Irmağı İle Deprem İçin Karakaya Yer Seçimi Anıları

Fırat ırmağını ilk gördüğüm yıl, 1977 idi. Karakaya Büvetini-barajını Doğu Anadolu kırığının yaklaşık 10 km uzağına gövdesi konuluyordu. Onu İTÜ-MTA olarak incelemek üzere bir jeofizik takımla Elazığ (Harran)-Sivrice ile Malatya (Hate)-Pötürge kentlerinde araştırma kampları kurmuş, dağların doruklarına deprem ölçerler koymuştuk. Çalıştığım yerlerde ilk kez yerli Kürtlerle Oğuzların birlikte barış içinde yaşadıklarına tanık oldum. Bu dağlık kesimde katırın bir kişiden daha değerli olduğunu gördüm. Dağların doruklarına EM dalga bağlantılı radyo-link deprem ölçerler yerleştiriyorduk. Yanımda çalışan 7 ile 8 kadar öğrenci, aygıtları dağ doruklarına yaya taşımak için üç katır tutmuşlardı. Ancak katırın biri kaçıp, geriye iki katırla dönünce, köylü onları katırı buluncaya dek dağda iki gün alıkoymuştu. Köylü şöyle söylüyordu:

“Buralarda bir katır, bir insandan daha değerlidir. Ya bulursunuz, ya sizi öldürürüm.”

Öteki unutmadığım anım ise, Sivrice, deprem gölü olan Hazar gölünde çıkan gümüş balığını, ayrıca Sivrice-lilerin birbirlerine kızdıklarında ötekinin bahçesindeki ağaçlarını keserek kıyınladıkları. Sivrice'ye bir üretimevi açılıp, yereller iş bulunca bu kötü gelenek de ortadan kalkmıştı.

Pötürge ile Doğanbey'de gördüğümüz konukseverliği, kayısı yedirmeden bırakmadıklarını, arkasından su içince ayakyoluna koştüğümüzü da unutamam.

Buradan geçen, Fırat Irmağı Güneybatı Asya'nın en

uzun ırmağı olmasına karşın, çevresinde ağaç olmamasına da yüksünürüm.

Bir anım da Pötürge'de; bir gün dağ başında çadırda algıcılarla depremci algılamaları yaparken ilbey (vali) ile kuvvet komutanı geldi. Çalışmaları izledikten sonra, ilbey beni yalnız olarak bir kenara çekip sordu:

"Hocam bırak bunları, bu masalları yemeyiz biz. Nasıl? Buldunuz mu onu?"

"Neyi?"

"Defineyi."

Deyince hem şaşırmış, hem de üzülmüştüm.

Fırat'ın tepesinde, kayısı ağaçlarıyla dolu Pötürge'nin yarısı Oğuz, yarısı da Kürt'tü. Bir gün camide bir söylenti çıkmış,

"Bu depremciiler geldiğinden beri her gün sarsılıyoruz. Bu adamlar Allah'ın işine karıştılar. Allah korusun basmıza daha büyük bir deprem gelebilir."

Daha sonra, ağızdan ağıza bu söylendi dallanıp, budaklanmış. Caminin imamı demiş ki,

"Allah'ın işine karıştıkları için, duyumum odur ki, bu cuma vakti namaz kılarken büyük bir deprem olacakmış."

Karakol komutanı bu duyumu bize çarşamba günü iletince, ben de takımı topladım.

"Arkadaşlar, ne olur, ne olmaz, yarın sabahtan çalışmaları durdurup, Malatya'ya gidiyoruz. Tüm düzenekleri de kapatıyoruz. Burada kimse kalmasın!"

İşte böyle.

Fırat Irmağının, başlangıç yerleri Ağrı Diyadin'den kaynayan Murat Irmağı ile Erzurum Dumludağ'da kaynayan Karasu Irmağı'dır. Onların çevrelerinde de ağaç, yeşillik, tarım alanı yoktur. Yerliler, tüm günlerini kahvelerde oturmaktadırlar. Bunlar Anadolu'nun verimli

topraklarını aşındırıp sürükleyerek, Mezopotamya'da çö-
ktererek uygarlıklara verimli ovalar oluşturmuştur. Bu iki
ırmak Elazığ il sınırlarında birleşerek Fırat Irmağı'nı oluş-
turur. Fırat, Erzincan, Tunceli, Elâzığ, Malatya (Hate), Di-
yarbakır, Adıyaman (Qumaha), Gaziantep, Şanlıurfa il
sınırını belirledikten sonra Suriye, daha sonra Irak toprak-
larına girer. Irak'ta denize uzak olmayan bir noktada Dicle
Irmağı ile birleşerek Şatt'ül-Arab Irmağını oluşturur.
Sonra, Basra Körfezi'ne dökülür. Irmağın en önemli kolları
Murat Irmağı, Karasu Irmağı, Tohma Çayı, Peri çayı, Çaltı
ile Munzur suyudur. Bu iki ırmağın arası yeryüzünün en
varlıklı petrol yataklarından birisidir.

Çalışmalara elimizde radyo-link duyargaları-anten-
ler, aküler, kablolarla giderken yereller bizi durdurup, ça-
ğırıyorlar:

“Meyandız bey, meyandız bey. Hele gelin, sizi konuk
etmeden bırakmayız.”

Israrlara dayanamayıp, gidiyoruz. Çay, yufkanın yanı
sıra, bol bol kayısı sunuyorlar. Yanımıza da kayısı verip
uğurlaşıyoruz. Yakıcı yaz sıcağında, bal gibi gün kurusu
kayısıları yedikten sonra susayınca, buz gibi soğuk su
içince ötürük-ishal olduk. Sık sık, çalışanlar durup koştur-
arak gittikleri, çalılıklar ardında işlerini görünce, anladık
ki kayısının ardından su içilmez.

Depremcik algılama yaptığımız durakların Pötürge
kırsalında konuşlandığımız, ana duraktan uzaklığı, 50 km
yarıçaplı bir çember üzerine ki dağ doruklarındaydı. Bir
gün osiloskoptan Ketirtepe'den bilgi gelmediğini gördüm.
Hemen cipe binip, yanıma bir Kürt işçi alarak çıktım.
Bizim deprem durağının olduğu yerde keçiler ile yaşları 4
ile 6 dolayında, biri kız olan iki çocuk vardı. Deprem ölçer
parçalanmış, im-sinyal yollayan duyurga-anten eğilmiş,

besleme telleri koparılmış, akü kırılmıştı. Elinde telleri kucaklamış olan çocuğu koşup yakaladım. Kız aşağısı uçurumsu tepenin üzerine doğru kaçtı. Kıza,

“Git babanı çağır hemen buraya” diye söyleniyordum.

Elimdeki çocuğun da kulağından tutup,

“Siz bu deprem durağını nasıl parçalarsınız” diye sorgularken, çocuk kulağını tuttuğum elime küt diye vurdu.

“Bana, söver gibi sözler söylüyordu.”

Kürt işçim,

“Hocam ne söylüyor biliyor musun?” diye sordu.

“Ne?”

“Ulan, benimle Kürtçe konuş. Ben Türkçe bilmiyorum diyor.”

O an birkaç saniye düşündüm: Kim suçlu? Biz mi? Onlar mı? Oysa, İstanbul’dan gelirken “İTÜ Deprem Gözlem Durağı Lütfen Uzak Durunuz” diye bir levha yazdırıp Ketir Tepe’ye dikmiştik. Onlar da onu eğip bükmüşlerdi. Onların o levha üzerindeki yazıyı okuyacak Türkçe bilgileri yoktu ki. Çaresizdim. Kullandığımız deprem ölçerlerin 3 tanesini MIT’den Jeofizik Mühendisi Prof. Dr. Mehmet Nafi Toksöz’den, 2’sini Kandilli Gözlemevi’nden Jeofizik Mühendisi Prof. Dr. Balamir Üçer’den ödünç almıştım. Kırılan da Kandilli deprem ölçeriydi. Gelirimiz geçimimize yetmiyor. Nasıl öderim? Nasıl hesap veririm kaygısında, üzüntü içindeydim. Kaçan küçük kıza seslendim.

“Haydi koş babanı çağır bana gelsin.”

Kız bir şeyler söylüyor, ben onu anlamıyordum. Kız uçurumun dibindeki köylerine gidip babasını çağırıyordu.

Kürt işçim bana dönerek, “Hocam boşuna bekliyoruz. Burada sen devlet adamısın. Buralarda devlet adamlarından korkarlar. Diyelim ki kız gitti babasına haber verdi.

Babası buraya geleceğine, silahını alıp, dağa kaçır. Haydi bırak çocuğu gidelim hocam.”

Çocuğu bırakıp, derin üzüntü içinde tıngır, mıngır geri dönmüştük. Bir gün baktık ki, jeofizik algılama yaptığımız Elazığ-Sivrice’deki özekten yaklaşık 100 km uzakta yerleştirilen bir deprem ölçerden bilgi gelmiyordu. Yanıma öğrencim Orhan Alpay’ı alarak gittim. Fırat’ı Malatya’dan aşır, bölgeye varınca öğleden sonra olmuş, güneş cayır cayır yakıyor, biz de cipten çok uzakta, dağ bayır dolaşarak aygıtları arıyorduk. Hem yorulduk, hem susadık. O sırada, güneş birden bire batıverdi, birdenbire ortalık kapkaranlık oldu. Ay yoktu. Biz dağın başında kalmıştık. Ne yol, ne yön, ne yolak biliyorduk. Orhan’la el ele tutuşup bir yöne doğru yürümeye başladık. Bir ara ayağımız bir çamura girdi. Aradık su yoktu. Ancak içinde sinekler dolaşan bir küçük çorak vardı. O kadar susamıştık ki, çamurun içindeki yaşı dillerimizle yalayıp, dilimizi ıslattık. Sonra yola koyulduk. Uzaktan bir radyo sesi işittik. Sesin geldiği yana doğru yürüdük. Bir ışık, bir aydınlık arıyorduk, yoktu. Birden bir yamacın tepesinde olduğumuzu anladık. Toprakta kayarak aşağıya indik. Sonunda bir yola inmiştik. Yoldan baş yukarı, inceden gelen radyo sesine doğru yürümeye başladık. Sonunda elinde radyo olan, ters yönde giden birisi ile karşılaştık. O kibriti çakınca birbirimizi gördük. Kumral 35 yaşlarında iri yarı biriydi.

Tanıştık. Nerden geldiğiniz sorduk.

“Kan davamız olan adamı Adana’da görmüşler. Onu vurmağa gitmiştim” deyince çok üzüldük.

Neyse. Bizi bir köyde o gece barındıracağını söyledi. Bu kez onunla yola koyulduk. Karanlıkta hiç görülmeyen, elektriğin olmadığı bir yerde, bir yaşlı köylü, döşek çıkartıp, güç bela bizi konuk etti. O da bizim, mühendis değil,

anarşist olduğumuzdan kuşkulanıyordu. Sabah, cipi bulup Pötürge'ye geri döndük. Ne günlerdi o günler!

Karakaya Büvetinin Doğu Anadolu kırığına yalnızca 10 km uzakta kurulmasının deprem bakımından sakıncalı olduğunu, yapılan jeofizik çalışmalar sonucunda bulmuştuk. Sonuçları, 1977'de Cumhuriyet gazetesinde yayınlayınca, Süleyman Demirel'in buyruğuyla, İTÜ Senatosunun baskısı sonucu, İTÜ Maden Fakültesi Dekanı, üzerime soruşturma açmıştı. Kimse bilimsel çalışma sonucuyla ilgilenmiyor, okumuyor, sormuyordu bile. O dönemde ele avuca sığmayan bir genç bilimciydim. Kutlama beklerken, soruşturma yemem, doğruyu araştırırken, kendi yurtdumda aldığım ilk "uyarı", ayrıca benim için büyük bir düş kırıklığıydı. Anladım ki, ülke; siyasilerin kazanç kapısı olan bir topraktı, bilimcilerin bilim yapmasının sınırını ancak siyasiler çizebilirdi. Ötesi, ülkemde gerçek araştırmaların olumsuz sonuçlarını, yapılmış gibi gösterilen bilimsel araştırma yolsuzluklarının ortaya çıkarılmasının suç olduğunu anladım. Soruşturmayı açanın yakıştırmış raporu hazırlayan ekip içinde olduğunu çok sonradan öğrendim. Eskiden başlayan bu yolsuzluk ileriki yıllarda büyüyerek tüm ülkeyi bulut bulut örttü. Ben doğru bildiğim yoldan dönmeyince başım, dertten hiç kurtulmadı. Ta emekli oluncaya kadar.

Kaynakça: 1. Yıldırım, Ahmet. "Fırat Irmağı" (Pdf). Karakaya Büveti İle Doğal Çevre Etkileri. Arastirmax.Com. 2 Nisan 2015 Yılında Kaynağından (Pdf) Arşivlendi. Erişim Eski: 3 Aralık 2014.
2. "Fırat Irmağı Üzerindeki Büvetler İle Hes'ler". Enerji Atlası.Com. 5 Mayıs 2016 Yılında Kaynağından Arşivlendi. Erişim Eski: 13 Aralık 2016.

ÖLÜ TORBASINDA BİR DİRİ

Sami Dünder 1999 depreminde 36 yaşında, eğlence düzenlemesi yapan bir kişiydi. 17 yaşında iken 1980 darbesinde solcu diye tutuklanmış, çok ağır kıyınç (işkence) görmüştü. Yattığı tutukevlerinde tam 4 bin tane betik okumuştur. Sigara, içki kullanmazdı. Oldukça erkin, kıpır kıpır, yerinde duramayan, toplumsal ilişkileri oldukça gelişmiş bir gençti. 1999 depremi gecesi 16 Ağustos'ta donanmadaki eğlenceleri düzenlemek üzere bir haftadır Gölcük'te bulunuyor, orada kalıyordu. Dönemin Donanma Komutanı Oramiral İlhami Erdil Paşa'nın uğurlanma toyunu düzenlemesini üstlenmişti. Erdil Paşa, Deniz Güçlerinin başına getirilirken, onun yerine Oramiral Bülent Alpkaya atanmıştı. 15 Ağustos'tan beri havuz başında kurulacak belenlikte (sahne), ezgi, ses, ışık, görüntü, fişek, gemici süslemeleri içeren bir eğlence düzenleniyordu. Donanma çalgı takımı da alıştırma yapıyordu. 16 Ağustos 1999 Pazartesi günü, saat 18.30'dan sonra konuklar geleneksel Batı ezgileri eşliğinde karşılandı. Gece olağanüstü sıcak mı sıcaktı.

Saat yaklaşık 20.00 dolayında olmalıydı. Eğlenceler Topkapı ezgi takımında Ertuğrul Çayiroğlu'nun dinletisi ile başladı. Ancak ses kutularından bir türlü nedeni çözemedikleri uğultu geliyordu. Düzeneklere baktılar bir eksiklik yoktu, ancak boğukluk giderilemiyordu. Aslında anlamadıkları bu durum yerin yürümeye başladığı süreçte saçtığı irkitim (elektromanyetik) ile basınçla türeyen kıvılcaklar dalgaların elektronik düzenekle etkileşmesi, onu etkisi altına almaya başladığı süreydi. Bilinememişti. Artık, aratan basınca dayanamayan, direnci kırılan, yenilme aşamasına denk gelen yer kabuğunda, yer çatlamaya başlamış, çatlaklar birleştirerek sü-

artık dayanamıyorum. Direncim düştü, kaçın, kaçılın, çok güçlü geliyor, çok güçlü yükleniyor, artık tutamıyorum” diye bağıırıyordu. Oysa, onlar, “Deprem önceden bilinemez” diyen, “bilgisiz bilimcilerin” söylediklerinin bilinçsizliğiyle konuşmakta olan Yer’i görememekte, duyamamakta, belirteçleri anlayamamaktaydı.

Oysa, Yer, çığrınıyordu!

Erdil Paşa gibi, konuklar da bu aksamaların nedenini bilemezlerdi, bilemediler. Eğlenceler sonunda Sami Dünder işini bitirmiş, başarılı sunuşu için kutlanmış, karşılığı olan akçasını almış, dönmek üzere arkadaşları ile düzenecekleri söküp toparlanıyorlar, yaklaşık 40 er onlara yardımcı oluyordu. Erdil Paşa, onun o gece orduevinde kalmasını ısrarla istemiş, “kahvaltıyı birlikte yapalım” demişti. Ona, orduevinin birinci katında, Poyraz Koyuna bakan bir geniş oda vermişlerdi. Odası 5 katlı bir yapının, birinci katındaydı. Oysa o, bir an önce gitmek istiyordu.

Sami Dünder, çok bitkindi, gözlerinden uyku akıyordu, eline kaldıracak, adım atacak gücü yoktu. Üstüne üstlük bir de yakıcı sıcak. Soluk almada bile güçlük çekiyordu. Suyun altına bir an önce girip serinlemek, terini atmak istiyordu. Kalmaya karar verdi.

Kısa donunu giydi. Saat 02.45 dolayındaydı. Yatağa şöyle uzanmış, kendinden geçer gibi olmuştu. Ancak birkaç kez yatıp, kalkıp dışarıda aracında unuttuklarını aldı geldi. Sanki bir şey onu dışarıya çekiyordu. Sonra cırılçırılak yatağa uzanmışken kendinden geçti, uyudu kaldı. Saat 02.55 dolayındaydı. Yerin depreşmesine dakikalar kalmıştı. Tam uyumuşt ki, saat 03.02’yi gösterirken, birden korkunç bir gürültüyle altındaki yapı kaymaya, göçmeye, sanki yerin içine doğru gömülmeye başlamıştı. Karanlık içinde yuvarlanıyor, başına cam, tahta, beton çarpıyor, toz

duman içinde yapıyla birlikte yerin içine doğru göçüyordu, yuvarlanıyordu, düşüyordu.

“Bu nasıl bir karabasan? Yuvarlanıyorum. Bir şeyler düşüyor başıma, acıyor. Üstüme taşlar yıkılıyor. Eziliyorum gitgide. Uyanmalıyım! Tanrım bu nasıl bir düş? İnsan düşte bu denli gerçekçi acı duyar mı ki? Yani acı gibi bir şey duyumsar evet, ancak gerçek bir acı duymaz. Uyanmalıyım, uyanmam gerekir!

Yoksa, bu karabasan düş değil, gerçek mi bu? Tanrım ne olur düş olsun. Eziliyorum, direnemiyorum, üzerime bir şeyler yıkılıyor, bunlar beni oldukça sıkıştırıyor. Eziliyorum. Tanrım eziliyorum! Ne olur kurtar beni bu düştten. Düş değil bu!

“Tanrım kurtar beni. Güç ver Tanrım. Kurtar beni.”

Uyanığım aslında, uyanmışım o sarsıntıda çoktan. Algılamadım durumumu, çaresizim. Yıkılıyor yapı. Ben altında kalıyorum. Eziliyorum. Hiçbir şey göremiyorum. Hiçbir şey yapamıyorum.

Depremi oluş anını bir düş sanmıştım. Bir yuvarlanma duyumsuyordum, bir şeyler düşüyordu başıma, acı duyuyordum. Sonra baktım ki, düşte insan bu ölçüde acı çekmez. Yani acı gibi bir şey duyumsar, ancak gerçek bir acı duymaz. Sonra uyanma isteğiniz varsa düştten uyanırsınız. Uyanma isteğindeydim ben, düş olduğunu sandığım için uyanmayı istedim. Oysa uyanıkmışım. Uyanmışım o sarsıntıda. Sonra olayı algıladım, bir yıkılmanın içindeyim, yıkılıyoruz, yerin içine dalıyoruz bir biçimde. İlkokulda belleyip sonra bir daha gereksinme duymadığım, anımsamak istediğimde belleğimden okuyamadığım “inançlılık sözü” nasıl olduysa birden ağzımdan dökülüvermişti.

“Eşhedü en la ilahe illallah ve eşhedü enne Muhamme-

den abdühü ve resulü” (Evrende Tanrı’dan başka tapılacak yoktur, ayrıca Muhammed onun elçisi ile kuludur.)

Ölüyordum, ölürken inançlılık sözünü mırıldanmalıydım. Bunu bilinçaltım kendi kendine tepki olarak yapmıştı. Oysa yaşamımda, hiçbir dönemde inanç sözünü söyleme gereksimim olmamıştı. Bundan gayrı filmlerde izlediğimde, aşırı alaycı bulurdum bu tür anlatımları. Oysa gerçek öyle değilmiş. Ölüyordum, ayrıca çaresizdim. Her şey öz denetimim dışında geliyordu.

Debelenmeye başladım ancak olmuyor. Hiçbir yolu yoktu. Gücümün son sınırını da kullanıyorum, ancak ezilmeyi, yıkıntılar altında, ona buna çarparak düşmeyi sürdürüyordum. Oysa ben ilk kattayım, neden düşeyim ki? Aklıma gelmiyor ki, yer yarılacak, ben yapıyla birlikte yerin içine düşeceğim. Nasıl düşünebilirim?

Tam olarak ne olduğunu bile bilmediğim bir kumkumanın içindeydim. Açıkçası durmadan eziliyor, gitgide sıkışırıyordum. Kurtulmaya çalıştıkça daha da çok sıkışırıyordum. Tam olarak nasıl devindiğimi de bilemiyordum. Üzerime gelen şeyleri itmeğe çalışıyor, ancak neyi ittiğimi de bilemiyordum. Sonra yıkıntılar içinde uçuşmam durdu. O sırada ne konumda olduğumu da algılayamıyordum. Baktım ki gücümün yetebileceği gibi bir şey değil. Durdum. Durunca, düşünmeye başladım. Önce ellerimi ırlatmaya çalıştım, ellerimin konumu iki yana açık olarak kalmıştı. Bedenim de ‘S’ biçiminde, çengel gibi kıvrıktı. Hiçbir yanıma dönemiyordum. Bu arada soluyamıyordum da, çünkü ağzıma toprak dolmuştu, tümüyle. İyice de sıkışmış, ezilmiş durumdaydım anlaşılan.

Soğukkanlı olmalıydım. Sürekli öyle olmuştum yaşam boyunca. Başıma ne gelirse, anlık korkunun ardından hemen ürpertiği atlatıp mantıklı, ayrıca kıs kıvrak çözüm-

ler üretmeye uygundu beynim. Yok, olmaz, bu kez yapamıyorum. Mantık yok. Korkunun da ötesinde bir duygu yaşıyordum. Ölüyordum, ancak hiçbir şey yapamıyordum. Sona gelmiştim. Ne var ki böyle bir sona hiç de hazırlıklı değildim.

“Neden? Neden? Nedeeeeeeeeeeeeennnnnnnnnn?”

O an duyumsadıklarımı anlatamam. Ölümün, çok büyük acı vererek koluma girmesini nasıl anlatabilirim? Çaresizliğimi nasıl anlatabilirim? Ummadığım anda, ummadığım bir biçimde acılar çaresiz can çektiğim o anı size nasıl tanımlayabilirim?

Bitti işte. Her şey bitti. Hiç gelmeyecek sandığım, en azından daha uzun bir zaman sonra, hazırlıklı iken karşılaşacağımı sandığım ölüm, yanı başımdaydı. Üstelik çok kötü bir durumu yaşatarak son anlarımda... Nasıl oldu da bana böylesine acı bir ölüm uygun görüldü? Önce mezara gidip sonra ölmek buydu işte. Bu bana verilebilecek en büyük kıyındı (ceza). Cehennem bile olabilirdi, ancak böyle değil... Korktuğum tek şey başıma gelmişti. Diri diri gömülmüştüm, sonra acılar içerisinde çaresiz, kımıldanmadan, kap karanlıkta, ezilmiş olarak ölümü beklemekteydim.

Tanrım dedim, düşünme gücü ver bana, ne olduğunu anlayayım. Dayanma gücü ver. Ne olur kurtar beni, ne olur. Henüz ölmemiştim. Göz gözü görmez karanlıkta bir ses duymaya çalıştım. Belki birileri vardır, beni kurtarırlar diye umut ettim. Ancak boşuna. Ne ses var, ne de bir kıpırtı. Yalnızca acı ile sıkışma, daha da kötüsü soluksuz kalmak üzereydim. Ne olursa olsun yaşayabildiğim ölçüde yaşamalıyım diye düşündüm bir an. Öncelikle soluk almalıyım. İlk kez beynim çalıştı, sonra ilk girişimimi seçtim. Solumalıyım. Bunun için ne yapabilirim, nasıl soluk alabi-

lirim? Ağzımdakiler ne? Toprak. Toprağın içinde soluk var. Çarçabuk yülün (beyin) büyük bir kıvraklıkla bunları düşünmeye başladı. Bir kişi yaklaşık beş dakika badenindeki soluk ile yaşayabilir. Bunu geçmişte aldığım eğitimlerden biliyordum.

Önce biraz soluk alma eğilimine girdim. Baktım ki toprağın içinden emebiliyorum. Ağzım boğazıma dek dolu, ona karşın soluk almaya çalışıyorum. Bu arada her iki elimi de uğraşarak ağzıma doğru yaklaştırmaya çalışıyorum. Bu arada her iki elim de sıkışmış, ezilmiş durumdaydılar. Oysa iyi olan bir şey de vardı; sağ elimin bulunduğu yer biraz daha yumuşak, ayrıca uğraştıkça bir yol açabiliyordum.

Bunu bilince sol elimi bırakıp sağ elimle kazıdım. Parmaklarımla kazıya kazıya yol almaya çalışırken kazıdığım alanın arkası hemen toprakla doluyordu. Bir süre sonra ağzıma dek ulaştım. Ağzımın içini temizledim. Ancak elimi ağzıma getirdikçe boş kalan yere toprak doluyordu. Çabalarım sonuçsuz kalıyordu. Soluk alma boşluğumu oluşturamıyordum. “Bunu becermeliydim!” dedim. İlk başarımaya ulaşmalıyım. Sonunda son bir uğraşla bu işi çözdüm, soluk almayı başardım.

Başka hiçbir biçimde kımıldanamıyordum. Yapabileceğim bütün iş sağ elimi kıpırdatmaktı. Artık durumu algılamaya çalıştım. Acaba ne durumdayım, neler oldu da bu duruma geldim? Nasıl bir kıranın içindeyim? Tüm olasılıkları düşünmeye başladım. İki olasılık geldi aklıma. Birisi deprem, ötekisi bombalanmış olma olasılığı.

Niçin bombalanmış olabiliriz? Çünkü çok uygun bir ortam. Eski Donanma Buyrukbayı (komutanı) Oramiral İlhami Erdil Paşa Deniz Güçleri Buyrukbayı oluyor, onun yerine de Oramiral Bülent Alpkaya Donanma Buyrukbayı

olmak üzere atanıyor. Çağrılılara baktığınızda yurt dışından gelen bir Alman Donanma Buyrukbayı, İsrail Donanma Buyrukbayı, çeşitli yandaş uluslardan donanma buyrukbayları ya da deniz güçleri buyrukbayları, çok sayıda denizbey (amiral), üst orunlu subay, sanatçı, iş adamı, çok önemli bir çevre... Türkiye'nin yazgısını değiştirebilecek insanların bir arada olduğu yerden söz ediyoruz. Açıkçası burası bombalanmayacak da neresi bombalanacak?

Süre geçiyor, ancak karanlıkta sanki süre duruyor. Halen hiçbir ses yok. Kapkaranlık. Bir yandan aklıma başka şeyler de geliyor. Başka insanlar da yaşıyor mu, çevremde bir boşluk var mı? Benim bulunduğum yerde boşluk olmayabilir, sıkışmış durumdayım çünkü. Ancak belki çok büyük bir yıkım değil de, bir kısım yerlerde boşluklar oluşmuş, bunun içerisinde insanlar tutuklu kalmış, bağılıyor olabilirler. Onlar bağırırsa, ben de onlara bağırırsam, onlar beni kurtarmaya çalışırlar gibi çok sayıda seçenek düşünüyorum kafamda. Bağırmaya başlasam mı acaba?

Ancak bağırmıyorum, çünkü önce ses duymam gerek. Ses duymadan ses vermek yanlış, güç yitireceğim. Kaldı ki soluk almakta güçlük çekiyorum, az bir hava ile yaşamaya çalışıyorum. Bir de bu soluğumu kullanmaya kalkarsam o durumda daha çok içime hava çekmeye çalışacağım. Dolayısıyla güvenmedikçe ses çıkartmama yolunu seçtim. Hiçbir ses çıkarmıyorum, ayrıca aşırı kımıldanmıyorum ki gücüm düşmesin, güre içimde kalsın. Kıpırdamamaya çalışıyorum. Kaldı ki kıpırdayamıyorum ancak yine de kıpırdama isteğim var.

Birden korkuya kapıldım. Bu yapı çöktü, olasılıkla elektrik, su, kanalizasyon bu yapının içinden geçiyor. Acaba bunların bana nasıl bir etkisi olacak? Böcek, sıçan, kim bilir neler var şu anda benim çevremde. Acaba onların

bana bir saldırısı olacak mı? Herhangi bir elektrik akımı bana bir dokunca verecek mi ya da su basması? Su basarsa yapabileceğim hiçbir şey yok. Toprağın içinden soluyabilirim ancak solungacın olmadığı için boğuluyorum... İyice kulak kabarttım. Acaba yapı içinde ne tür ses duyabilirim? Bir insan sesi, bir makine sesi, bir çalışma, bir devinim.

Benim işim düzenleme, diye düşündüm. Bu kez kendi yaşam savaşımı düzenleme, önemli yol seçme dönemi geldi başıma. Ancak hiçbir durumda usumu, ben ne uğursuzum, ben yok oldum, ben bittim, hiçbir kurtuluş umudum yok gibi düşüncelerle doldurmamalıydım.

Derin bir sessizlik, derin bir karanlık vardı. Bütünüyle kapkaranlıktı. Hiçbir şey göremiyordum. Belleğim yerindeydi, gerçekçi düşünüyor, gerçekçi sorular soruyordum. Durumu irdeliyor, yorumluyor, çözüm yolları arıyordum. Deprem öncesinde ölesiye uykusuzdum, ancak şimdi uyuyamıyordum. Şu anda saat kaçtı? Bu işin sonu nereye varacak, ne kadar sürecek, sonum ne olacak? Tut ki kurtulamadım, tut ki ölüyorum ya da öldüm. Şimdi ne olacak? Çıldırmak üzereyim.

Hiçbir şey yapamadan beklemek, acı içinde olmak ancak kıpırdayamamak... Ne kurtulabilmek ne de ölebilme seçeneğinin olması... Allah'ım, nasıl bir yalgın bu? Nasıl bir kıyın? Çıldırmak böyle mi oluyor acaba? Demek ki bir insan gerçekten çaresiz kalınca çıldırıyor. Peki, ne yapacağım şimdi? Bu ölçüde acıya nasıl dayanacağım? Kimıldayamıyorum. Öyle kötü sıkışmışım ki sağ elimin parmaklarından başka hiçbir yerimi kıpırdatamıyorum. Belimde, boynumda, ayrıca bacaklarımda dayanılmaz bir acı var. Üzerimde bu ağırlık parçaladı mı beni? Yoksa her yerim kırıldı mı? Ya da bacaklarım mı koptu? Ne oldu bana?

Uyumamalıyım. Yoksa bulamazlar beni. Uyursam

ölürüm. Sonuna dek direnmeliyim. Ağrının acısı tüm bedenime doğru dağılmaya başlamıştı. Uyuşuyordum. Ancak beynim çalışıyor, duyu organlarım sağlamdı, sesim de çıkıyordu. Ancak ayaklarımı duymuyordum. Tutuldum diye hüngür hüngür ağlamaya başladım. Kim bakacaktı artık bana, sürünecek miydim? Direnişim artık kırılmıştı. Umudum kalmamıştı. Belki saatler geçiyordu ancak saatin kaç olduğunu bilmiyordum. Ağlıyorum hıçkırarak, yaşlarımın akıp akmadığını anlayamadım. Kendim için değil, annem için ağlıyordum.

Gerçekten bitti mi acaba her şey? Nasıl bir durumla karşı karşıyayım? Bir kurtarma çalışması nasıl yapılabilir? En tepedeki taşlar alına alına, yavaş yavaş aşağıya doğru inilir. Sonuçta beton yığını içerisindeyim, bütün çalışmalar sırasında bir çekiç bile vursanız bu betondan ses bana ulaşır. Bu ana dek hiçbir şey duymamak, hiçbir şey yapılmıyor anlamına mı geliyor? Bu düşünce beni daha da tedirgin ediyor, gücümü, direncimi yitirmeme yol açıyor.

Sessizlik var, iletişim yok, kendi gücümle kurtulma güdümü yitirmeye doğru gidiyorum. Sıra ölüme gelecek öyleyse! Tanrım nedir bu başıma gelen? Ne yaptım da bu kıyına uğradım? Ölecek miyim yoksa sağ kalıp sürünecek miyim? Yaptığım iyilikleri, kötülükleri baştan aşağı düşünmeye, irdelemeye başladım.

Gece eğlencesi için donanmadan tüm ödemeyi almıştım, çantamın içindeydi, çetelem de içindeydi. Önce bakkalın borcunu ödeyecektim.

Tam bu anda pata pata diye güçlü bir ses duymaya başladım. Bu bir uçar konarın (helikopterin) sesiydi. Duyuyorum! Doğru, bu gerçek bir ses... Pata pata pata.

Yüreklendim.

“Aaaaaaaaaaaaaa” diye bağırdım.

Yanıt yok. Yeniden, "Aaaaaaaaaaaaaaaaaa"

Ben bir uçarkonar duydum... Beni niye duymuyorlar Tanrım? Niye Tanrım niye? Ne olur duyur sesimi.

"Aaaaaaaaaaaaaaaaaa."

Bittim ben bittim... Bu ölçüde yaklaşmışken kurtuluşu, yanımdan geçip gidecek mi yaşam? Tükendim artık, tükendim... Yeter artık yeter... Bu son bağırıma olacak,

"Aaaaaaaaaaaaaaaaaa."

"Kimse var mııııı?"

Çınlaya çınlaya bir ses geliyor kulağıma:

"Kimse var mı?"

Tanrım sonunda duydular beni! Yankılanıyor yine daha güçlü, ısrarlı: "Kimse var mıııııı?"

Ses çınlaya çınlaya geliyor bana, yankılanarak. Oysa hiç öyle bir boşluk olmamalı, tam tersine betonlar tıkış tıkış üst üste yığılmış, sıkışmış olmalı. Çarçabuk yanıtladım:

"AAAAAAA."

Artık bir kurtarıcım vardı.

"Biz şimdi sana bir şeyler söyleyeceğiz, sen bunlara bir 'a' ile yanıtlayacak olursan 'doğru', iki 'aa' dersin 'yanlış' olarak anlayacağız. Hazır mısınız?"

"a."

Sorular art arda geliyordu,

"Deniz yakasında mı? Bahçe yakasında mı? Karayakasında mı? Birinci katta mı? İkinci katta mısınız?"

Ben onlara 'a' ya da 'aa' diye yanıtlarken, tam bulunduğum yerin yukarı izdüşümüm üzerine geldiler. Vurdıkları çekici tam tepemde duyuyordum.

"Tanrım kurtuluyorum artık."

Tam o sırada bir artçı deprem oldu. Yıkıntılar oynadı, biraz daha yerleşti, sıkıştı. Ancak bende bir değişiklik yok.

Yukarıdakiler:

“Korkma bu sürece. Bu bir deprem, sürüyor, ara ara sarsıntılar olacak. Sen korkma, biz çalışmalarımızı sürdürüleceğiz, seni buradan çıkaracağız. Yeter ki sen kaçma, dingin ol.”

“Senin üzerinde tam dört katın yıkıntısı var. Sen birinci kattasın, üzerinde üç kat, ayrıca bir de çatı betonu var. Biz hepsinin üzerinde seninle konuşuyoruz. Biz bu betonu kıramayız, o nedenle yeraltından oyuk kazarak sana ulaşacağız. Bekle”

Gücümü toparlayıp sordum,

“Ne oldu?”

“Deprem. Bütün Türkiye yıkıldı desem yeridir.”

“İstanbul?”

“İstanbul tanınmaz bir durumda, her yer çöktü.”

“İnanmam!”

Başımı oynatamıyordum. Ancak yanımdan çok ince bir ışık geldiğini ayırt ettim. Çok küçük olsa da bir ışıkçık...

“Ağabey orda mısın?”

“Buradayım.”

“Geliyoruz ağabey, çok az kaldı, dayan seni kurtaracağız, hiç kaygılanma...”

Bir yandan konuşuyorlar, bir yandan kazıyorlar. Kazma darbelerini duyuyorum. Nasıl güzel bir şey insanların yakınımda olduğunu bilmek, seslerini duyabilmek... Kurtarıcılarım ordunun erleriydi. Konuşuyorlardı,

“Bulunduğun yapı bir kırığın içine, yani yerde açılan kocaman yarığın içine gömüldü. Yarık tüm yapıyı yuttu. Sen şimdi yaklaşık 15 derinliğinde yer yarığının içindesin. Tüm güçlerimizle kurtarma çalışmalarını yapıyoruz, ancak yalnızca ölü çıkarıyoruz. Buyrukbaylar ‘artık yapacak bir şey yok, dozerle kaldırın’ derken senin sesini duyduk.”

Ölüler parça parça çıkıyormuş; başı bir yerde, kolu

bir yerde. 'a' sesimi duyunca çok sevinmişler. İçeriye bir boru sokup 'kimse var mı' diye seslenmişler.

"Ağabey korkma. Balkona ulaştık. Demirleri kesiyoruz. Geliyoruz yanına, az kaldı. Sakın korkma. Sen konuşma, yorulma. Oyuk kazdık, birkaç kulaç sonra yanında olacağız ağabeyciğim, kurtaracağız seni. Az kaldı."

Sonunda oyuntu bana ulaştı, ışığı gördüm. Erler kocaman bir delik açıp içeriye çakarlar ile aydınlatmışlardı. Sürünerek gelen erin yüzü gözü, üstü başı toz içindeydi, bir elinde yangın baltası vardı. Birbirlerine iplerle bağlanmış üç er. Öndeki sevinçle,

"Ağabey geldik işte. Alacağız seni bu yıkıntıdan kaygılanma" dedi.

Başımın olduğu yeri kazınca 'harrrrrrrrr' diye oraya da toz, toprak doluştu. Ancak başımı ilk kez oynatabildim. Bu bir bayramdı. Tavan başımın üzerinde, kirişle tavan arasına sıkışmıştım. Yaklaşık 40 santimlik bir alana kısıtılmıştım. S biçiminde yattığımdan başım neredeyse dizlerime degecek biçimde kıvrılmış, belim bükük, kiriş dizlerimin üzerinde, bütünüyle ezilmiş gibi duruyordu. Er, arkadakilerden büyük taş isteyerek oyuntu yıkılmasın diye her iki yanına onları yan yana dizip sanki bir maden ocağı açıyordu.

"Durum biraz çetin görünüyor. Çok kötü sıkışmışsın. Arkanda boşluk yok. Ancak seni çıkaracağız, kaygılanma."

"Bana su verir misiniz?"

"Komutan su yollayın buraya."

Gelen bir şişe suyu dibine dek içtim.

"Biraz daha."

Dışarıdan bağırıldılar: "Yalnızca dudaklarını ıslatın, çok su vererseniz böbrekleri biter, tutulur, kazık gibi kesilir, sakın su vermeyin adam ölür, sakın ha."

Oysa suyu içmiştim. Er konuştu,

“Kırık yuttu bu yapıyı abi. Şu anda 15 metre derindeyiz. Çatısı yerle bir düzeyde. Bacakların kiriş altında, çıkarmak çok güç.”

“Kes bacaklarımı, çek al beni bir an önce, buyuruyorum sana.”

“Olmaz. Sağ olarak eksiksiz çıkarmak gerek.”

“Kes be kardeşim.”

Gelen taşları ayağımı ezen dikmenin altına, toprağı eşerek yerleştirmeyi başardı sonunda... Tam o sırada güçlü bir deprem oldu. Kiriş ayaklarımı biraz daha sıkıştırdı. Dışarıdan bir buyruk geldi,

“Erler, yiğitlerim depremler sürüyor, siz de kalacaksınız, çabuk çıkın dışarıya.”

“Almadan çıkmayız komutanım.”

Kalakaldım öylece. Yeniden korku sardı beni.

Onlara, “Çıkın kendinizi bari yok etmeyin” dedim.

“Olmaz abi, olmaz seni almadan olmaz.”

Duygulandım, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladım.

“Sen neredensin?”

“Diyarbakırlıyım, ancak İzmir’de oturuyoruz. Donanmada üç kardeşlik. Sıkılmışım, dışarıya bir su içeyim, soluk alayım diye çıktığımda deprem oldu. İki kardeşimin ölüsünü çıkarttık.”

“Başın sağ olsun.”

“Sesini duyunca, bari seni kurtaralım dedim. Biz Türk eriyiz ağabey seni kurtarmazsam kendimi öldürürüm.”

Erler ağlıyor, ben ağlıyordum. Aramızda tam bir duygusal kenetlenme olmuştu. O arada beşik gibi sallanıyorduk. Çevre toz toprakla doluyor, göz gözü görmüyordu. Birden deprem beni yana yatırmış, kirişin baskısından kurtarmıştı. Erler durumu gördü:

“İnanılmaz bir durum gerçekleşti. Abi çökük seni salıverdi. Şimdi seni çekip alacağız.”

“Bir, iki, üç çekin, hoppp.”

Sürükleyerek, 15 metre sürükleyerek dışarıya çıkardılar. Alkışlar altında göğü, içinden çıktığım çöküğü gördüm. Boynuma boyunduruk takıp, sala yatırdılar. Beni uçarkonarla GATA’ya götüreceklerdi. Ağrılarım artmıştı, bağırarak istedim bağırımıyordum, sesim çıkmıyordu. Kaskatı kesilmiştim. İçtiğim su beni bu duruma getirmişti. Hiçbir yerimi kıpırdatamıyor, kıpırdanamıyor, ses çıkaramıyordum, ancak bilincim çalışıyordu. Başımda duran buyrukbay,

“Öldü bu” dedi.

Her şeyi duyuyor ancak yanıtlamıyordum. Nabzıma baktılar, şiştiğim için duyamadılar.

“Atmıyor. Yazık çok uğraştık. Ölmüş.”

“Hastaneye değil gemiyle Bandırma’ya yollayın.”

İki er beni Poyraz koyuna ötekilerinin yanına götürdü. Belki diridir diye yokladılar, salladılar, bende hiçbir ırlanma yoktu. Gözlerimi kapattılar, torbaya koyup, cırcırı çekip kapattılar. Artık her yer karanlıktı yine. Geminin üstünde seriliydik. Yaralıların inleme, çığırınma, bağırışma, çığlık sesleri altında Bandırma’ya vardık. Bir odaya uzandırdılar. Bir süre sonra bir ayak sesi duydum. Biri torbaların cırcırlarını açıp kapıyordu. Bu bir umuttu. Tüm gücümü toplayıp gözlerimi açtım. Sonunda adam geldi benim cırcırımı açtı. Göz göze geldik. Gözlerimi kırptım.

“Bu adam yaşıyor, bu adam yaşıyor!”

Bağırarak bu kurtarıcım Bandırmalı Erol idi: her şeyin bittiği yerden beni yaşama döndürmüştü(6).

KAÇIŞMA

Yalova Başkent Sitesine gittik. Kıyı boyunda oturakta to-runuyla oynayan 76 yaşından bir beyle görüştük.

“Geçmiş olsun bey efendi.”

“Ooooo.. Bak şuna, karşımda çok sevdiğim Övgün Ahmet Ercan. Profesör oğlum. Başkent Sitesine hoş geldiniz. Ben Galatasaray Lisesinden emekli öğretmenim. 1972-1976 yılları arasında Galatasaray Lisesi Başmuavinliği yapmıştım. Adım Oral Yurdabağ. Ailecek Beyoğlu’nda Galatasaray Lisesinin bahçesindeki lojmanda oturuyorduk. Yazları da buraya geliyorduk.”

“Siz yoksa bizim Semra’nın babası mısınız?”

“O benim kızım.”

“Benim de yakın arkadaşım. Çok mutlu oldum. Ne oldu Oral amcacım? Ne yapıyordun deprem olduğunda?”

“Çok kötüydü çok. 17 Ağustos 1999. Yalova Çiftlikköy’de Başkent 1 sitesindeki yazlığımızda uyuyorduk. Gece saat 03 sularında müthiş bir gürültüyle uyandık. Duvarlar birbirine giriyor, tavan üzerimize çöküyor, bir felaket yaşanıyor. Deprem olduğunu anladık. Yapacak bir şey yok. Öleceğimizi kabullendik. Rahmetli eşimle helalleştik. Karyolanın kenarına sıkıca tutunup beklemeye başladık. Uğultu devam ediyor, her yer sallanıyor, kıyamet kopuyor ve biz ölümü bekliyoruz. Bir süre sonra birdenbire uğultu ve sarsıntı durdu. Hemen kendimizi sitenin bahçesine attık, bu sefer orada beklemeye başladık. Artçı depremler devam ediyordu. Sağdan soldan haber gelmeye başladı. Engin Sitesi yerle bir olmuş, Başkent 3 Sitesi yarı yarıya yıkılmış, Yalova’daki Fatih caddesi yerle bir olmuş gibi ilk haberler kulaktan kulağa ulaştı. Bizim sitede hiç hasar ve ölen yaralanan yoktu. Fakat Engin Sitesinde çok ölü ol-

duğu, Çiftlikköy’de birçok apartmanın çöktüğü, bir kısmının da yan yattığı söyleniyordu. Meraktan gidip bakınca bu söylenenlerin büyük kısmının doğru olduğunu anladık. Gelen haberler arasında Yüksel Sitesinin tamamen yıkıldığı ve çok ölü ve yaralının olduğu da vardı. Orada bir yakınımız bir karı-koca Yüksel Sitesinde oturuyordu. Oraya koştuk ancak ölüleriyle karşılaştık. Bahçede beklerken bir ara artçı depremler durur gibi oldu. 4. kattaki evimize çıkıp aceleyle bulabildiğim kadar yiyecek ufak tefek bir şeyler, peynir galeta gibi ne varsa topladım. Eşim, torunum, torunumun iki arkadaşı ile birlikte paylaştık. Ondan sonrasında yiyecek yok. Fırınlr çalışmıyor. Market kapalı. Herkes kendi başının derdine düşmüş. Kimse kimsenin ne yaptığı veya ihtiyacı ile ilgilenmiyor, ilgilenemiyordu. Hep birlikte bir yerden yardım gelir diye bekliyorduk. Akşam bahçede nerede yatarız diye düşünmeye başladık. Saat akşamüstü 4-5 sularında belediye zabıtalrı ve jandarmalar sitemizi sardı. Derhal siteyi boşaltın, Yalova’ya doğru kaçın canınızı kurtarın yoksa kitle halinde öleceksiniz diye anons yapmaya başladılar. Bizim olduğumuz yere yakın bir fabrikada, AKSA’da asit kazanı patlamış, alev almış, gökyüzünde zehirli bulutlar oluşmuş ve bize doğru geliyormuş dediler. Bu haber etraftaki köylere de ulaşmış. Çoluk çocuk binlerce kişi yollara dökülmüştü. Herkes Yalova yönünde bilinçsizce koşuyordu. Kimi terlikle kimi yalınayak. Biz de yollara döküldük. Bütün site boşaldı. Kaçışma manzarası çok kötü bir kabus gibi inanılmazdı. Anlatılamayacak kadar kötü, ancak yaşanarak anlaşılabilecek kadar vahimdi. Bir delikanlı topal bir kadını, muhtemelen annesiydi, yürütmeye çalışıyordu. Başka bir kadın, bir çocuğun elinden tutmuş koşuyordu. Diğer çocuklarımdan haber yok, onlar biraz daha büyük kendilerini kurtarabilirler diye bıraktık deyip ağlıyordu. Yalova’ya doğru kaçarken, önümüzde bir taksi durdu. Sürücüsü Yalova’da öğ-

retmen olan kız kardeşini almış, Aydın'a götürüyormuş, orada durum sakin diye.

Bize 'Binin sizi de hiç olmazsa Bursa'ya kadar götürelim, Bursa sakın' dediler. Kabul ettik tabii, zaten yapacak başka bir şey yoktu o durumda ve bu teklif inanılmaz bir şanstı. Yalova'dan geçerken durum başka bir vehametti. Ne vapur çalışıyor, ne herhangi bir araç İstanbul'a doğru gidiyordu. Herkes şaşkın, kimileri birbirini kaybetmiş, ağlaşıyor. Biz Bursa'da yeğenimizin evine gittik. Bir gece sakin yattık. Ertesi gün akşam valilikten belediye hoparlörü aracılığıyla bir anons yapıldı. 'Gemlik'ten bir deprem fırtınası çıkmış, Bursa'ya doğru geliyor, derhal şehri terk edin, dağlara ovalara doğru kaçın, geceyi oralarda geçirin' dediler. Bursa'nın girişindeki bir alışveriş merkezinin bahçesine gittik. Orada da binlerce kişi vardı. İğne atsan yere düşmez bir kalabalık. Geceyi orada geçirdik. Kimileri bir battaniye üstünde, kimileri arabasında geceledi. Bazı insanlar dağlara çıktı. Bir yere gidemeyenler, geceyi sokakta geçirdi.

Deprem yatıştıktan sonra yazlığımıza döndüğümüzde inanılmaz bir üzüntü yaşadık. Yıllarca üzerinde yürüdüğümüz yollar, çay bahçelerinde oturduğumuz komşu sitelerden bazıları yoktu. Yol boyunca yıkılmış ya da yan yatmış bir sürü bina vardı. Komşu Sema Sitesi deprem sonrasında yıkıntılar temizlendikten sonra sadece deniz kenarında bir arazi olarak kaldı. Kim bilir kaç kişi öldü orada. Yalova yaşamak için inanılmaz güzel, İstanbul'a yakın, toprağı verimli, oksijeni bol, sulak bir yeryüzü cennetiydi. Yıllarca sebzeleri-meyveleri daından toplayıp satın aldık, yedik. Ama öyle büyük bir yara aldı ki, o günlere tekrar dönmek ne kadar zaman alır ya da dönülür mü bilinmez. Şimdi, bu ölüm ovasında torunumu eğlendiriyorum."

"Geçmiş olsun. Çok üzüldüm."

ÇINARCIK'TA ONARILIP SATILAN DEPREM EVLERİ (1999)

Depremden sonra ulusun direnci çok düşmüş, kişiler çaresiz, yaralarının iyileştirilmesini bekliyorlardı. Onlara güç vermek için deprem bölgelerini dolaşmaya, onlarla konuşmaya, sıkıntılarını gidermeye çalışıyordum. Bir gün gemiye binip Çınarcık'a gittim. Her şey yolunda görülüyordu. Daha yanaşmalıktan (iskeleden) çıkarken beni tanıdılar. Çınarcık'tan deprem gören, göçen yapıları göstermek üzere bir bineğe bindirdiler. Çınarcık'ta haldır huldur onarımlar yapılıyor, yıkıntılar kaldırılıyordu. Onarılan, güçlendirilen yapılar önünde, ne yapının kimin olduğuna ilişkin levha, ne sorumlular vardı. Yalnızca önünde işçiler çalışıyor. Çarçabuk işler bitiriliyordu. Bir deprem bilimci olarak birçok yapının içlerine girdim, inceledim. Yapıların çoğu kaçak, oturma izni olmayan yapıları. Bu kaçak yapılarda; yer araştırması, deprem çalışması, yapı denge tasarımı (statik proje) yapılmamıştı. Temel sığ, kimisinde bitkisel toprak üzerinde, kimisinde yağruk kil üzerinde oturuyordu. Beton çok sulu döküldüğünden akmış, içinde çakıllar bağlantısız duruyor; donatı demirleri açıkta, pas ile sıva payı yoktu. Beton niteliği en az BS20 olması gerekirken, çoğunda BS10' du. Dikme-aralık (kolon-kiriş) bağlantılarında sargı sıklaştırmaları yoktu. Kimisinde beton dökülürken titreştirici ile çakıllar oturtulmamış, yeterli sulama yapılmadığından yanmıştı. Orada burada gezerken bir evin önünde durduk. Kalabalık bir küme toplanmış bekliyorlardı.

"İyi günler."

"İyi günler. Oooooo Ercan hocam sizi burada görmek ne güzel. Hoş geldiniz."

“Hoş bulduk. Toplaşmışsınız ne yapıyorsunuz burada?”

“Yapıyı güçlendireceğiz de, yükleniciyi bekliyoruz.”

“Gelmiş geçmiş olsun. Yapınızı bir gezebilir miyim?”

“Gezin yalnız dikkatli olun, başınıza bir şey düşmesin.”

“Özenirim.”

Beş katlı betonarme bir yapıydı. Yapının haşatı çıkmıştı. Dikme kiriş bağlantılarında dönmeler, kırılmalar, burkulmalar, taşıyıcı duvarlarda çatlama ile yer yer yıkılmalar, deprem perdelerinde yıkılmalar vardı. Yapı sepeği (ekseni) çevresinde az da olsa dönmüştü. Balkonların birçoğu göçmüştü. Belli ki kaçak çıkılmış çatı katı yıkılmıştı. Yıkılan pencereler, bükülen kapılar, basmıklarda yer yer yıkıntılar, gerçekten içine girilmesi çekinceli bir yapı. Ağır yaralıydı. Eğer deprem bir saniye daha sürse yapı göçebilirdi. Karamsar biçimde dışarıya attım kendimi.

“Nasıl buldun hocam?”

“Bu yapı ağır yıkılı ayırımına girer, sala güçlendirilmemeli.”

“Aman hocam sen ne diyorsun?”

“Kim güçlendirecek bu yapıyı?”

“Bu semtte iş yapan bir inşaat mühendisi var, o. Çok iyidir. Burada birçok yapıyı güçlendirdi.”

“Yönetmeliğe göre ağır yıkılı yapılar güçlendirilemez.”

“Biliyoruz. Daha önce Afet’ten geldiler. Yapıya bakıp ‘Ağır hasarlı’ dediler.”

“Gördün mü bak, doğru söylemişler.”

“Allah razı olsun, mühendis belediyeye gitti, ‘Orta Hasarlı’ya çevirtti.”

“Bak sen şu işe.”

“Bu bir kıyım olur. Bu bir suçtur.”

“Aman hocam böyle demeyin ne olur. Ne edelim, yapımızı tepeden tırnağa yıkalım mı?”

“Doğru yol bu. Yıkılması gerekir. Bu yapı ne güçlendirilir, ne de onarılır. Doğrucu her yapı sayışmanı bunu yapar.”

“Sayın hocam siz bizim işimize karışmayın lütfen.”

“Güçlendirmeden sonra siz bu yapıya göçüp oturacak mısınız?”

“Niye biz oturalım ki? Ya kiraya vereceğiz, ya da satacağız.”

“Bu durumda siz can kıyıcı olmuyor musunuz?”

“Hadi hocam git işine.”

Üzülerek ayrıldım. Acaba, kimler kandırılarak bu evi tutacak, ya da satın alıp yeni bir depremde göçüntü altında kalacak diye. Bu tür, “Beyaz eşeği, siyaha boyayarak satan” çok insan var, deprem gören Gölcük, Karamürsel, Adapazarı, Düzce, İstanbul, Yalova’da. Bizim gece gündüz televizyonlar konuşmamız, gazetelerde, dergilerde yazmamız, radyolarda bilgi vermemiz acaba boşuna mı diye hep düşünmüşümdür.

ADAPAZARI'NDA KÜNYE

Sıkıntılar, acı öyküler çoktu. Bir dokun bin ah işit. Tam çayevinden kalkılıyordum ki bir genç yaklaştı;

“Ercan bilgem iyi günler.”

“Uğur olsun delikanlı.”

“Ben Levent Terzioğlu. Depremde buradaydım abi.”

“Sağ çıkmışsın ne güzel.”

“Bakma abi başımıza neler geldi.”

“Ne oldu? Nerdeydin deprem olduğunda?”

“O gece alışılmadık sıcak bir hava vardı, ayrıca gökyüzünün rengi hani yazın yağmur yağacak gibi olur ya kıvılcıklar öğle bir renk vardı ama aşırı bir sıcak. Yalnız burada dikkatimi çeken bütün sokak köpekleri ile kedilerin bir yere toplanıp hiç ses çıkarmamalarıydı. Daha eve de 1 saat önce gelmişim. Neyse gelelim deprem anına, depremde sakatlanmaktan yalnızca 30 saniye ile kurtuldum.”

“Nasıl oldu bu? Gerçekten depremde bir saniye bile önemlidir.”

“Çok doğru söylüyorsun Ercan abi.”

“Olay şöyle gelişti: Radyoda program dinliyordum program bitti, sonra kendi odama geçtim, tam ışığı yakacaktım ki hani dalgalı denizde gemiye binince gemi dalgaya kapılır, birden ayağınız yerden kesilir ya büyük bir güç beni tavana dek itti, ben cama yapıştım. Sonra ortalık birden sanki florasan ışığı gibi aydınlandı. Sallandık sallandık. Aşırı bir gürültü, ben daha öyle bir gürültü duymadım. Sonra her yer apak, hani filmlerde olur ya evren patlar, sonra ışık birden uzayda yiter, işte öyle bir şey oldu. Deprem bitti, ancak sallanırken olanlar olağanüstü bir deneyimdi. Evimin yere kadar yattığını, yeniden kalktığını yolların sanki içinden köstebek

çkar gibi kabarak göge kalktığını, suları patlayıp birden kapandığını biliyor musunuz?”

“Buna sivilaşma olayı diyoruz biz.”

“Ne diyorsanız, işte o olayı yaşadım ben.”

“Olağan üstü bir olay.”

“Doğru. İşte bu olağan üstü olayın içinde ben de vardım. Çimento karıcısının içinde çalkalanır gibi bir durum. Hani siz anlatıyorsunuz ya, ‘Depremde şöyle yapın, böyle kalın şu konumda durun’ gibi, eğer o deprem yeniden olsun ve siz o denilen hareketleri yapın ben 40 yıl yanınızda karın tokluğuna çalışacam. Ercan abi hiçbir öz denetiminiz olmuyor. Artık geleceğiniz denetim altından çıkıyor, tesadüfen sağ kalırsınız.”

“Dediğin gibi, ben de İstanbul’da evimde yatağa çakılı kaldım. Yanına bile yatamadım.”

“Ercan abi benim evim yıkılmasa da kapıyı kilitlemiştik o akşam. Kapı deprem ile açılınca neler hissettim anlamam, o an yeniden dünyaya geldim sanki. Ayakkabılarımı bile bulamadım. Karanlıktan ve aşağıdan bir ses geldi ‘Merdivenler sağlam’ diye. O an çıldıracaktım sevinçten. Pencereden dışarıya baktım, karşımdaki ve yanımdaki evlerin nasıl yıkıldığını ve evlerden yollara savrulmuş insanları görmüştüm”

“Sizin eviniz ayaktaıdı öyle mi?”

“Ayaktaıdı ancak haşatı çıkmıştı.”

“Ercan abi en önemli olanlardan biri, herkes boynuna ya da koluna bir kimlik kolyesi ya da bilekliği takmalı.”

“Bu çok doğru gerçekten.”

“Neyse çok uzatmayayım. Orduda bu künyeler vardı. O nedenle, onlara çok yardımcı oldu. Bilek ya da boynunuza takılan künyelerde adınız, soyadınız, il dışından bir yakınunuzun telefon numarası ile kan türünüz (gurubunuz)

olmalı. Çünkü size ivedi olarak verilecek olan kanı bilmeleri gerekiyor. Sizin canınız için bir saniye çok önemli.”

“Çok çok haklısın gerçekten. Bunu açıklamalarımda belirtmeliyim.”

“Aman Ercan abi en önemli konu bu. Eğer yaralıysanız, sizin için 1 saniye bile çok önemli. Çünkü deprem sonrasında müthiş bir karmaşa ile keşmekeş oluyor. Bu karmaşada insanların gerçek yüzlerini ve ne kadar acımasız olduğunu göreceksiniz. İnanın ölümlerin üstünden atlayıp, ötesi onlara basıp geçeceksiniz.”

“Çok acı.”

“Aracınız hiçbir işe yaramayacak. Odalarınıza yaptırdığınız deprem yerlerine, deprem odalarına bile gidemeyeceksiniz. Çünkü vaktiniz olmayacak. Bir de çok aşırı bir biçimde bir toz bulutu oluyor, ayrıca sesinizi duyuramayıp, tozdan boğulup öleceksiniz.”

“Çok doğru valla. Sen ne yaptın Levent kardeş?”

“İlk elde derin soluk alıp, elimle ağzımı, burnumu, gözümü kapattım. Ayrıca, göçük altında kalırsanız sesiniz bağırmaktan kısılacak. O yüzden boynunuzdan sakın bir düdüğü eksik etmeyin. Bir liralık düdük yaşam kurtarır. Deprem sonrası ses çıkaran insanlara daha çok, daha çabuk ulaştık.”

“Doğal olarak sesin olduğu yere doğru yönelinir.”

“Öyle oluyor. Ancak kurtulanlar, kurtaralım derken çok da hata yapıyorlar.”

“Ne gibi?”

“Depremden kurtulanlar göçük altındakilere yardım edeceğiz diye işi iyi bilen insanların işlerine karışıp durumunu kötüye götürüyorlar. Onların yüzünüzden de kurtulabilecek insanlar da ölüyor. Göçük altındaki insanlar kurtarma karmaşası yüzünden sakat kalıyorlar. O yüzden

kurtarma işlemine karışmasınlar, yalnızca bilgi versinler. Yalnızca evin krokisini versinler. Onlar yıkıma göre göçük altında kalan insanları bulurlar. Sakın, kimse yakınlarını odalarda aramasınlar, bilsinler ki onlar olması gereken yerde olmayacaklar. Başka yerde bulunacaklar. Benim arkadaşım yatak odasında yoktu, 2 kat aşağıdaki banyonun içinde bulduk kendisini”

“Olağanüstü bir deneyim.”

“Gerçekten eğer ihtiyacınız yoksa dolaplı oda ile vitrinli yerlerde yatmayın. Çünkü ölüm makinası onlar. Kesinlikle yatarken kapıları kapatın, çünkü sağlam olan tahta kapılar size yaşam alanları yaratıyor. Son olarak da; evinizi güçlendirin, ayrıca deprem bilincini herkese anlatın.”

“Çok doğru söyledin Levent Terzioğlu kardeşim. Çünkü, şu ana kadar yapılan sayımlarda, 1999 depreminde ölen her 100 kişiden 26’sının eşya çarpmasından öldüğü anlaşılmıştır.”

Anlatılanlar kuram değil, gerçek deneyimlerdi. Yaşanmış anılar, yaşanacak deneyimler için alınacak önlemler bakımından çok önemliydi.

GÖLCÜK DEPREMİNDE 14 YAŞINDA BİR KIZ: AYŞEGÜN ELMİN

İzmir'de yaşamaktayım. 36 yaşında İşletme doktora öğrencisiyim. Size iki bakış açısıyla yaşadıklarımı anlatacağım. Benim ve babamın yaşadıklarını...

Kendi yaşadıklarım:

1999 yılında 14 yaşındaydım ve bilirsiniz ki o yaşlarda mahalle arkadaşlıkları, yaz tatili arkadaşlıkları önemlidir. Dedemler Gölcük'te yaşamaktaydı. Dedem emekli hava astsubayı idi. Donanmaya yakın bir yerde altı katlı binanın birinci katında oturuyorlardı. Her yaz kuzenlerim ile onların evinde buluşarak yaz tatilimizi orada geçiriyorduk. Ulaşlı'da askeriyeeye ait kampta havuza-denize girip, dedemlerin mahallesinde edindiğimiz arkadaşlarımızla eğleniyorduk.

1999 yazında dedemlerin evinde tatilimizi yapıp dönmüş olmamıza rağmen kuzenlerimin hala orada olması sebebiyle ben tekrar gitmemiz konusunda çok ısrarcı olmuşum ve ağladığımı dahi hatırlıyorum. Öyle çok baskı yapmışım ki anneme, dayanamayıp 16 Ağustos günü için otobüs bileti almıştı ve babamı İstanbul'da bırakıp annem, ben ve 18 yaşındaki ablam dedemlerin evine gitmek üzere yola çıktık. Babam öğretmen olduğu için okuldaki seminerleri bittikten sonra bize katılacaktı.

O tarihte dedem ve anneannem Gemlik'te bulunan askeri kampa tatile gitmişlerdi. Evlerinde dayım, yengem, iki kuzenim, annem, ablam ve ben olmak üzere toplam 7 kişi kalacaktık. 16 Ağustos günü kuzenlerimle buluştuktan sonra mahalle arkadaşlarımızla bisiklete binip, çeşitli oyunlar oynadık. Akşam üzeri orduvine gidip deniz ke-

narında ailece yemek yedik, çayımızı içtik. Ancak çok bunaltıcı, yapış yapış bir hava olduğunu hatırlıyorum. Bende çok fazla enerji olduğunu hatırlıyorum. Yerimde duramıyordum. Ayrıca denize baktığımızda üzerinde bir buhar tabakasının olduğunu ve deniz kabuğu toplarken denizin aşırı sıcak olduğunu fark etmiştik. nemsemedik... Kim önemserdi ki böyle bir şeyi? Ordu evinden ayrıldıktan sonra meydana dondurma yedik ve ailece çok eğlenceli bir akşam geçirdik.

Evimize döndük. Bizim mahallemiz hareketli bir yerdeydi. Karpuzcular geç saatlere kadar karpuz satardı. Arabaların sık kullandığı bir cadde zerindeydik. Herkes yatmıştı, saati tam olarak hatırlamıyorum ancak ben saat 03.00' e yakın bir saatte uyandım. Gözlerim miyop olduğu için gzlük kullanıyordum ancak gözlüğümü takmadan mutfağa gidip bir bardak su içtim, balkona çıkıp ışı ışı caddeye baktım. Hâlâ hareketliydi. Çünkü çok sıcak bir hava vardı. Gözlerim bozuk olmasına rağmen gökyüzüne baktığımda inanılmaz bir aydınlık, sanki simle kaplanmış gibi bir görüntü görünüyordu.

Şaşırmadım. Öyle güzeldi ki. Yatağıma doğru giderken başımd döndü ve sendeledim. Anlam veremedim ve yattım. Oturma odasında iki ekyat vardı ben ve iki kuzenim camın dibinde olan bir ekyatta, annem ve ablam duvar dibindeki diğer ekyatta yatıyordu. Dayım ve yengem ise en arka odada dedemlerin yatak odasında yatıyordu. Bizim camın olduğu yer bir ıkıntıydı ve altımızda bir mobilya dükkânı vardı. Ayrıca mobilyalar sığmadığı için kolonların kesildiğini sonradan öğrendik. Üstelik o gece devir teslim töreni olduğu için geç saatlere kadar hareketlilik vardı.

Uykuya dalmak üzereyken çok garip ve korkunç bir

ses geldi. Bir uğultu sesiydi, gözlerimi açtım ve tavana baktım. Hemen arkasından bir sarsıntı başladı anlam ve remedim, anneme seslendim uyanmadı. Ancak o kadar şiddetli olmaya başlamıştı ki yüzüme beton parçalarının ve tozunun geldiğini görüyordum. Yastığı anneme fırlatmak suretiyle bağırmaya başladım.

“Bomba atılıyor! Bomba atılıyor!”

O sırada gemilerden gelen siren seslerini duyuyordum. 10 Kasım günlerinde çalınan siren sesi beni hep korkutur bu yüzden. Annem bir hışımla kalktı ve

“Depremmm” diye bağırdı.

İki kuzenimi ve beni kendi çekyatına çekti. 5 kişi bir çekyat üzerinde kalakaldık. Ancak ablam uyanmıyordu. Çünkü 18 yaşına girmişti ve yemekte dayımla az da olsa alkol almıştı. Onu çok zor uyandırdık. Hatta bacağına duvarın bir kısmı düştü ve lifleri koptu.

Dua etmeye çalıştığımızı hatırlıyorum ancak duayı tamamlamıyorduk. Bizim önceden yattığımız çekyatın olduğu bölümün aşağıda koparak ayrıldığını gördük. Çığlık sesleri, cam sesleri, yıkılan binaların çatırdamaları... Bunları hiçbir zaman unutamam...

Annem çok soğuk kanlıydı ve beni yanına alarak odanın kapısına gittik. Kapının önünde molozlar ve televizyon vardı. Düşmüştü koca televizyon ve ayaklarıma sürekli bir şeyler batıyordu. Daha çocuktum ben. O kadar gücüm yoktu ki ama nasıl oldu anlamadım koca koca taşları ve televizyonu kaldırarak annemle birlikte kapıyı bir kişinin geçebileceği kadar araladık. Ama gözlüğüm olmamasına rağmen karşı dairenin içini gördüğümü hatırlıyorum.

Korkmaya zamanımız yoktu. Dayımlarla birlikte holde kapının önünde buluştuk ve mutfak en az 2 metre havaya kalkmıştı aradan bahçeyi görüyordum. Şoka gir-

dim sanırım. Dış kapımız konserve kutusu gibi dışarıya doğru patlamıştı. Sallantı devam ediyordu. 45 saniye olabileceğine inanmıyorum.

Evimizden merdiven boşluğuna çıktığımızda dedemlerin kiler ve yatak odası duvarlarının apartman merdivenlerine düşmüş olduğunu anladım. Kaydırak gibi üzerinden kaydık, her tarafımız kesildi. İnanılmaz bir toz, karanlık, panik...

Teker teker inerek bir şekilde dışarı çıktık. Önümüzde koca koca yarıklar. Her taraf toz duman. Üst baş perişan, ayaklar çıplak... Ben hiç ağlayamadım, dona kaldım ve konuşamadım. Annem bir tokat atarak kendime getirdi beni.

Hava aydınlanana kadar evin karşısındaki kaldırımında oturduk. Aman Allah'ım toz kalkınca yanımızdaki bina, yani arkadaşlarımızın olduğu 6 katlı binanın sadece çatısı yerdeydi. Bina nereye gitmişti? Çıldırıcı bir görüntü. Beynin kabul edemez.

Arkadaşlarımdan birinin sesi geliyordu.

“Allah rızası için yardım edin, boğuluyorum” diye...

Boş gözlerle sadece bakıyorduk. Rüya diye düşünüyordum hâlâ. Sabah uyanacağım ve biz denize gidip, arkadaşlarımızla tekrar bisiklete binip oynayacağız. Ama bu gerçektir. Çırlıçıplak insanlar, yaralılar, ölümler... 14 yaşında ceset kokusu duydum ben. Çünkü hemen dönemedik İstanbul'a, iki gün daha orada kaldık ve ceset, ölü kokusu, şok, insanların gözleri işkence görmüş gibiydi. Bizimki de... Bu travmayı 14 yaşında yaşamış olamazdım. Bizim binamız arkaya doğru yıkılmıştı. Hiç ölüm olmamıştı çünkü 3-4 daire doluydu. Ancak yan binamızda tüm daireler doluydu ve sanırım 1 kişi sağ çıktı. Akıbetini bilemiyorum. Diğer yanımızdaki bina da 6 katlıydı, 3 katı yerin içine girmişti.

Bizi alarak garnizona götürdüler ve orada kaldık 2 gün daha. Tuvalet yok, yatacak yer yok, yiyecek kısıtlı, insanlar delirmiş gibi bir sağa bir sola koşturuyordu. Unutmadım, unutamam.

Babamın yaşadıkları:

Ataşehir'deki evimizde deprem gecesi sallantıdan sonra babam küçük bir radyo alıp dışarı çıkmış. Herkes panik olduğu için babam da endişeli biçimde radyodan haberleri dinlemeye başlamış. Herkes İstanbul zannederken radyoya bağlanan birinin tek cümlesi babamı o anda şoka sokmuş. Cümle şu:

“Gölcük haritadan silindi!”

İletişim kopmuş, bu cümleden sonra. Babam delirmişçesine nasıl gideceğinin yolunu aramaya başlamış.

“Çocuklarım! Karım!”

Otogara komşumuz bırakmış ve bakmış ki İzmit'e otobüs kaldıramıyorlar. Baskı ile zar, zor bir otobüs kaldırmışlar 40 kişilik otobüse neredeyse iki katından fazla insan binmiş. Yol boyunca babam dua etmiş,

“Eğer ölmüşlerse kendimi denize atar intihar ederim” diye düşünmüş.

Belirli bir noktaya kadar otobüsle gelmiş fakat o noktadan sonra yürümek zorunda kalmış çünkü yollar çok kötü durumdaymış. 3 saat kadar yürümüş babam ve bizim evin olduğu caddenin başından şöyle bir bakmış ki bina yok.. Binalar yok olmuş ve doğrudan denizi görebiliyor.

“Eyvah! Ölmüşler! Ev yok!” demiş.

Yaklaşmış ve evin altında olan bakkala denk gelmiş. Sormuş: “Bu binadan kurtulan oldu mu?”

Bakkal, “Abi herkes sağ çıktı, garnizona götürdüler” demiş. O sıralarda sırayla evin oraya gidiyorduk dedemler

ya da babam gelebilir belki diye. Annemle ben evin oraya doğru yürürken karşıdan babamın geldiğini gördük ve ağlamaya başladı annem. Ben,

“Baba! baba!” diye sesleniyordum.

Ancak babam bize bakıp bizi görmüyordu. Babamın gözleri kocaman olmuştu. Yaklaşınca sarıldık ama babam o ana kadar bizi tanımamıştı. Hem gördüğü felaket ortamından dolayı şoka girmişti, hem de biz farkında değiliz, doğal olarak üstümüz başımız beton, yırtık, kir, pis içerisinde, kirecin içine düşmüş gibiyiz... Sarıldık ağladık. İstanbul'a döndük ve artık eski hayatımız gibi değildi.. Biz bir şey yaşamıştık. Büyük ve felaket bir şey..

Her zaman derim ki bir, “Mucizeyiz... İkinci kez doğduk.”

İzmir'de yaşadığım için Sisam depremini de Karşıyaka'da yaşadık... Sanırım deprem bizim kaderimiz... Sisam depremi 99 depreminin travmasını tetiklediği için depremden iki ay sonra panik atak geçirdim. Çünkü 99 depreminde yaşadığım her şeyi bana hatırlattı. Aynı korkuları, aynı sesleri hissettim gerçek olmasa bile. Aynı duygu beni yakaladı yine... Bence böyle bir travma yaşayan hiç kimsenin hayatı eskisi gibi olamaz... Sadece yönetmeyi öğrenebilir...

ADAPAZARI'NDA YERE GÖMÜLEN EV

Evren Demirci Yeriğine İki Katı Batan Evde

Karşıdaki oturağa yanporoz oturmuş, özenle onlara bakan bir genç söze katıldı:

“Ercan bilgem ben de İzmit yolunda göçen dört katlı bir evden çıktım.”

· “Geçmiş olsun. Nasıl oldu?”

“Abi ben makine mühendisiyim. Adım Evren Demirci. Adapazarı doğumluyum. O gün eve çok geç gelmiştim. Evin iki katı düz, öteki üst kat çift evdi. Yani ben üçüncü katta kalıyordum. Yatmıştım. Ne oluyor ne bitiyor hiç haberim yoktu. 03:02’de deprem olunca ben palıdır küldür yıkıntılarla birlikte, sanki uçarak, bir oraya bir oraya çarpıyor, yıkıntılar içinde sanki yalpalanarak düşüyordum. Annemler ile bize konuk gelen ablam ile çocukları üst katta kalıyorlardı. Kendime geldiğimde, gözlerimi açtım, yaşıyordum. Hiç kaçışmadım, ürkmedim. Yan olarak yatıyordum, ancak yıkıntılar arasında kısıtılmıştım. Her yer kapkaranlık, ayrıca ııssız, sessizdi. Sağ elim altımda kalmıştı, ancak çıkaramıyor, oynatamıyordum. Her yer karanlıktı, ses yoktu. Önce üstüne yattığım kolumda karıncalanma başladı. Sonra karıncalanmalar sanki kolun tüm yüzeyine iğne batırır-casına acımaya başladı. Dayanılacak gibi bir acı değildi. Ağzıma, burnuma toz dolmuştu. Kısık kısık, sık sık soluyordum: “Hıh hıh hıh hıh hoh.”

Ancak bir yerlerden soluk alabiliyordum. Annemler en üst katta olduklarından kolayca kurtulmuşlar. Beni çıkartmaya çalışıyorlarmış. Ancak benimle ilk iletişime

geçtiklerinde 8 saat geçmiş. Kendi olanakları ile beni kurtarmaya çalışıyorlarmış. Bu arada olan artçı her depremde biraz daha sıkışıyordum. Beni kurtarmak amacıyla iki arkadaşım yıkıntı altına girmişler. Ancak, artçı deprem olunca orada kala kalmışlar. İkisinin de ölüsünü çıkarmışlar. Üstümdeki yıkıntıları toplarken, kurtarma işlemlerinin çıkardığı gürültüleri kaygıyla işiterek izliyordum. Hiç umudumu yitirmemiştim. Ne açlık duyumsadım, ne de bir susama. 14 saat sonra, akşam 19 dolayında bana nereden çıktıkları belli olmayan erler ulaştı. Benim kollarımdan “hop” diye çekerken, baldırımın olduğu yerden bir demirin ayağıma battığını ilk kez anladım. “Offffffff” diye bağırınca, kurtarıcılar da durdular. Baldırımda derin bir yırtık oluşmuştu. Önce demiri baldırımdan, sonra beni çekip çıkardılar. Çıkar çıkmaz, hemen oracıkta ayağıma 18 dikiş atarak diktiler, bayıltmadan. Eve baktım, ilk iki katı yeraltına gömülmüştü. İki katını yer yutmuştu. Orada yaşayanların tümü ölmüştü. Evin her yanı sanki çamur içindeydi. Anlaşıyor ki yeraltı su derinliği çok sığmış, sıvılaşma olmuş, ayrıca boğulmuşlar. Sonra yaralı olan beni açtaki bakım yerine götürdüler. Ben yürüyerek gittim. Ancak orada kopmuş kolları, kopmuş elleri, patlamış gözleri, yarılmış başları, kopmuş dilleri, kopmuş burunları, kopmuş kulakları, kırılmış, kesilmiş ayakları görmek hiç istemezdim. Orada böğürdüm, kustum kustum, yatamadım, çıktım gittim çadıra. Acıkmıştım. İlk gün Çark Caddesinde yalnızca bir yerden yemek dağıtılmaya başlanmıştı. Kuyruğa dizildiğimde inanmazsınız, tam koca bir gün bana sıra gelmedi. Susamıştım, acıkmıştım, ne içecek ne de yiyecek bir şey yoktu. Üçüncü gün Kızılay gelerek düzenli yemek

vermeye başladı. Gelen süt yardımlarını dağıtmıyor, öylece ortaya koyup gidiyorlardı. Ekmeklerde de öyle, kapının elinde kalıyor, kapamayan aç kalıyordu. İlk günler orman düzeni egemendi. Sıcağa dayanamayan sütler ertesi gün bozulduğundan atılıyordu.

Deprem çok kötü, çok. Herkes oturacağı yer ile eve kesin bakmalı, üst katlarda oturmalı. Başka yolu yok."

"Geçmiş olsun kardeşim."

Bu yaşanmış anılar dışında Adapazarı'nda birçok yabansı olaylar olmuştu deprem sırasında: Sakarya'da yıkılan Elmas Otel'in göçüğünde bir erkek ile 4 kadının aynı odadan gövrelerinin (cesetlerinin) çıırılçıplak çıkarılması, Sakarya Tüze (Adliye) yapısının temeli ile göğge kal-kıp yere çakılması, bunu gören iki nöbetçi erin dilinin yutması, depremde göçükten çıkan bir evgile bir bineğin çarpıp öldürmesi, göçükte orta yaşlı bir teyzenin altınla-rını çalmak için kolunu kesen bir hırsızın öldürölüp, göv-resinin sanki göçükten çıkmış gibi gösterilmesi, deprem sırasında ortalığın ışması, deprem gecesi gökyüzünün yıldızlarla örtölü olması, depremden kurtulanların artçı-lardan sonra göznüklerden (pencerelerden) atlaması so-nucu birçok kişinin yaşamını yitirmesi, göçükten çıkan çocukların organ çalıcılarca kaçırılması, bir ay sonra göçükten çıkan teyzenin "Her gece biri bana su getiriyordu" demesi, halkın yardım olarak gönderdiği giysilerin biriktireçlerde (depolarıda) çürütölmesi, halkın yaptığı bağış-larla görevlilerin aylıklarının ödenmesi, ordunun Kombassan ile bazı işletmelerin yardım getirmesine izin vermemesi, yükünmesini (namaz kılmasını) bilmeyenle-rin bile abdest alıp donla, atletle sabah yüküncü kılmala-rını, Düzce'de düğünden bir gece önce damadın

arkadaşının evinin göçüntüsünden çıkan gelinin dedikodusu unutulamazdı. Bütün mahalle yan yana çimenlikte yükünüyor, yakarılar, dualar edip, ağlıyor, deprem M7,4'ten büyük olmasına karşın yalnızca bu kentlerden OHAL yüzünden 5 yıl vergi dışı tutulmasını engellemek için Richter ölçeğini düşürdükleri söyleniyordu. Bu savların ne ölçüde doğru olduğu bilinmiyordu. Ancak ağızlarda dolaşıyordu. Akşam uyku tulumları içinde gökteki yıldızlara bakarak uyudular.

YOĞUN BAKIMDA

Şifa Sökelevinde (Hastanesinde), yoğun bakıma alınan Tuna bebeğin bakıcısı Eten hanım, solunum yetmezliğinden yapay solundurucuya bağlanmıştı.

Yoğun bakım bakımçıları (hemşerileri), bir saat bile uyumadan 24 saat sürekli olarak çalışıyorlardı.

Odada soluk alamayanlar, Gökşen hemşirenin nöbete geldiğini görenler, yoğun bakımdakiler, sanki okyanusta can simidi görmüş gibi, inilti içinde, “Ne olur bana yardımcı olun soluk alamıyorum” derken, “Gökşen hemşire, belimden altı hiç tutmuyor, inme mi geldi bana” diye sızlanırken, boğazına boru bağlanmış olanlar, sesleri çıkmadığından, gözleriyle yalvarıyorlardı.

Gökşen hemşire bir başkaydı, hastalara sevgiyle yaklaşıyor, onları gülümseyerek, sanki kurtarıcı melekleri gibi yaklaşıyordu.

O kadar hasta vardı ki, koridorlar bile doluydu. Gökşen hemşire, Trabzonlu bir dul, 45 yaşında, uzun boylu, ip ince manken gibi, sarışın, güzel bir genç kadındı. Yanında ona yardımcı olan Çitlenbik adlı hemşire adayını ise daha 18 yaşında Ağırlı bir genç kızdı. Gökşen hemşire, önceden, oturduğu İstanbul Beykoz’dan, “Artık İstanbul’un gürültüsü, patırtısından sıkıldım” deyip, Beykoz Sökelevinden ayrılıp, İzmir Şifa Sökelevine geçmişti, ardından depresyon olmuştu. Kızı bilimteye (üniversiteye) gidiyordu.

24 saat uykusuz nöbette, “Keşke arada bir saat de olsa biraz gözlerimizi kapatıp uyusak” diyorlardı.

Doktorların, hemşirelerin sayısı yetersizdi. Genelde

kalıtsal bulaşıklılara çok ilgi gösterilmiyordu. Kalıtsal sıkıntısı olmayan her 100 hastadan 3'ü yaşamını yitirirken, 60 yaş üzeri, ayrıca şekerli, şişman, yüksek tansiyonlu, kalpli, sigara içenler, zatürresi olanlardan 100 kişinin 40 kişisi kurtulamıyordu. Gökşen'in işi kolay değildi, bulaşkıdan korunmak için giydiği beyaz korunaklı giysilerle, sanki Mars'a giden gökbilimcilere benziyordu. Boru takılmış kişi, tümüyle dış bakıma gerek duyuyordu. Kolları, elleri, karyolaya kilitli olduğundan, yerinden kalkamıyor, ayrıca sağdan sola dönemiyor, oturamıyor, konuşamıyor, yalnızca, eğer ağır ağırlardan fırsat olursa duyabiliyordu.

Eten, Bayraklı'daki evinden sağ çıkarılmış, ancak, askerden yeni gelmiş oğlu göçük altında kalmış, kendi ile küçük kızı, ayrıca Alsancak limanında taşıyıcı olarak çalışan kocası Utku kurtulmuştu.

Eten hanım tam bir ölüm kalım savaşı sürdürüyordu. Gökşen hanım gelince, onun çarşafını değiştiriyor, bedenini siliyor, bezini yeniliyordu. Bunları yaparken o kadar yoruluyordu ki, yüzünden ter boşalırken, kapalı giysiler içinde bedeni şımşırık ter oluyordu. Eten hanım, ya temizlenmiş olmasından, ya sıkıntısından ağlarken, Gökşen de, Çitlenbik de ağlıyordu. Gökşen ile Çitlenbik hastanın kovitli olduğunu bile bile, onu avundurmak için yanaklarını, alnını okşarken, "Hiç kaygılanma Eten hanım iyileşeceksin. Durumun bak her gün iyi gidiyor. Güzel günlerimiz olacak. Sen bana, börekler, çörekler yapacaksın, ben sana çaya gelip, bu günleri anarak gülüşeceğiz" diye avunduruyordu. Ancak 10 ile 15 dakika sonra geldiğinde, Eten hanımın tansiyonu düşüyor, kalp atışı yavaşlıyor, kalbi kan pompalayamıyordu.

Bu durumda hemen, Çitlenbik ile kalp ovuşturmasına başlarken içlerinden yakarıyorlardı. “Ne olur Tanrı’m onun canını alma. Zaten deprem yapacağını yapmış, evini yıkmış, oğlunu yitirmiş, bir çadırdan başka hiçbir şeyi yok” diye dileklerini belirtirken karşılıklı ağlaşıyorlardı.

Eten hanımın yanında da Malta’dan kovit kapmış, ünlü çevreci Profesör Orhan Kural, 25 gündür boru takılmış biçimde yatıyordu.

Çok varlıklı olan bilmenin yanında şimdi hiçbir yakını yok, yazgısını da kovit bulaşkısı ve Gökşen ile Çitlenbik çiziyordu. Ancak Orhan bilge, 10 gündür ağır durumda yatıyor, ne iyi oluyor, ne de daha kötü.

Sonunun ne olacağı belli değil, ancak doktorlar kovitin ciğerlere inerek çok büyük yıkım yaptığını söylüyor, akciğerleri temizleye çalışıyorlardı.

Oysa Orhan hoca yaşam boyu hep sigara karşıtı olmuş, bir tane bile sigara içmemişti.

Yaklaşık 7 gün sonra Eten hanım kurtulup taburcu edilmiş, ancak Orhan bilge halen ölüm döşeğindeydi. Eten hanımın ciğerleri de paramparça olduğundan artık eski sağlığı yoktu. Ayrıca kalp kasları da bozulmuştu.

Kan değerleri de olumsuzdu. Sırf yatak açılın diye 62 tane iğne verip öyle bırakmışlardı. Gelecekte onu ne bekliyordu belli değildi.

Böyle taburcu edilen birçok hasta şıp diye düşüp ölebiliyordu. Eten hanım, hastaneden çıkıp, bu kez deprem çadırında, kocası, kızı ile bir yandan yeni yaşamlarını düşünüyor, bir yandan yaşama tutunmaya çalışıyordu.

15 yaşındaki kızı, Sütleğen deprem korkusunu yenemediğinde, sürekli olarak, “Bakın deprem oluyor yine, kaçınnn, kaçınnn” diye bağırarak çadır dışına çıkıyordu.

Dur durak yoktu. O nedenle, Sütleğen kızcağızın, bir sinir doktorunun gözetimi altında sağaltımı yapıliyordu. Kocas, oğlu ile evlerinin yitiminden çok etkilenmiş, ağzını bıçak açmıyor, yemek içmekten kesilmişti. Kaldı ki, göçen evlerinin biriken kirası, erteleye erteleye 8 aya varmıştı. Artık Eten'in bundan sonra çocuk bakımına gidip eve üç beş kuruş getirme olasılığı da yoktu. Durumları çok tarumardı. Artık bundan sonra nasıl yeni bir yaşam kuracaklardı belli değildi.

DEPREMDE SALGIN OLMASIN DIYE SEMLEME (İLAÇLAMA) İLE AŞILAMA

1999'da Adapazarı'nda depremin yerle bir ettiği bölgede göçük altındaki ölülerin sıcak havanın etkisiyle halk sağlığını etkilemesi üzerine, bu bölgelerde "göçüğü ilaçlama" tartışması başladı.

Başbakan Bülent Ecevit, "salgın hastalığa karşı ilaçlamayla çözüm arandığını" bildirdi.

Ecevit, sanalgılardan (televizyonlardan) yayınlanan konuşmasında, göçük altındaki ölülerin salgın hastalık çekincesi yarattığını vurgulayarak, şu açıklamayı yapmıştı:

"Karşılaştığımız bir başka ağır sorun cenazelerle ilgilidir. Göçüğün kaldırılabilirdiği yerlerden ölü olarak çıkarılanların birçoğunun kimlikleri şimdilik belirlenmemektedir. Kimlikleri belirleninceye dek ölülerin bekletilmeleri ise salgın hastalıklara neden olacaktır. Bu sakıncayı önlemek için kimliği belirlenemeyen depremde ölenlerin görüntüleri çekilmektedir. Öylelikle kimliklerin ileride belirlenebilme olanağı sağlanmış olmaktadır. Bugün bile göçük altında bulunan ölülere ilişkin sorun ise daha da ağırdır. O yüzden salgın hastalık çekincesi ortaya çıkmaktadır. Bu çekinceye de ilaçlama yoluyla çözüm aranmaktadır. Halkımızdan anlayış bekliyoruz."

Oysa, bazı emciler (hekimler), göçüklerin semleme (ilaçlama) yapılması durumunda kurtarılma umudu bulunan yaralıların ölebileceğini öne sürüyordu.

Bunalım Yönetimi "yaralıların ölmemesi" için seyretilmiş emleri göçük üzerine püskürtme yargısına var-

mıştı. Semlemenin (ilaçlamanın) gökten, ayrıca yerden yapılması düşünülüyordu. Çöken yapıların kıyıları semlenmeye başlanmıştı. Yıkıntıların çevresindeki yollar da kireçleniyordu.

Görevlilerden Dr. Örsçelik Balkan, yaptığı açıklamada, göçük altındaki yaralıların yaşamını etkilememek için az oranda hipoklorül (çamaşır suyu) içeren kıvamın sağlık takımlarınca göçük üzerine püskürtüldüğünü söylüyordu.

Dr. Balkan, "Bu bileşim yaralılara dokunca veremeyecek düzeydedir. Kireçleme ile aşılama işleminin yanı sıra, tetanoz ile sarılık aşıları da sağ ile yaralılara vurulmaya başlanmıştı. Göçükten çıkarılan ölümler kireçlenerek gömülüyordu. Askerler kürekle, elleriyle kireçleme işlemine katılıyordu.

Belediye görevlileri çöpler ile söğke (park) çevrelerini semliyorlardı. Salgınların önüne geçmek için tüm bölgedekiler aşılanıyordu. Ancak semlenen yerlerde içsürmenin (ishalin) çoğalması yetkilileri endişelendirmişti. Kocaeli Bilimteyi Sağlık Yetilteyi (Tıp Fakültesi) öğretim üyelerinden Bilger Öke (Yrd. Doç. Dr.) Oğuzhan Büyükgeliz, semlemenin önemi üzerinde dururken, "Güç adım" yorumunu yapıyordu; "Göçük altındakilerin çözüm sıkıntısı var. Bu semleme, yanarözü (oksijeni) yok edebilir. Semleme, esintiyle yapının altına girebilir, dağılmaz. Kazılar sırasında toz bulutları oluşmaması için bölgenin ıslatılması gerekli. Aşağıdaki kişilerin üzerine toz bulutu yavaş yavaş iniyor. Ancak, toplum sağlığı da çok önemli bir çekince, aybat (tehdit) altında. Belki de binlerce kişinin sağlığı bakımından yaralıların gözden çıkarılması konumuna geliniyor. Semleme yapılması gere-

kiyor. Ancak bir anne ‘Göçük altında çocuğum var, ne olur semlemeyin’ derse ne yapacaksınız? Bu eylem uzmanlar gözetiminde, iyi düşünülerek alınmalıdır.”

Tanrım o ne kokuydu. Bok, geriz (lağım) kokusu, kişi kokusuyla karışmıştı. Uzun süre dayanma olasılığı yoktu. Semleme tartışmalarını geride bırakarak Düzce’ye doğru yola çıktık.

KELEBEK'İN SON MEKTUBU

“Adım Toygun. Bana arkadaşlarım ‘Kelebek’ de derler. Düzce’de bizimle çadırda kaldığınız için çok mutlu olduk. Ercan bilgem. Ben de dünkü depremde ölen yakın kız arkadaşım İrem’e bir mektup yazmıştım. Okumamı ister misiniz?”

“Oku Toygun, ne olur.”

“Bugün senin doğum günün. Pastan burada hediye-
nin yanında. En sevdiğin şarkı ise çalıyor inceden inceye. Bekliyorum seni ama yoksun yine, 18 saattir olduğu gibi. 17 Ağustos depremde biz çadıra göçmüştük, siz de orta hasarlı yapınızda kalmayı sürdürmüştünüz. En son ne zaman görüştük hatırlar mısın? Tarih 11 Kasım’ı gösteriyordu. Sen bizim çadıra gelmiştin ziyarete, her zamanki gibi. Gitme demiştin sana, lütfen gitme, kötü şeyler olur durma evde... Ancak sen, ‘Ailem orda’ dedin, ‘Onları ikna etmem lazım.’

Dün gece konuşacaktın onlarla, evde kalmanın ne kadar güvensiz olduğunu bir kez daha anlatacaktın, yanımıza gelmek istediğini...

Dün akşam aradın beni. ‘Oldu’ dedin kelebek, ‘İkna ettim sonunda, onları yarın akşam babam dönünce biz de gelicez sizin yanınıza.’

İkimiz de uçmuştuk sevinçten, hatırlar mısın? Babamla çadırınızı kurmaya başlamıştık bile dün öğlen. Bizimkinden güzel oldu diye hafif de kıskanmıştım, itiraf ediyorum. Ancak hep yanımızda olacaktınız ya bundan sonra, olsundu. Dün akşam üzeri sonra nasılsa son gününüzde apartmanda. Ancak olmadı, yine kötü yazgım sardı çevremi, yine sevdiklerime kıydı, beni almak ye-

rine... Gün 12 Kasım 18:58'i gösterirken, sen gittin melekler diyarına, yanında tüm sevdiklerinle...

Bak yine ağlıyorum ben İrem, söz vermiştim sana oysa geçen yıl ağlamıyacam bundan sonra diye. Tıpkı ondan önceki yıllar söz verdiğim gibi. Ancak olmuyor işte, bilirsin hep ağlarım ben. Ancak yok, en azından bugün ağlamak yok. Bugün doğum günün senin;13 Kasım bugün. Her yıl seninle birlikte parktaki o k  k ağacın altında elimizdeki kendi yaptığımız pastayla kutladığımız gün. Ağlamak yasak bugün bize. Pasta da dedim ya, bugün senin doğum günün, pastan burada, 18 saattir veremediğim tüm hediyelerinin yanında. Aslında biliyorum sen de yanımdasın şimdi.

Gülerek a ıyorsun hediyelerini. Sonra sarılıyorsun bana sımsıcak... hissediyorum buradasın yine. G rsem de biliyorum.

Hadi İrem, bak pastanın mumları sönüyor, seni bekliyorlar dilek tutman için... Buradasın biliyorum, t fle de mumları yeniden sarıl bana... Söz veriyorum ağlamayacağım bu sefer..."

Mektup bittiğinde çadırdaki tüm kişiler ağlıyordu, ben de.

ÖLÜP DE DİRİLEN AYÇA

2006 yılından beri Büyükada'da oturmaktaydım. Beşiktaş'tan Büyükada'ya gitmek, Beşiktaş'tan Ortaköy'e gitmekten daha kolaydı. Bu seksen dakikalık yolculuğun en güzel yanı; yeryüzü incisi doyumsuz İstanbul güzelliklerini, masmavi Marmara Denizi'ni, onların üzerinde taç gibi duran yumak yumak bulutları, bir yandan öteki yana balık kovalayan martıların, bata çıka yan yana yüzen yunusları, fırtına gibi denizin yüzeyinde uçuşan kırlangıç balıklarının güzelliklerini her gün görmek, bol bol betik, çağım-gazete okumak, soğuk günlerde mis gibi birkaç bardak tavşan kanı çay içmek, arkadaşlıklar oluşturmak, onların yaşantısına ortak olmaktı, bu yolculuk. Birçok adalı yolcu gemisinde tanıştıklarıyla sıkı arkadaşlıklar kurmuş, kimisi de evlenmiştir. Bir gün Kabataş'tan Büyükada'ya gitmek üzere Yalova yolcu gemisine binmiştim. İstanbul'un bu simgesel yolcu gemilerine binmek, beni dinlendiriyor, olağan üstü bir içgüçü, sevecenlik veriyordu. Açtım bilgisayarıma, tam yazmaya başlayacaktım, yanıma doğru körpe bir güzel kız yaklaşıyordu. Yirmi iki, yirmi üç yaşlarında ince, kırılgan, utangaç, çekingen, tığ gibi ömrünün baharında bir genç kız. Onda her şey sönük, ayrıca örtülüydü. Sanki sütten çıkmış gibi beyaz teni, ince, çekik bir yüzü vardı. Yeşil gözlerinin bebeklerinden ılık ılık sarı ışıklar saçıyordu. İnce çatma kaşları, uzun kirpikleri, güzel biçimli daha hiç öpülmemiş pembe dudakları vardı. Bu dudaklar üzerinde ucu tepemsi, Yunan yontuları gibi düzgün bir burun görünüyordu. Üzerinde, beyaz üzerine, küçük küçük kırmızı, mavi, yeşil, sarı çiçeklerle bezeli, diz üstüne kadar inen bir etek ile yeni kaban dik, küçük göğüsler sanki buluzunu zorlar gibiydi. Ayaklarında al kırmızı, hafif ayakkabılar, çorapsız. Sarı, uzun saçlarını sağa sola sallayarak, utangaçça yanaştı;

- İyi akşamlar. Siz Depremci Ercan Hocası'nız değil mi?

- Doğrudur.

- Ercan hocam benim size anlatacaklarım var. Birlikte otura-

bilir miyiz?

- Ne demek buyrun karşıma. Size bir çay alayım mı?

- Yok hocam daha yeni içtim. Bir de kâğıt bardaktan Türk çayı içmek hiç hoş değil. Durup dururken geleneğimizi öldürüyorlar.

- Size, aynen katılıyorum. Nedir konuşacaklarınız? Buyurun oturun da anlatın bakalım.

- Benim adım Ayça Sevgim Sarısal. Yalova'da oturuyorum. Uludağ Üniversitesinde son sınıf öğrencisiyim.

- Konuşmaya başlamadan önce biraz bitter çukulataya ne dersin? Gerginliği alır, mutluluk salgısı saldırır. Hem bir yeriz hem de konuşuruz olmaz mı?

- Olur, ancak size yük olmayayım? Ancak Ülker ise yemem.

- Yok Eti. Bazen Torku alıyorum. Neden Ülker yemediğini de anlıyorum.

İki çay kaptı da geldi. Gemi Marmara'nın masmavi sularını bembeyaz köpükler bırakarak yarıp geçerken, Ayça tavşan kanı çayının şekerini karıştırıyordu.

- Umarım başınızı şişirmem.

- Yok canım o da nereden çıktı?

- Biz 1999 depremini ailecek Yalova'da yaşadık. Size onu anlatacağım, başınızı ağrıtmış olur muyum?

- Yok yok dedim ya yok! Dert etme. Seni dinliyorum kızım neden bu ölçüde tedirginsin?

- Sizi görünce çok heyecanlandım. Kusura bakmayın. Annem ile babam İstanbul Bağlarbaşı'nda oturuyorlardı. Ablam ile abim de orada doğup büyümüş. 1990 yılında babam emekli olunca Yalova'ya taşınmışlar. İlk taşındığımız ev stadyumun arkasındaydı. Depremde yıkılan evimiz de tam karşısında, stadın giriş yanında, görüp beğenip almışlar evi. Bir yıl sonra taşınmıştık. Mesa blokları; Yalova'nın en pahalı ayrıca en gösterişli apartmanıydı. Metin Koçal ile Sefa Tüzünataç yapmış. Hani, şu dizilerde oynayan ünlü Berrak Tüzünataç'ın babası.

- Anladım, şu alımlı kız! Elvada Rumeli dizisinde de oynamıştı.

- Depremde ben 12 yaşındaydım, yazları genellikle Çınar-

cık'taki evimizde olurduk. 1994 Şubat ayındaki Ramazan'da annem sahura kalktığımızda çöp bidonu balkondaymış. Onu atarken başı dönmüş, sonra aşağıya düşmüştü. Beli ile omuriliği kırılmıştı. Üç yıl hastanede yattı. En son, sol bacağına kireçlenmesi, topuğu da alçı içinde çürüdüğünden kesmeleri gerekti. Kesildi. Bu yüzden hayatının geri kalanını koltuk değneğiyle geçirmek zorunda kaldı.

- Çok üzücü. Geçmiş olsun.

- Durun, daha bitmedi. Asıl sorun sonradan geldi. 1999 Hazi-
ran sonlarına doğru gazetede çıkan bir haberde 10 Temmuz'da deprem olacak deniliyordu. Annem bunu okuduğunda "ne olursa olsun, siz beni beklemeyin kaçın!" demişti. Biz de "asla" diyorduk, "ne yaşayacaksak hep birlikte yaşarız" dedik.

- Siz çok yaşayın! İşte anca birlikte, kanca birlikte demenin bir örneği bu.

- Biz dördüncü katta oturuyorduk, üstümüzde bir kat daha vardı, iki katlı daire. İki apartman birbirine bir setle bağlıydı bizim mutfak balkonu setten yanaydı.

- Altı katlı bir ev, siz 4. kattasınız, sizin üzerinde bir ikili var öyle mi?

- Öyle. Abimin askerlik işleri vardı, o nedenle Çınarcık'tan Yalova'ya cumartesi günü döndük. Ancak bütün bir hafta için plan yaparak pazartesi akşamı annemin en yakın arkadaşının evine oturmaya gittik. Hava çok rüzgârlıydı. Ancak, sıcak bir rüzgâr. Öyle ki, insanı sıkan, bunaltan. Ablam, abim, annem ile ben birlikteydik. Babam evde kalmıştı. Gece yarısı 24 gibi uykumuz gelmişti, kalktık, ablamı da evine bıraktık. Ablamın evi de beş katlı bir yapının ikinci katındaydı. İçeriye girdik, balkona çıktım. Balkonda bıldırcınlarımız vardı. Bıldırcınlar o kadar huzursuz bağıríşıyorlardı ki sesleri halen kulaklarımda. Ayrılırken, annem sanki ablamı bir daha görmeyecekmiş gibi sıkı sıkı sarıldı öptü. Kendi evimize geri döndük.

- Bunlar, daha deprem olmadan birkaç saat önceki olaylar ile yaşıantınız. Öyle mi?

- Doğru. Babam genelde 03 ile 04'te yatan birisiydi. O gece biz gidince erkenden 24 gibi yatmış. Ben de gece yarısı annemin yatmasına yardımcı oldum. Annem, beni de birkaç kez öptü. Babam yatağa uzanınca, televizyon izlerken uyur kalırdı. Ancak o gece hemen uyumuştı. Öpmeye yöneldiğimde o ölçüde derin dalmıştı ki, duymadı bile. Ben de yattım, Star TV'de şarkıcı Chery'nin bir kez o gece izlediğim, bir daha hiç bir yerde görmediğim bir filmi vardı, onu izliyordum. Ona bakarken dalıp gitmişim.

- Bu durumda herkes deprem saati olan, 17 Ağustos Salı 03'den önce yatmıştı. Öyle mi?

- Öyle. Birdenbire sallanmaya başladım. Daha önce hiçbir deneyimim olmadığından, doğal olarak bunun bir deprem olduğunu bilemedim. Yaş 12, daha küçük bir çocuğum, anlamıyorum bu sarsıntının bir deprem olduğunu. Sandım ki abim yatağı sallayarak benimle dalga geçiyor.

- Abi, sallama beni!

Ancak yatak halen sallanıyor. Ben de gözümü açamıyorum. Sıkıldım.

- Yaaa... Baba, abime bi şey söyle, sallamasın!

derken biraz yavaşlar gibi oldu. Camların patlama sesi gözümü açtırmıştı. Oda kapısının yerinden çıkıp üstüme doğru geldiğini gördüm. Her yer kapkaranlıktı. Bu sırada, "Allah'ım! Ya Rabbim! Bismillahirrahmanirrahim, Allah Allah!" diye babamın bağırıldığını duydum. Sonra derin bir sessizliğe geçti. Yıkıntılar arasına sıkışmışım, kıpırdamıyorum. Bu duruma nasıl düştüm, inanmıyorum. Birden abimin sesini duydum. Ben de "Anne! baba! Ayça!" diye birkaç kez bağırıldığımı sandım, ancak sesim çıkmıyordu. En sonunda,

- Abi ben buradayım, dedim.

Kapıdan girince büyük bir koridor, L salon, mutfak, abimin odası, benim odam, küçük bir koridor, banyo, yatak odası. Ortalık toz duman, göz gözü görmüyor. Abimin sesini işittim,

- Yüzüme su damlıyor!

Onun yatağı ranza altıydı ama üstü yoktu. Yatak ters dönüp

patlamış, mutfak tezgâhı da onun üstüne gelmiş. Abim bir yuvarlak delik görmüş, sonra bir süre uğraştıktan sonra kendi kendine o delikten çıkmış. Çıktığında ilk söylediği şey;

- Ya Rabbim, ben bu ufacık delikten nasıl çıktım? demek olmuş.

- Abim sesimi izleyerek, sesime doğru beni aramaya başladı. Bayağı bi eliyle eşeledikten sonra bir çukur içinden yalnızca sol başparmağımı tutabildi. Bu arada halen hafif hafif sallanıyoruz, korkuyorum. Her sarsıntıda yıkıntılar biraz daha oturuyor. Son sarsıntı ayağımı biraz daha sıkıştırdı. Üzerindeki ağırlık büyük bir sızı veriyordu.

- Abi çık sen, beni buldun nasıl olsa annemleri ara, diyorum.

Ancak bi taraftan içimden yaşadıkları düşüncesi hiç geçmiyor. Abim bağırarak, annem ile babamın sesini duymak için arıyor,

- Anne, baba!

O sırada bizim üst komşumuz olan bir amca çıkıyor. Kızı Handan 15 yaşında.

- Ah ah! Baba çok korkuyorum!
deyişini duyuyorum.

Abimler Handan'a tam ulaştıklarında üç ile beş dakika içinde, Handan kalp sektesi geçirip ölmüş.

Alt komşumuz Murat abi Yalova Spor'da futbolcuydu.

Murat abi, yıkıntı altında, "canım çok acıyor, kurtar beni!" diye bağırıyor abime.

Ancak hiç görünmüyor. Çünkü üstünde yatağımla ben varım. Abim bana ulaşmak için eliyle kazmayı sürdürüyor, ayrıca uyu-mayayım diye beni konuşturmaya çalışıyor. Ben hiç durmadan Ayet el Kürsü'yü okuyorum.

- Abi beni çıkaramayacaksın git ablama bak da gel, diyorum.

Ablam da bizimle aynı caddede oturuyordu. Derken ablamın sesini duydum.

- Ayça Ayça Ayça, diye bağırıyordu.

Ablamın da evi, öne doğru yıkılmış. Her katta iki daire ile yatak odası en arkada olduğu için dolap kapakları yatağın üstüne

düşüp, onları perde gibi korumuş. Balkon demirlerini, merdiven gibi kullanıp inmişler aşağıya. Ablam yalın ayak koşarak gelmiş. Tam sokağın köşesine geldiğinde evimizin yıkıldığını, evin yerinde de bir toz bulutu görmüş.

Bizim apartmanda ise her katta dört daire vardı. Birinci kat, karşı sol dairemizde oturan komşunun bebeğinin, benim sağ tarafımda ayak ucumda ağladığını duyup, abime söyledim.

Gün ağarmış olmalıydı artık. Ancak ben halen yıkıntı altında kurtarılmayı bekliyorum.

Stadın yanında bir polis karakolu vardı. Oradan polisler geldi. Abimin yanına su getirdiler. Ağzıma dolan beton tozundan artık dudaklarım açılmıyordu. Ben de su istedim. Abim parmağımı tuttuğu boşluktan döktü suyu içeriye. Ben boynuma gelen suyu biraz olsun yalayarak soluk aldım.

Ardından abimin yanına, kıvrıkcık saçlı bir delikanlı gelmiş. Bebek, artık ağlamaktan çatlayacaktı. Sonunda abimle birlikte be-beği kurtardılar.

Benim eniştem, ablamın kocası, yoldan elinde alet çantasıyla yardım için koşturan bir adamı bulup getirmiş. Gelen kişi Ali amca. Adam 90 ile 95 kg civarında 1,75 boylarında. Kazmayla vurmaya başladı duvara. Uzun süre vurduktan sonra ışığı sonunda gördüm. Yatakta yan yatıyordum, düşmemiştim. Yatağım bazalı, başlığı demir arkalıklıydı sol kolumu yastığın altından geçirip demiri tutmuşum. Abim de o kolumun parmağını tutuyormuş oysaki. Önce başlığı söktüler. Ders masam ile yatağın arasına sol bacağım sıkışmış, bileğimde muhtemelen mutfaktan gelen tüp asılıydı. Sağdaki duvar, bütün olarak ensem üstüne kapanmıştı, sonra da en üstte odamın kapısı, onun üstünde ütü masası vardı. Yani, üstümdekiler çadır gibi yığılmışlardı.

Önce ütü masasını aldılar. Ancak üstten bir şey incek diye de korkuyoruz. Sonra kapıyı çektiler. O sırada sıkı bir sallandık, sonra Ali amca içeri girdi. Üzerimdeki duvarı kırdı, benim çıkmam için, yattığım yerden alt kata doğru bir boşluk vardı. O boşluğa birinin inmesi gerekiyordu. Abim yeniden içeri girdi. Çarşafıla birlikte dı-

şarı çıkardılar beni.

Yeniden doğdum sanki!

- Anlatımında beni yıkıntının içine çektin Ayça'cım.

- Durun daha bitmedi. Ben halen deprem olduğunun, yapının çöktüğünün ayırında da değildim. Ablamı görünce çok sevindim, sonra da bayılmışım.

- Annemlerin odasında, annemin başucundaki şifonyerden abim annemin çantasını almış içinde arabanın anahtarı vardı. Şifonyere dayalı birde annemin koltuk değneği gözükiyormuş, ayrıca yatağın üstünde kocaman bir duvar. Beni arabaya koyup stada götürdüler. Oradan Bursa Üniversitesi Tıp Fakültesine helikopter kalkıyordu. Orada açtım gözlerimi. Sahada, 23 Nisan "Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramında", 19 Mayıs'ta gösteriye çıkardık. Sahadayken, ordan bizim evi görürdüm. Bu kez baktım, evi görememiştim.

- Ablam bizim ev görünmüyo, ne oldu? dedim.

Ablam ağladı. Helikoptere binemedik. Hastane evin hemen köşesindeydi. Oraya gittik. Arabayı abimin arkadaşı sürüyor, bi de ablam var yanımda. Abim halen göçükte annemleri arıyordu. Hastanenin bahçesi çok kalabalık, herkes yerde yatıyor, üç tane de kamyon var, ölüleri onun içine atıyorlar. Beni de yere yatırdılar, serum taktılar, sonra ben gözlerimi kapadım. Hemşire, ablama "iç kanamadan öldü" dedi. Kolumdan serumu çıkardı.

- Ne öldün mü?

- Yok! Oysa, her söyleneni duyuyordum, ancak cevap veremiyordum. Ablam ağlıyor, beni bırakmak istemiyor. Beni ölü diye alıp götürdüler morga, öbür ölülerin yanına koydular. Ben sesleri duyuyorum yalnızca. Bir süre sonra "çok doldu burası" deyip kamyonu götürüp attılar beni. Ablam tanıdık bir doktora rastlamış. Adam geldi, nabzıma baktı "yaşüyor bu" dedi. Adrenalin gibi bir iğne yaptı.

- "Al bunu, götür Bursa'ya" dedi ablama.

- Biz bindik arabaya çıktık yola. Abimin huyudur, son damlasına kadar benzini bitirir arabada. Yine benzin yok. Orhangazi

yolunda akaryakıt durağına girdik, ablamın kolunda iki bilezik var. Adam,

- Benzin satışı durdu veremem. Çok istiyosan bilezikleri ver, vereyim, demiş.

Neyse, almadan devam etmişler. Orhangazi’de babamın genel müdürü olduğu amcamın oğlunun fabrikası var. Oraya gittik. Ben kendime geldim biraz bekçiden su istedim, ablam da benzinciye aramalarını ve bize benzin vermelerini söyledi. Sonra benzini de aldık, giderken ben sol kolumu karnıma, bacağımı da koltuğa koydum. Gözümü açtım, oysa düşmüş hissetmiyorum. Tıp Fakültesine vardık ablam sedye istemiş. Ben, “ben kendim inerim” dedim. Doğrulmaya yöneldim, düştüm. Bacakta da, kolda da duyu yok. Beni içeri, acile aldılar. Ablamı almadılar. Annem, önceki kazası için Bursa’da hastanede yattığında, ablam onun yanında kalmıştı. Bütün ortopedi profesörleri tanıyor onu. Ben röntgene giderken ablamı yine içeri almadılar. Yine bayıldım. Röntgenin önünde 30 metre kuyrukta bekliyorum. Karşımda annemin can arkadaşım dediğim, son gecemizi onlarla geçirdiğimiz biri var, ancak ne yanıma geliyor, ne bizimle konuşuyor. Ailesi de sağlam. Küçük sıyrıklar var, ancak yanımıza gelmediler. Neyse yatış yapmıyoruz, çünkü fakülte dolu. Ablam ortopediden tanıdığı bir profesörün yanına gidip benim çocuk cerrahisine yatmamı sağlıyor. Sonra, o gece sol bacadan ameliyat olmazsam bacağımı keseceklerini öğreniyorum. O gece saat 03.30’da ben tanıdık doktorlar sayesinde ameliyat oldum. Sabahleyin, yoğun bakımda pansumana geldiler, bacağımın sargısını açtılar. Bacağı dört yerinden kesip, içinde çürüyen kasları boşaltmışlar. Diyalize girmeye başladım, vücut ezilmeden ötürü çok hasar görmüş. Neyse, beni sol bacağımdan, üç ayda on iki kez yardılar. Bugün tek kasla bütün bacağımın hareketi sağlanıyor. Sol kolum fizik tedaviyle açıldı. Beş ayda ablam, 120 gün boyunca yalnızca bir gün beni bıraktı. O da bana söylemedikleri cenaze günü. 26 Eylül benim doğum günümde annemlerin 40 mevlüdü vardı. İstanbul’da halam yapıyordu, işte o gün. Hastanede de bütün akrabalar toplanmış bana doğum günü kutlaması

yapıyorlardı. Ben her şeyin farkındayım. Sorduğumda “yoğun bakım dalar” diyorlar, ancak hissediyorum, onlar öldü. Böylece, orta son sınıfın ilk dönemi okula gidemedim. Hastaneden çıkınca 45 gün İstanbul’da halamda kaldık. Dokuz katlı yapının üçüncü katı. O zamana kadar bana annemlerin öldüğünü söylemediler. Benim de bu tatlı yalana inanmak acımı azaltıyordu, ta ki en büyük amcam bir gün halamlara gelip “Ayça’ya yetim aylığı bağlandı mı?” diyene kadar kendimi ‘belki?’ diyerek kandırmıştım. O anda mide kanaması geçirdim. 15 gün hastanede yattım. Bu amcam deprem olduğunda Yalova’da Elma Kent’te yazlıktaydı. “Ancak kardeşim ne oldu?” diye bakmadan İstanbul’a geçmişti.

Sonra Yalova’ya döndük takıştırma konutta kaldık bir yıl. Sonra da abim askere gitti geldi. Kış dönemi olan 2. yarıyıl da ayağım alçıda tekerlekli oturla okula başladım. Bir yıl yitirmemek için Anadolu Lisesini hep “onur belgesi” alarak bitirdim. İlk yıl, ÖSS’de Uludağ Üniversitesi Ziraat Mühendisliğini kazandım.

- Alkışlar sana.

- Şimdi 23 yaşındayım. Bu yıl bitiriyorum okulumu. Bugün için yine Yalova’da, merkezde, İstanbul Çaddesinde 5 katlı bir yapının 5.katında oturuyoruz.

Anneme verdiğimiz sözü tuttuk, hiçbirimiz onu bırakıp deprem olurken kaçmadık ya da kaçamadık. Annemle babam ben çıktıktan 2 saat sonra yataklarında, el ele üzerlerine kolon düşmüş olarak ölü bulunmuşlar. Abim ile arkadaşı onları bulup çıkarmış. Cesetlerine sahip çıkamamış. Önce morga, sonra ordan da mezba-haya götürmüş belediye. Bir hafta sonra buldu eniştem onları.

Ercan hocam, konuşurken yaptığım kelime hataları ayrıca devrik cümleler için özür dilerim, bir dostuma anlatır gibi anlattım size. Sizi çok üzdüm mü?

- Böyle bir yaşanmış deprem öyküsü hiç dinlememiştim. Yıkıntı altından çıkıp yaşama tutunmak!

- Biliyorum siz de iyi kalplisiniz, duygusalsınız ancak deprem deneyimleri sevinçli olmuyor ne yazık ki. Üzülmemeye çalışın.

- Ayça’cığım, şu göçüntü altından kurtulan sporcuya ne oldu?

- Sonu kötü bitti. Ruh durumu bozuldu. Depremden sonra canına kıydı.

- Peki, ya o kurtarılan küçük bebek?

- Onun da babası ölü olarak çıkarıldı. Şimdi annesiyle İstanbul'da yaşıyorlar. 10 yaşında olmalı.

Kısa bir suskunluktan sonra konuştu:

- Eğer benim için bir şey yapmak isterseniz, ne olur yaşadığınız süre boyunca Yalova'yla ilgili ya da yakınında olabilecek, Yalova'yı etkileyen herhangi bir depremin yakın sürede olacağını bilir, duyar ya da hissederseniz bana haber verin. Ne olur, ben yeniden aynı acıları yaşamak istemiyorum. Geceleri ezan okunmadan uyumuyorum 10 yıldır, sabah 7'de kalkacak olsam da aynı. Ayrıca beni dinlediğiniz, benimle ilgilendiğiniz için çok sağ olun. Yalova'ya gelerseniz bir gün görüşmek isterim. Ne olur beni unutmayın! Sizi mutlaka bekliyorum. Sizi çok seviyorum."

- Ben de seni seviyorum Ayça'cım. Seni asla unutmayacağım. Gelecek depremi bilirsem eğer, ilk arayacağım kişi sensin.

Yolcu gemisi Büyükada yanaşmalığına (iskelesine) yanaşmıştı. Birbirimize sarıldık. Artık biz iki içten dost olmuştuk. Deprem bizi kaynaştırmıştı. İndim, yanaşmalıkta, Ayça el sallamak için dışarıda beni bekliyordu. Gemi halat çözdü, ben, Ayça'ya el sallarken kalakaldım. Gemi Yalova'ya doğru gelinlik kız gibi denizde süzülürken, gözden yitene dek el salladık.

- Görüşmek üzere... Güle güle Ayça.

Prof. Dr. ÖVGÜN AHMET ERCAN

GÖÇÜK ALTINDA

Yaşanmış Gerçek Deprem Öyküleri

Hammurabi Yasalarına göre;
“Eğer bir usta, bir adam için ev yapar, ancak işi sağlam
olmaz, yaptığı ev yıkılır, ev edincisi de ölürse; o usta
öldürülecektir.

Eğer ev edincisinin çocuğu ölürse,
ustanın çocuğu öldürülecektir.

Eğer edinimler, buyumlar (eşyalar)
yitirilmişse, usta, yitirilenleri karşılayacaktır.

Eğer ustanın yaptığı duvar kayar, göçerse, o usta
duvarı kendi akçasıyla düzgün duruma getirecektir.”

Bu kitapta, Anadolu'daki depremlerde yaşanan anıları,
göçük altına girmenin sıkıntılarını, tinsel ile sağlık
bozukluklarını birebir yaşayanlar ağzından
duyacaksınız.

Burada okuduğunuz her deneyim, kendinizi
depremden nasıl koruyacağınızı öğretirken, kimileyin
kendinizin deprem içinde olduğunuzu sanacaksınız.

www.sozcukitabevi.com

@ /sozcukitabevi

• /sozcukitap

f /kitapsozcu

ISBN 978-605-74295-7-5

25t. KDV den Muafır